

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ “ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ”

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΔΥΟ ΚΛΑΔΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ
ΕΙΣΗΓΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ
ΑΘΗΝΩΝ (Χ.Α.Α.), ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2011 ΈΩΣ 2015

ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Αναπλ. Καθ. Κ. Λιάπης (Επιβλέπων)

Αναπλ. Καθ. Ι. Φίλος

Ομότ. Καθ. Α. Τσάμης

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2017

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη συμβολή της ελεγκτικής επιστήμης στην αξιολόγηση των χρηματοοικονομικών πληροφοριών και στη λήψη αποτελεσματικότερων αποφάσεων από τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων π.χ. μετόχους, δημόσιους φορείς, επενδυτές, πιστωτικά ιδρύματα μεταξύ άλλων. Πιο συγκεκριμένα, σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο η ελεγκτική εργασία και ειδικότερα οι εκθέσεις ελέγχου συμβάλλουν στην αξιοποίηση της λογιστικής πληροφόρησης, στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων και στην αντιμετώπιση κινδύνων.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας γίνεται παρουσίαση και ανάλυση των βασικών αρχών και εννοιών της ελεγκτικής, των ελεγκτικών προτύπων και του Κώδικα Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants). Αναλυτικότερα το πρώτο μέρος της αποτελείται από τα ακόλουθα κεφάλαια:

Στο κεφάλαιο ένα παρατίθεται η εισαγωγή σχετικά με το ρόλο του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου σε εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Στο κεφάλαιο δύο αναλύουμε τον ορισμό και την έννοια της Ελεγκτικής καθώς και το αντικείμενο και τη διαδικασία ελέγχου.

Στο κεφάλαιο τρία αναλύουμε τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα και τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.

Στο κεφάλαιο τέσσερα αναφέρουμε τη θεωρητική βάση του εσωτερικού ελέγχου, την αναγκαιότητα ύπαρξης της για αξιόπιστες οικονομικές καταστάσεις καθώς και της αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ).

Στο κεφάλαιο πέντε παρατίθενται η έννοια και η διαδικασία του εξωτερικού ελέγχου, οι εκθέσεις ελέγχου και τα διάφορα είδη της, ο Κώδικας Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants) καθώς και η Νέα Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για της ελεγκτικές υπηρεσίες, η οποία περιλαμβάνει την Οδηγία (2014/56) και τον Κανονισμό (537/2014).

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζουμε αρχικά στο κεφάλαιο έξι στην υποενότητα μία εμπειρική μελέτη στο πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών της κλάδους υγείας και εκδόσεων, όπου εξετάζουμε τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας της, σύμφωνα με τον οποίο λειτουργεί η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου καθώς και της κανόνες της Εταιρικής Διακυβέρνησης που ακολουθούν.

Εν συνεχεία στο κεφάλαιο έξι στην υποενότητα δύο αναλύουμε εμπειρική μελέτη στο

πλαίσιο εξωτερικού ελέγχου της κλάδους υγείας και εκδόσεων, όπου εξετάζουμε της εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών καθώς και της παρατηρήσεις της.

Ο ρόλος και η συμβολή των εκθέσεων ελέγχου είναι σημαντικός όσον αφορά την αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των παραπάνω εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Η διπλωματική εργασία ολοκληρώνεται στο κεφάλαιο επτά με την καταγραφή των τελικών συμπερασμάτων μετά την εμπειρική μελέτη των παραπάνω κλάδων, των πηγών και της βιβλιογραφίας.

Λέξεις Κλειδιά: ελεγκτής, εσωτερικός έλεγχος, εξωτερικός έλεγχος, εκθέσεις ελέγχου.

Abstract

This paper discusses the contribution of auditing in assessing the financial information and in order to take more effective decisions by users of financial statements e.g. shareholders, public authorities, investors, financial institutions among others. The aim of this thesis is to present the way in which the audit operates and in particular how audit reports contribute to the development of accounting information, the analysis of financial statements and dealing with risks.

In the first part of the paper the presentation and analysis of the basic principles and concepts of auditing, auditing standards and the Code of Ethics of the International Federation of Accountants are presented. Specifically the first part consists of the following chapters:

Chapter one presents the introduction of the role of the internal and external audit in listed companies on the Athens Stock Exchange.

In chapter two the definition and concept of Audit is analyzed taking into consideration the scope and the process control.

In chapter three the Greek Auditing Standards and International Auditing Standards are analyzed.

In chapter four the theoretical basis of internal control is presented for the need of reliable financial statements and the principles of corporate governance for Organization for Economic Cooperation and Development (OECD).

In chapter five the concept and the process of external audit is presented together with the types of audit reports and the Code of Ethics of the International Federation of Accountants and the New European Legislation for audit services, which includes the Directive (2014/56) and Regulation (537/2014).

In the second part of the paper chapter six is divided into two subsections. The first subsection is an empirical study within the framework of internal control of listed companies on the Athens Stock Exchange in the health and publications sector. The Internal Guidelines are reviewed according to which the Internal Audit operates under the Corporate Governance rules.

In the second subsection the empirical study focuses on the external auditor of listed companies in the health and publications sector, where the auditor reports and notes are examined.

The role and contribution of the audit reports is important in terms of assessing the financial situation of these companies listed on the Athens Stock Exchange.

The thesis concludes in chapter seven the final conclusions taking into consideration the empirical study of the listed companies selected, sources and literature.

Keywords: auditor, internal audit, external audit, audit reports.

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία με θέμα «Ο ρόλος του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου σε εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών (Χ.Α.)» εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος της Ελεγκτικής και Φορολογίας του Πανεπιστημίου Πάντειο Αθηνών.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους μου τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού προγράμματος για τις πολύτιμες γνώσεις που μου μετέδωσαν καθ'όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, όπως επίσης και για την καθοδήγηση τους η οποία και υποκίνησε το ενδιαφέρον μου για περαιτέρω έρευνα και μελέτη των γνωστικών αντικειμένων της Ελεγκτικής. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κύριο Φίλο Ιωάννη για την συμπαράσταση και στήριξη που μου πρόσφερε κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας και για τις υποδείξεις του σε όλη τη διάρκεια συγγραφής της, τον θείο μου Νίκο Παπαδήμο για όλη την πολύτιμη βοήθεια του που μου πρόσφερε, καθώς και τους κάτωθι καθηγητές: κύριο Τσάμη Αναστάσιο και κύριο Λιάπη Κωνσταντίνο.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 5.1:Μέγιστη διάρκεια ανάθεσης Ελεγκτικού Γραφείου (MFR) και Ορκωτού Ελεγκτή.....	55
Πίνακας 5.2:Μέγιστη διάρκεια ανάθεσης Ελεγκτικού Γραφείου (MFR) και Ορκωτού Ελεγκτή.....	56
Πίνακας 5.3:Μέγιστη διάρκεια ανάθεσης – Μεταβατικές ρυθμίσεις.....	57
Πίνακας 5.4:Παράγοντες που οδήγησαν στην αλλαγή της έκθεσης ελέγχου.....	62
Πίνακας 6.1:Οικονομικά στοιχεία του κλάδου εκδόσεων του Αρχικού και Αναμορφωμένου Ισολογισμού.....	128

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 2.1:Διαδικασία ελέγχου.....	15
Διάγραμμα 5.1:Επιπτώσεις στην Έκθεση Ελέγχου σχετικά με τη χρήση της παραδοχής της συνεχιζόμενης δραστηριότητας σύμφωνα με την τροποποιημένη οδηγία Ελέγχου (2014/56/EE) και τον κανονισμό ελέγχου (537/2014/EE) με έναρξη ισχύος για χρήσεις που ξεκινούν την ή μετά την 17 Ιουνίου 2016.....	64

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	2
Abstract	4
Ευχαριστίες	6
Κατάσταση πινάκων.....	7
Κατάσταση διαγραμμάτων.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ελεγκτική	12
2.1 Ορισμός και έννοια της ελεγκτικής.....	12
2.2 Το αντικείμενο του ελέγχου	12
2.3 Διαδικασία Ελέγχου	13
2.4 Διακρίσεις ελέγχου-Κατηγορίες ελεγκτών	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ελεγκτικά Πρότυπα	19
3.1 Η έννοια των ελεγκτικών προτύπων	19
3.2 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (International Federation of Accountants-IFAC)	20
3.3 Κώδικας Δεοντολογίας- IFAC	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Εσωτερικός έλεγχος.....	24
4.1 Έννοια συστήματος εσωτερικού ελέγχου	24
4.2 Είδη εσωτερικού ελέγχου.....	28
4.3 Επιτροπή ελέγχου εσωτερικού ελέγχου	29
4.4 Αρμοδιότητες και χαρακτηριστικά εσωτερικού ελεγκτή.....	31
4.5 Έκθεση εσωτερικού ελέγχου	33
4.6 Κώδικας Δεοντολογίας.....	33
4.7 Ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί δεοντολογίας.....	35
4.8 Εταιρική Διακυβέρνηση	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Εξωτερικός έλεγχος.....	39
5.1 Έννοια εξωτερικού ελέγχου	39
5.2 Εξωτερικοί ελεγκτές.....	39
5.3 Διαδικασία εξωτερικού ελέγχου	41
5.3.1 Αποδοχή Ανάθεσης Ελέγχου	41
5.3.2 Σχεδιασμός Ελέγχου.....	42
5.3.3 Δοκιμασίες Ελέγχου	44
5.3.4 Ολοκλήρωση και Επισκόπηση Ελέγχου.....	44

5.3.5 Έκθεση ελέγχου	45
5.3.6 Είδη εκθέσεων.....	46
5.4 Κώδικας Δεοντολογίας εξωτερικού ελέγχου.....	53
5.5 Η Νέα Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για τις ελεγκτικές υπηρεσίες	54
5.6 Υποχρεώσεις και αρμοδιότητες των επιτροπών ελέγχου	59
5.7 Αλλαγές στην έκθεση ελέγχου	62
5.8 Ανασκόπηση ερευνών αναφορικά με την αλληλεξάρτηση εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Εμπειρική μελέτη εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο	71
6.1 Εμπειρική μελέτη στον εσωτερικό έλεγχο	72
6.2 Εμπειρική μελέτη στον εξωτερικό έλεγχο	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Συμπεράσματα και περαιτέρω έρευνα	133
7.1 Συμπεράσματα.....	133
7.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	136
Πηγές.....	138
Ελληνική Βιβλιογραφία	138
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία.....	140
Ηλεκτρονικές πηγές	141
Παραρτήματα	142
Παράρτημα I: Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη.....	143
Παράρτημα II:Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου αρνητικής γνώμης	144
Παράρτημα III:Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου αδυναμίας συνέχισης της λειτουργίας της επιχείρησης.....	144
Παράρτημα IV: Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου άρνησης γνώμης.....	145
Παράρτημα V: Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης έκβασης αγωγής σε εξέλιξη	146
Παράρτημα VI: Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης δυνατότητας συνέχισης της δραστηριότητας.....	146
Παράρτημα VII: Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης έκβασης μελλοντικών φορολογικών ελέγχων	147
Παράρτημα VIII: Οικονομικά στοιχεία του κλάδου υγείας.....	147
Παράρτημα IX: Οικονομικά στοιχεία του κλάδου εκδόσεων.....	148
Παράρτημα X: Το εύρος των εργασιών ποιοτικού ελέγχου κατά την περίοδο από τον Απρίλιο του 2015 έως τον Απρίλιο του 2016.....	149

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή

Οι σύγχρονες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον. Ο αριθμός των επιχειρήσεων αυξάνεται, ο ανταγωνισμός γίνεται ολοένα και εντονότερος και ενισχύεται διαρκώς ο ρόλος των επαγγελματιών στελεχών μέσα στους οργανισμούς. Ταυτόχρονα οι αγορές χρήματος και κεφαλαίων αναπτύσσονται και παρέχουν στους επενδυτές τη δυνατότητα για αγοραπωλησία πιο σύνθετων επενδυτικών προϊόντων σε σχέση με το παρελθόν. Μέσα σε αυτό το κλίμα έντονων αλλαγών οι οικονομικοί φορείς είναι αναγκαίο να λαμβάνουν ορθολογικές αποφάσεις αναφορικά με την κατανομή των πόρων που έχουν στη διάθεση τους. Η βάση για να ληφθούν όμως ορθολογικές αποφάσεις είναι η έγκαιρη και επαρκής χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Σε αυτό το σημείο κρίνεται επιτακτική η συνδρομή τόσο της Λογιστικής, που ασχολείται με την παροχή χρηματοοικονομικών πληροφοριών, όσο και της Ελεγκτικής που θα εξακριβώσει την αξιοπιστία αυτής της πληροφόρησης. Η ανάγκη για αξιόπιστη λογιστική πληροφόρηση γίνεται ακόμα εντονότερη εξαιτίας της πρόσφατης οικονομικής κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στην συγκεκριμένη εργασία θα παρουσιάσουμε την ανάγκη για αξιόπιστη πληροφόρηση στις εισηγμένες επιχειρήσεις. Μέσω της εμπειρικής μελέτης σε δύο κλάδους αναλυτικότερα στον κλάδο υγείας και στον κλάδο εκδόσεων επιδιώκουμε να αναλύσουμε την αναγκαιότητα του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου ως βάση για αξιόπιστη πληροφόρηση.

Ο βασικός στόχος της διπλωματικής εργασίας είναι λοιπόν να φανεί η αναγκαιότητα αξιόπιστων οικονομικών καταστάσεων των εισηγμένων εταιρειών καθώς και ο ρόλος των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών στο πλαίσιο του εσωτερικού καθώς και του εξωτερικού ελέγχου.

Η θεωρητική προσέγγιση της παρούσας διπλωματικής εργασίας παρατίθεται στα κεφάλαια δύο έως πέντε, όπως αναφέρεται παραπάνω στην περίληψη.

Στο κεφάλαιο έξι παρουσιάζεται εμπειρική μελέτη (case study), όπου αξιολογούμε την αξιοπιστία των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων δύο κλάδων, συγκεκριμένα του κλάδου υγείας και του κλάδου εκδόσεων, βάσει του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.

Στο κεφάλαιο επτά παρατίθεται το τελικό συμπέρασμα μετά την ολοκλήρωση της εμπειρικής μελέτης.

Οι χρηματοοικονομικές πληροφορίες έχουν ληφθεί αποκλειστικά από τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών που αναλύονται στην εμπειρική μελέτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Ελεγκτική

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται μία εννοιολογική οριοθέτηση της ελεγκτικής. Εξετάζουμε το αντικείμενο της ελεγκτικής, τις διακρίσεις των ελέγχων καθώς και τις κατηγορίες των εσωτερικών ελεγκτών στο πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου και των ορκωτών ελεγκτών-λογιστών στο πλαίσιο του εξωτερικού ελέγχου.

2.1 Ορισμός και έννοια της ελεγκτικής

Η ελεγκτική είναι ο κλάδος της οικονομικής επιστήμης των επιχειρήσεων που ασχολείται με τη διατύπωση αρχών και κανόνων που αφορούν τη διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων. Οι έλεγχοι αυτοί στοχεύουν στην εξακρίβωση και επαλήθευση της αξιοπιστίας και της σημαντικότητας των χρηματοοικονομικών πληροφοριών που παρέχει η Λογιστική. Η ελεγκτική αποτελεί έναν από τους κλάδους της λογιστικής και βασίζεται στην Οικονομική, Στατιστική, Νομική και Πληροφορική επιστήμη. Ακολουθεί τη διεξοδική και μεθοδική έρευνα, προκειμένου να παράγει νέα γνώση και ακριβή αποτελέσματα.

Επίσης, ελεγκτική είναι η συχνή εξέταση των δικαιολογητικών και των βιβλίων μίας εταιρείας με σκοπό την εξακρίβωση των γεγονότων, τα οποία σχετίζονται με την κατάσταση της περιουσίας της, καθώς και τις συναλλαγές της και τη σύνταξη σχετικής έκθεσης. Η ελεγκτική εξετάζει το αντικείμενο του ελέγχου, δηλαδή τι ελέγχεται, γιατί ο έλεγχος είναι απαραίτητος και ποιοι στόχοι επιδιώκονται με τον έλεγχο.

2.2 Το αντικείμενο του ελέγχου

Το αντικείμενο του ελέγχου και της ελεγκτικής είναι ο τρόπος και η αξιοπιστία της μέτρησης και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μεγεθών που συνιστούν την εικόνα μιας οικονομικής μονάδας. Είναι κατά κανόνα, οι οικονομικές καταστάσεις, οι οποίες πρέπει να έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεγμένες λογιστικές αρχές.

Ο έλεγχος στην οικονομική διαχείριση είναι αναγκαίος για να αποφευχθούν λάθη και απάτες. Έλεγχος, δηλαδή, είναι η έρευνα για την αλήθεια, την ορθότητα, την ικανότητα, τη γνησιότητα, την αξία των περιουσιακών στοιχείων, των αποτελεσμάτων και της θέσης της οικονομικής μονάδας.

Οι βασικοί σκοποί της ελεγκτικής είναι :

- η πρόληψη ηθελημένων ή αθέλητων λογιστικών λαθών, απατών, η πρόληψη αποκλίσεων από τα τμήματα της εταιρείας (προληπτικός έλεγχος),
- η αποκάλυψη και η καταστολή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων, απατών, η μέτρηση επίτευξης των στόχων μετά την ολοκλήρωση διαδικασίας ή γεγονότος αποκλειστικά από εσωτερικούς ελεγκτές (κατασταλτικός έλεγχος),
- η πιστοποίηση της ακρίβειας και της αλήθειας των οικονομικών καταστάσεων (επιβεβαιωτικός έλεγχος),
- η αξιολόγηση της σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, των οποίων τα στοιχεία είναι ενδιαφέροντα διότι δείχνουν την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν στην επιχείρηση (κύκλος εργασιών, κοστολόγια),
- η έμφαση των ατελειών και ο καθορισμός των αδυναμιών στο όλο το κύκλωμα της επιχειρησιακής και διαχειριστικής απεικόνισης,
- η ισορροπία των πιθανοτήτων ικανοποίησης όλων των απαιτήσεων της επιχείρησης, προκειμένου να υπολογιστούν οι πιθανές επισφάλειες και να γίνει έτσι δυνατός ο σχηματισμός των σωστών προβλέψεων
- η πιστοποίηση της επάρκειας ή ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των κάθε είδους αριθμοδεικτών για τη διεξαγωγή των ανάλογων χρήσιμων συμπερασμάτων.

2.3 Διαδικασία ελέγχου¹

Στο παρακάτω διάγραμμα (2.1) παρουσιάζεται το περίγραμμα της όλης ελεγκτικής διαδικασίας μέσα από επτά βήματα.

Στο πρώτο βήμα (I) έχουμε την «Αναζήτηση και αναδοχή πελάτη, όπου ο ελεγκτής αναζητά υποψήφιους πελάτες και αξιολογεί εάν η ανάληψη του ελέγχου τους σε όλες τις περιπτώσεις είναι σύμφωνη με τους επαγγελματικούς κανόνες του Κώδικα Δεοντολογίας και με τυχόν ρυθμίσεις της νομοθεσίας.

Στο δεύτερο βήμα (II) έχουμε την «Κατανόηση του περιβάλλοντος του πελάτη και των στρατηγικών κινδύνων που αντιμετωπίζει». Στο στάδιο αυτό, ο ελεγκτής εκτιμάει την πιθανότητα για ουσιώδη σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να δημιουργήσει τις απαραίτητες διαδικασίες για την εύρεση των λαθών.

Στο τρίτο βήμα (III) έχουμε την «Μελέτη και αξιολόγηση του συστήματος

---

¹ Σύγχρονη Ελεγκτική, Κωνσταντίνος Καραμάνης (2008), σελ. 56

εσωτερικών δικλίδων (internal control system)». Στο βήμα αυτό ο ελεγκτής αναλαμβάνει τη μελέτη και αξιολόγηση του συστήματος και η διοίκηση έχει δημιουργήσει ένα σύστημα από δικλίδες, για την αντιμετώπιση και την προστασία από διάφορους κινδύνους καταστροφών και σφαλμάτων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και την αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης.

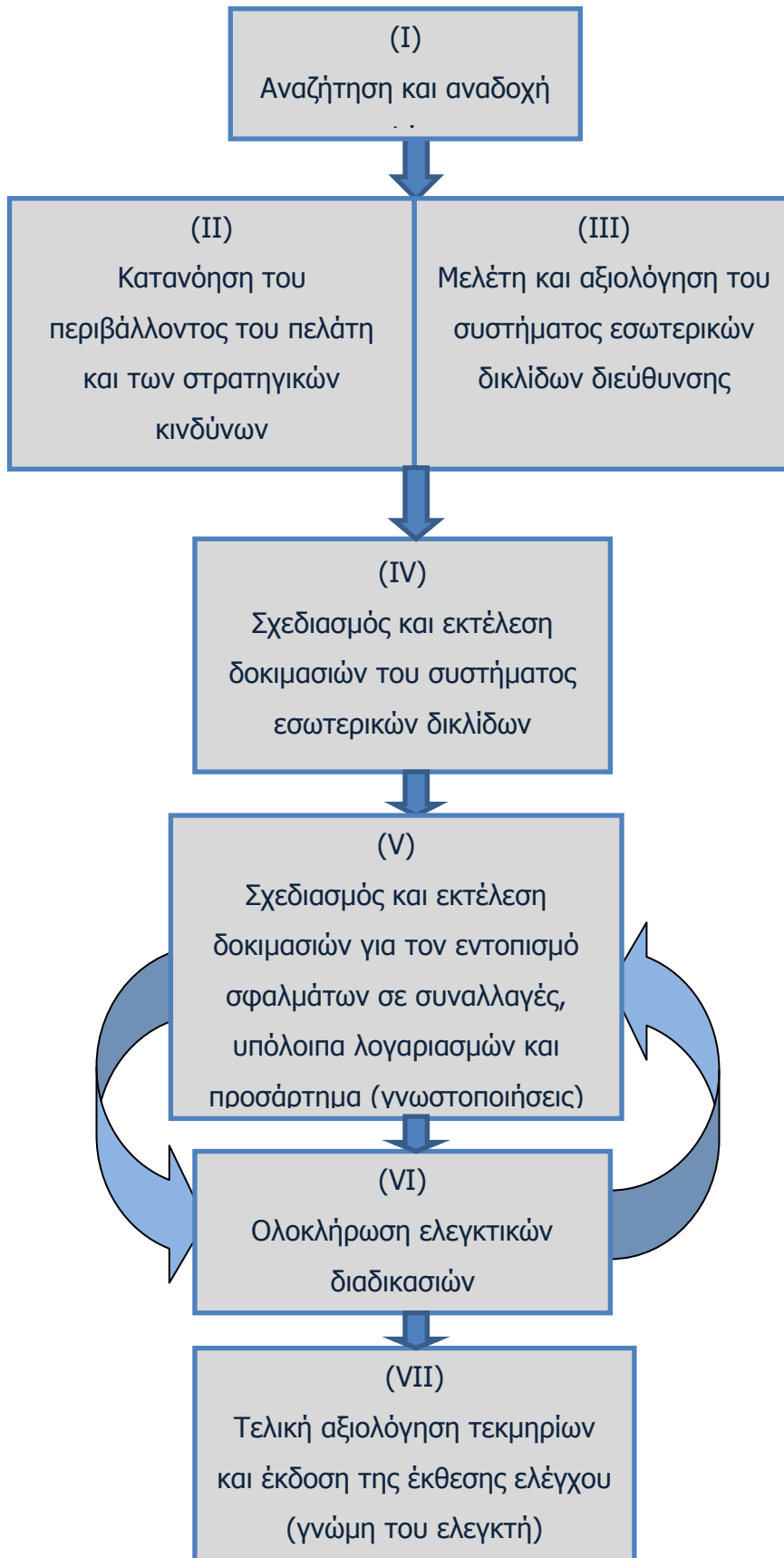
Στο τέταρτο βήμα (IV), το οποίο είναι «Σχεδιασμός και εκτέλεση δοκιμασιών συστήματος εσωτερικών δικλίδων», ο ελεγκτής σχεδιάζει και έχει ως αποτέλεσμα να προχωρήσει σε μία σειρά από δοκιμασίες του συστήματος δικλίδων που έχει δημιουργήσει η διοίκηση ώστε να αξιολογήσει τη λειτουργική τους αποτελεσματικότητα.

Στο πέμπτο βήμα (V) «Σχεδιασμός και εκτέλεση δοκιμασιών για τον εντοπισμό σημαντικών σφαλμάτων, ο ελεγκτής προχωράει στο σχεδιασμό και την εκτέλεση μίας σειράς δοκιμασιών για την εύρεση σημαντικών σφαλμάτων στους λογαριασμούς των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Στο έκτο βήμα (VI) «Ολοκλήρωση ελεγκτικών διαδικασιών», ο ελεγκτής μετά την ολοκλήρωση των δοκιμασιών για σφάλματα στις οικονομικές καταστάσεις, προχωράει σε μία ακόμα σειρά τελικών ελεγκτικών διαδικασιών, ώστε να διασφαλίσει την περίπτωση ότι δεν έχουν διαφύγει της προσοχής του σημαντικά θέματα.

Στο τελευταίο και έβδομο βήμα (VII) «Έκδοση έκθεσης ελέγχου», ο ελεγκτής κάνει μία συνολική αποτίμηση των ελεγκτικών τεκμηρίων που έχει συγκεντρώσει σε όλα τα προηγούμενα στάδια με κύριο στόχο να δει και να διαπιστώσει κατά πόσο οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί εύλογα (fair presentation) από κάθε ουσιώδη πλευρά, σύμφωνα με τις εφαρμοσμένες γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και τη σχετική νομοθεσία και συντάσσει την έκθεση ελέγχου με βάση την απάντηση που θα έχει δώσει στα παραπάνω ζητήματα.

Διάγραμμα 2.1 : Διαδικασία ελέγχου

2.4 Διακρίσεις ελέγχου - Κατηγορίες ελεγκτών

Οι έλεγχοι διακρίνονται σε κατηγορίες αναλόγως:

- της έκτασής τους
- της διάρκειάς τους
- του σκοπού τους
- του προσώπου που τους διενεργεί

Διάκριση ως προς την Έκταση του Ελέγχου

Σε σχέση με την έκταση, οι έλεγχοι διακρίνονται σε Γενικούς και Ειδικούς

Γενικοί ονομάζονται οι έλεγχοι που αφορούν ολόκληρη την επιχειρηματική δραστηριότητα μιας χρονικής περιόδου , πραγματοποιούνται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ΔΠΕ) και έχουν σκοπό την έκφραση γνώμης της σωστής απεικόνισης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την τήρηση διαδικασιών.

Ειδικοί ονομάζονται οι έλεγχοι για διερεύνηση συγκεκριμένου τομέα ή αντικειμένου (π.χ. προμήθειες ή μισθοδοσία). Συνήθως πραγματοποιούνται αιφνιδιαστικά και αποβλέπουν στην αποκάλυψη λαθών, απάτης και στην ορθή τήρηση των λογαριασμών ή των διαδικασιών.

Διάκριση ως προς την Διάρκεια του Ελέγχου

Σε σχέση με τη διάρκεια, οι έλεγχοι διακρίνονται σε Μόνιμους ή Διαρκείς, Τακτικούς ή Περιοδικούς και σε Έκτακτους ή Περιστασιακούς.

Μόνιμοι ή διαρκείς είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται σε συνεχή βάση κατά την εκτέλεση των λειτουργιών.

Τακτικοί ή περιοδικοί είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. τρίμηνο, εξάμηνο, έτος) αποκλειστικά από εσωτερικούς ελεγκτές.

Έκτακτοι ή περιστασιακοί είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται σε έκτακτες περιπτώσεις, κατόπιν πρωτοβουλίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου ή κατόπιν εντολής της διοίκησης ή έπειτα από συγκεκριμένες καταγγελίες.

Σε σχέση με τον προορισμό τους, τον σκοπό τους, οι έλεγχοι διακρίνονται σε Προληπτικούς και Κατασταλτικούς.

Προληπτικοί είναι όσοι διενεργούνται για την πρόληψη αποκλίσεων, λαθών κατά την τήρηση των διαδικασιών και των λογαριασμών, από τα τμήματα της εταιρείας (π.χ. έγκριση δαπάνης από τον προϊστάμενο τμήματος, έγκριση των χορηγούμενων εκπτώσεων στους πελάτες) με σκοπό τη μείωση των πιθανών σφαλμάτων κατά τις συναλλαγές.

Κατασταλτικοί είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται μετά τη διενέργεια των συναλλαγών, με σκοπό τον εντοπισμό λαθών, κλοπών, παραλείψεων ή κακών χειρισμών κατά τις συναλλαγές και μετρούν την επίτευξη των στόχων μετά την ολοκλήρωση κάποιας διαδικασίας ή γεγονότος, αποκλειστικά από εσωτερικούς ελεγκτές.

Διάκριση ως προς το πρόσωπο που διενεργεί τον Έλεγχο

Σε σχέση με το πρόσωπο που τους διενεργεί, οι έλεγχοι διακρίνονται σε Εσωτερικούς, Εξωτερικούς και Κρατικούς.

Εσωτερικός είναι ο έλεγχος που διενεργούν ειδικοί επαγγελματίες οι οποίοι έχουν υπαλληλική σχέση μέσα στον οργανισμό και ταυτόχρονα σχετίζεται με άτομα που καθορίζουν την πορεία του οργανισμού, δηλαδή της εταιρείας. Ο εσωτερικός ελεγκτής υπακούει στον εσωτερικό κανονισμό και τις υποδείξεις της διοίκησης της εταιρείας και ασχολείται με την αξιολόγηση των διαδικασιών και τη διαχείριση των κινδύνων.

Εξωτερικός είναι ο έλεγχος που διενεργείται από έναν ανεξάρτητο ως προς την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα επαγγελματία. Δηλαδή δεν έχει εξαρτημένη σχέση εργασίας και δεν σχετίζεται οικονομικά με αυτήν, τους μετόχους ή την διοίκηση αυτής. Θα πρέπει να έχει τα απαραίτητα προσόντα που προβλέπονται και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος όταν απαιτείται.

Ο εξωτερικός έλεγχος απευθύνεται :

- στους διοικούντες και διευθύνοντες της οικονομικής μονάδας με σκοπό την ηθική και νομική διασφάλιση από κινδύνους διάφορων λαθών
- στους μετόχους και σε όλους όσους επενδύουν κεφάλαια στην επιχείρηση, ώστε να διασφαλίσουν τα βραχυχρόνια και μακροχρόνια συμφέροντα τους μέσα από μια ομαλή πορεία της επιχείρησης
- στις τράπεζες, σε πιστωτές και κάθε μορφής δανειστές της επιχείρησης, προκειμένου να διαπιστωθεί αν γίνεται συνετή χρήση των κεφαλαίων που εμπιστεύτηκαν στην επιχείρηση, αν θα πρέπει να συνεχισθεί ή να διακοπεί η παροχή κεφαλαίων προς αυτήν, αν διασφαλίζεται επαρκώς η προοπτική επιστροφής των παρεχομένων κεφαλαίων με τον συμφωνημένο τόκο
- σε όλους τους συναλλασσόμενους που έχουν σχέση με την επιχείρηση, για να διευκρινισθεί αν θα είναι επωφελής η συνέχιση των δοσοληψιών τους με αυτήν ή αν είναι επισφαλής.
- στο εργατοϋπαλληλικό δυναμικό και στο μέσο και ανώτερο προσωπικό της επιχείρησης.

Κρατικός είναι ο έλεγχος που διενεργείται από διάφορους κρατικούς φορείς. Οι σημαντικότεροι έλεγχοι μεταξύ άλλων είναι ο φορολογικός έλεγχος, που διενεργείται από την εφορία, το σώμα δίωξης οικονομικού εγκλήματος ΣΔΟΕ, την Τράπεζα Ελλάδος και το Ελεγκτικό Συνέδριο του κράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

3.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Τα Ελεγκτικά Πρότυπα αποτελούν κατευθυντήριες γραμμές που ακολουθούν οι ελεγκτές κατά την εκτέλεση του δημοσιονομικού ελέγχου των χρηματοοικονομικών πληροφοριών των επιχειρήσεων.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΕΕΠ) στοχεύουν, ακριβώς, στο να βοηθήσουν τους ελεγκτές στο να επιτελέσουν το έργο τους κατά τρόπο ικανοποιητικό και στο να επιτρέψουν την αξιολόγηση του επιτελούμενου έργου κατά τρόπο δίκαιο και αντικειμενικό. Όπως επιτάσσει η Ελληνική νομοθεσία (άρθρο 137 του ν.2190/1920), τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΕΕΠ) έχουν διαμορφωθεί στα πλαίσια που προδιαγράφονται από τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants-IFAC). Απαραίτητη είναι η μεταβολή τους, ώστε να εξασφαλίζεται η συνεχής συμμόρφωση τους με αρχικό γνώμονα τα πρότυπα σύμφωνα με τις αποφάσεις των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η όποια έχει ως στόχο τη χρήση τους σε όλους τους υποχρεωτικούς ελέγχους, που λαμβάνουν χώρα σε αυτή, από το 2005 και έπειτα. Η επιλεκτική επίκληση ή η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν είναι επιτρεπτή.

Η εθνική εποπτική αρχή του ελεγκτικού λογιστικού επαγγέλματος είναι η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (εφεξής, Ε.Λ.Τ.Ε). Η Ε.Λ.Τ.Ε. είναι αρμόδια για τη θέσπιση και εποπτεία της ορθής και αποτελεσματικής εφαρμογής των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων. Αποστολή της είναι η συνεχής ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού στη λειτουργία του ελεγκτικού και λογιστικού θεσμού στην Ελλάδα. Στόχοι της είναι η διασφάλιση της ποιότητας των ελεγκτικών υπηρεσιών και η ενίσχυση της αξιοπιστίας και διαφάνειας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Η Ε.Λ.Τ.Ε. είναι νομοθετικά επιφορτισμένη, μεταξύ άλλων και με το έργο της παρακολούθησης και αξιολόγησης του έργου των ελεγκτών και στοχεύει στην αναβάθμιση της ποιότητας της οικονομικής πληροφόρησης στην Ελλάδα. Μέσα στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής εντάσσεται η ανάπτυξη και καθιέρωση Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων (ΕΕΠ) καθολικής αναγνώρισης και παραδοχής. Ο στόχος της καθολικής αναγνώρισης και παραδοχής των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων (ΕΕΠ) θα εξασφαλισθεί και θα διασφαλισθεί με την πλήρη εναρμόνισή τους με τους σχετικούς Κανονισμούς και τις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αναφορικά με την ισχύ των παρόντων Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων, αξίζει να σημειωθεί ότι τα παρόντα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα τίθενται γενικώς σε ισχύ από τη δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και συνεχίζουν να ισχύουν μέχρι τη διαφοροποίηση ή την ανάκλησή τους. Με την έναρξη της ισχύος τους, παύει να ισχύει οποιαδήποτε προ ισχύουσα διάταξη.

Σε κάθε περίπτωση τα παρόντα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΕΕΠ) ισχύουν και εφαρμόζονται για τους ελέγχους των διαχειριστικών χρήσεων που αρχίζουν μετά τη δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, με εξαίρεση τους ελέγχους οικονομικών καταστάσεων, που έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, όπου τα ΕΕΠ εφαρμόζονται και για τις σε εξέλιξη ελεγκτικές εργασίες².

3.2. Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (International Federation of Accountants-IFAC)

Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών – IFAC ιδρύθηκε στις 7 Οκτωβρίου 1977, στο Μόναχο της Γερμανίας, στο 11ο Παγκόσμιο Συνέδριο Λογιστών. Η IFAC ιδρύθηκε για να ενισχύσει παγκόσμια το λογιστικό επάγγελμα προς το δημόσιο συμφέρον με την ανάπτυξη διεθνών προτύπων υψηλής ποιότητας στον έλεγχο. Σκοπός της η διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων-μελών της, η συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς και η διεθνή εκπροσώπηση του λογιστικού επαγγέλματος.

Κατά την πρώτη συνεδρίαση της IFAC τον Οκτώβριο του 1977, ένα πρόγραμμα εργασίας 12 σημείων αναπτύχθηκε με σκοπό την καθοδήγηση των επιτροπών και του προσωπικού της IFAC τα πρώτα πέντε πρώτα χρόνια. Πολλά στοιχεία αυτού του προγράμματος εργασίας εξακολουθούν να ισχύουν έως σήμερα.

Αρχίζοντας με 63 ιδρυτικά μέλη από 51 χώρες το 1977, η συμμετοχή στην IFAC έχει αυξηθεί και σήμερα περιλαμβάνει πάνω από 175 μέλη και συνεργάτες σε 130 χώρες και δικαιοδοσίες σε όλο τον κόσμο.

---

² Εφημερίδα της κυβερνήσεως, Αρ. ΕΛΤΕ 483/2004, τεύχος δεύτερο, αρ. φύλλου 1589.

3.3 Κώδικας Δεοντολογίας - IFAC

Μία σημαντική ιδιότητα του λογιστικού επαγγέλματος είναι η αποδοχή της ευθύνης να ενεργεί προς το δημόσιο συμφέρον. Ως εκ τούτου, η ευθύνη του επαγγελματία λογιστή δεν είναι μόνο να ικανοποιήσει τις ανάγκες ενός μεμονωμένου πελάτη ή εργοδότη. Ενεργώντας για το δημόσιο συμφέρον, ο επαγγελματίας λογιστής πρέπει να τηρεί και να συμμορφώνεται με τον παρόντα Κώδικα. Στη περίπτωση που απαγορεύεται η υποχρέωση συμμόρφωσης με ορισμένες διατάξεις του παρόντος Κώδικα με νόμο ή κανονισμό, ο επαγγελματίας λογιστής πρέπει να συμμορφώνεται με όλα τα άλλα μέρη του παρόντος Κώδικα.

Ένας επαγγελματίας λογιστής πρέπει να συμμορφώνεται με τις ακόλουθες θεμελιώδεις αρχές³:

➤ **Ακεραιότητα.** Να είναι ευθύς και ειλικρινής σε όλες τις επαγγελματικές και επιχειρηματικές σχέσεις. Ο επαγγελματίας λογιστής δεν πρέπει να συνδέεται εν γνώσει του με εκθέσεις, επιστροφές, ανακοινώσεις ή άλλες πληροφορίες στις οποίες ο επαγγελματίας λογιστής πιστεύει ότι το πληροφοριακό υλικό:

- ✓ Περιέχει μια υλική ψευδή ή παραπλανητική δήλωση.
- ✓ Περιέχει δηλώσεις ή πληροφορίες που παρασχέθηκαν απερίσκεπτα ή
- ✓ Παραλείπει ή αποκρύπτει τις πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται σε περίπτωση που αυτή η παράλειψη θα ήταν παραπλανητική.

➤ **Αντικειμενικότητα.** Να μην επιτρέπει τη προκατάληψη, τη σύγκρουση συμφερόντων ή τη κατάχρηση επιρροής άλλων που παρακάμπτει την επαγγελματική ή εμπορική κρίση.

➤ **Επαγγελματική επάρκεια και δέουσα προσοχή.** Για τη διατήρηση επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων στο επίπεδο που απαιτείται για να διασφαλιστεί ότι ο πελάτης ή ο εργοδότης λαμβάνει τις κατάλληλες επαγγελματικές υπηρεσίες με βάση τις τρέχουσες εξελίξεις στην πράξη, της νομοθεσίας και των τεχνικών και ενεργεί με επιμέλεια και σύμφωνα με τις ισχύουσες τεχνικές και τα επαγγελματικά πρότυπα.

---

³ *Handbook of the Code of Ethics for Professional Accountants(2015)*, International Ethics Standards Board for Accountants

➤ **Εχεμύθεια.** Να τηρεί την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών που αποκτήθηκαν ως αποτέλεσμα των επαγγελματικών και επιχειρηματικών σχέσεων και, συνεπώς, να μην αποκαλύπτουν οποιαδήποτε τέτοια πληροφορία σε τρίτους χωρίς τη κατάλληλη και ειδική αρμοδιότητα. Αν δεν υπάρχει νομικό ή επαγγελματικό δικαίωμα ή η υποχρέωση να γνωστοποιήσει, και πάλι να μην χρησιμοποιεί τις πληροφορίες για προσωπικό όφελος ή για όφελος τρίτων.

➤ **Επαγγελματική συμπεριφορά.** Να συμμορφώνεται με τους σχετικούς νόμους και κανονισμούς και να αποφεύγει κάθε ενέργεια που απαξιώνει το επάγγελμα.

Κατά συνέπεια, ο συγκεκριμένος κώδικας καθορίζει ένα εννοιολογικό πλαίσιο που απαιτεί από έναν επαγγελματία λογιστή τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των κινδύνων . Μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλές παραλλαγές συνθηκών που δημιουργούν κινδύνους για τη συμμόρφωση με τις θεμελιώδεις αρχές και να αποτρέψει έναν επαγγελματία λογιστή να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η κατάσταση είναι επιτρεπτή, αν δεν απαγορεύεται ρητώς.

Όταν ένας επαγγελματίας λογιστής εντοπίζει κινδύνους για τη συμμόρφωση με τις θεμελιώδεις αρχές και βάση της αξιολόγησης τους, κρίνει ότι δεν είναι σε αποδεκτό επίπεδο, πρέπει επίσης να αξιολογήσει κατά πόσον είναι διαθέσιμες οι κατάλληλες εγγυήσεις που μπορούν να εφαρμοστούν για την εξάλειψη των κινδύνων ή τη μείωσή τους σε αποδεκτά επίπεδα.

Κατά την αξιολόγηση αυτή, ο επαγγελματίας λογιστής⁴ :

- αξιολογεί τυχόν κινδύνους για τη συμμόρφωση με τις θεμελιώδεις αρχές, όταν γνωρίζει ή όταν εύλογα αναμένεται να γνωρίζει περιστάσεις ή σχέσεις που μπορεί να εμποδίσουν την τήρηση των θεμελιωδών αρχών.
- λαμβάνει τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά στοιχεία υπόψη κατά την αξιολόγηση της σημασίας του κινδύνου. Σύμφωνα με την εφαρμογή του εννοιολογικού πλαισίου στην περίπτωση που αντιμετωπίζονται καταστάσεις όπου οι κίνδυνοι δεν μπορούν να εξαλειφθούν ή να μειωθούν σε αποδεκτά επίπεδα, είτε επειδή ο κίνδυνος είναι πολύ σημαντικός, είτε επειδή δεν υπάρχουν κατάλληλες εγγυήσεις ή δεν μπορούν να εφαρμοστούν, ο επαγγελματίας λογιστής θα πρέπει να μειώσει ή να διακόψει τις επαγγελματικές του υπηρεσίες ή, όταν είναι αναγκαίο, να παραιτηθεί από τη δέσμευση ή την επιχείρηση που τον απασχολεί.
- ενδέχεται να παραβιάσει κατά λάθος μια διάταξη του παρόντος κώδικα. Ανάλογα με τη φύση και τη σημασία του θέματος, μια τέτοια ακούσια παραβίαση μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν θίγει τη τήρηση των θεμελιωδών αρχών που προβλέπονται, αφού η παραβίαση εντοπίστηκε, διορθώθηκε αμέσως και εφαρμόστηκαν όλα τα αναγκαία μέτρα διασφάλισης.
- όταν αντιμετωπίζει ασυνήθιστες συνθήκες στις οποίες η εφαρμογή μιας ειδικής απαίτησης του κώδικα θα οδηγούσε σε δυσανάλογο αποτέλεσμα ή ένα αποτέλεσμα που μπορεί να μην είναι προς το δημόσιο συμφέρον, συνιστάται ο επαγγελματίας λογιστής να διαβουλευτεί με ένα μέλος του οργανισμού ή της αρμόδιας αρχής.

---

⁴ Κώδικας Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (IFAC)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

4.1 Έννοια συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 3016/2002 και τη βέλτιστη ευρωπαϊκή πρακτική, προκειμένου μια εταιρία να εισαγάγει μετοχές ή άλλες κινητές αξίες της σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά, κατά την υποβολή της αίτησης περί εισαγωγής πρέπει να διαθέτει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας. Ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας καταρτίζεται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της εταιρίας. Ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας προβλέπει μεταξύ αυτών και την ύπαρξη υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου.

Ως σύστημα εσωτερικού ελέγχου ορίζεται το σύνολο των διαδικασιών που τίθενται σε εφαρμογή από το ΔΣ, τη Διοίκηση και το υπόλοιπο προσωπικό μιας εταιρείας, με σκοπό τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των εταιρικών εργασιών, την αξιοπιστία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και τη συμμόρφωση με τους εφαρμοστέους νόμους και κανονισμούς. Είναι μία ανεξάρτητη συμβουλευτική δραστηριότητα έτσι ώστε να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού. Παραδείγματα ελέγχων είναι η τεκμηρίωση της εργασίας και της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου, ο τρόπος οργάνωσης, οι πολιτικές, τα συστήματα, οι διαδικασίες, τα λογιστικά σχέδια, οι εκθέσεις και οι προϋπολογισμοί.

Ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης προτείνει τη σύσταση επιτροπής ελέγχου, η οποία αποτελείται στην πλειοψηφία της από ανεξάρτητα μη εκτελεστικά μέλη του ΔΣ. Η πρόταση αυτή βελτιώνει το καθεστώς εταιρικού ελέγχου των εισηγμένων εταιρειών στην Ελλάδα, το οποίο χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία των μεγαλομετόχων, καθώς ενισχύει το αίσθημα ασφάλειας των μετόχων μειοψηφίας, επιβάλλοντας την ανεξάρτητη εποπτεία του συστήματος και της μονάδας εσωτερικού ελέγχου, συμπεριλαμβανομένου και του ελέγχου της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Επιπλέον, το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει δύο σημαντικές αρχές⁵:

➤ *Το ΔΣ θα πρέπει να παρουσιάζει στους μετόχους και το κοινό μια σαφή αξιολόγηση της πραγματικής θέσης και των προοπτικών της εταιρείας, και να διασφαλίζει την*

---

⁵ Ελληνικός Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης (ΕΚΕΔ) για τις Εισηγμένες Εταιρείες, Οκτώβριος 2013

αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και την ορθότητα των εταιρικών ανακοινώσεων, όπου αυτές επιβάλλονται.

➤ Το ΔΣ θα πρέπει να διατηρεί ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου, με σκοπό την προστασία των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας από κάθε κίνδυνο, καθώς και τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των σημαντικότερων κινδύνων. Θα πρέπει να παρακολουθεί την εφαρμογή της εταιρικής στρατηγικής και να την επανεξετάζει τακτικά. Θα πρέπει να ανασκοπεί αρκετά συχνά τους κύριους κινδύνους που αντιμετωπίζει η επιχείρηση και την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, όσον αφορά στη διαχείριση των εν λόγω κινδύνων. Η ανασκόπηση θα πρέπει να καλύπτει όλους τους ουσιώδεις ελέγχους, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών και λειτουργικών ελέγχων, του ελέγχου συμμόρφωσης, καθώς και τους ελέγχους των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων. Το ΔΣ μέσω της επιτροπής ελέγχου (εφόσον υπάρχει) θα πρέπει επίσης να αναπτύσσει άμεση και τακτική επαφή με τους τακτικούς ελεγκτές (ορκωτούς ελεγκτές- λογιστές), προκειμένου να λαμβάνει τακτική ενημέρωση από αυτούς σε σχέση με την ορθή λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Σύμφωνα με την απόφαση 5/204/14.11.2000 της συνεδρίασης του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και το Ν. 3016/2002 υποχρεώθηκαν οι εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (εφεξής ΧΑΑ) να καταρτίσουν Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας και να φροντίσουν για την αποτελεσματική λειτουργία Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου, το εταιρικό οργανόγραμμα και να ιδρύσουν Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου.

Σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις η Υπηρεσία του Εσωτερικού Ελέγχου είναι ανεξάρτητη και δεν υπάγεται ιεραρχικά σε καμία υπηρεσία της επιχείρησης, αλλά εποπτεύεται άμεσα από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους είναι ανεξάρτητοι, δεν υπάγονται ιεραρχικά σε καμία άλλη υπηρεσιακή μονάδα της εταιρείας και εποπτεύονται από ένα έως τρία μη εκτελεστικά μέλη του διοικητικού συμβουλίου.

Επιπλέον ορίζονται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας και είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης. Δεν μπορούν να ορισθούν ως εσωτερικοί ελεγκτές μέλη του διοικητικού συμβουλίου, διευθυντικά στελέχη τα οποία έχουν και άλλες εκτός του εσωτερικού ελέγχου αρμοδιότητες ή συγγενείς των παραπάνω μέχρι και του δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας. Η εταιρεία υποχρεούται να ενημερώνει την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για οποιαδήποτε μεταβολή στα πρόσωπα ή την οργάνωση του εσωτερικού

ελέγχου εντός δέκα εργάσιμων ημερών από τη μεταβολή αυτήν. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους οι εσωτερικοί ελεγκτές δικαιούνται να λάβουν γνώση οποιουδήποτε βιβλίου, εγγράφου, αρχείου, τραπεζικού λογαριασμού και χαρτοφυλακίου της εταιρίας και να έχουν πρόσβαση σε οποιαδήποτε υπηρεσία της εταιρίας. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου οφείλουν να συνεργάζονται και να παρέχουν πληροφορίες στους εσωτερικούς ελεγκτές και γενικά να διευκολύνουν με κάθε τρόπο το έργο τους. Η διοίκηση της εταιρίας οφείλει να παρέχει στους εσωτερικούς ελεγκτές όλα τα απαραίτητα μέσα για τη διευκόλυνση του έργου τους⁶.

Ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας περιλαμβάνει:

➤ Τη διάρθρωση των υπηρεσιών της εταιρίας, τα αντικείμενά τους, καθώς και τη σχέση των υπηρεσιών μεταξύ τους και με τη διοίκηση. Στον Κανονισμό προβλέπονται τουλάχιστον Υπηρεσίες Εσωτερικού Ελέγχου, Εξυπηρέτησης Μετόχων και Εταιρικών Ανακοινώσεων.

Η Υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου είναι μία υπηρεσία της επιχείρησης η οποία είναι επιφορτισμένη κυρίως με καθήκοντα διενέργειας ελέγχου. Η επισκόπηση των μέτρων ελέγχου είναι οπωσδήποτε μία από τις σημαντικότερες αποστολές και ευθύνες της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Αποτελεί το μέτρο ελέγχου το οποίο μετρά και αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των υπολοίπων μέτρων ελέγχου.

➤ Τις αρμοδιότητες των εκτελεστικών και μη εκτελεστικών μελών του διοικητικού συμβουλίου.

➤ Τις διαδικασίες πρόσληψης των διευθυντικών στελεχών της εταιρίας και αξιολόγησης της απόδοσής τους.

➤ Τις διαδικασίες παρακολούθησης:

✓ των συναλλαγών που πραγματοποιούν τα πρόσωπα που απασχολεί η εταιρία είτε με σύμβαση εργασίας είτε άλλως και τα οποία έχουν πρόσβαση σε προνομιακές πληροφορίες, καθώς και τα πρόσωπα που ασκούν διευθυντικά καθήκοντα στην εταιρία και οι έχοντες στενό δεσμό με αυτά τα πρόσωπα, σε κινητές αξίες της εταιρείας ή συνδεδεμένων επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 42ε παρ. 5 του κ.ν. 2190/1920, εφόσον οι κινητές αξίες είναι υπό διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά,

---

⁶ Όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 26 του νόμου 3091/2002 (ΦΕΚ, 330/24.12.2002).

✓ άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων των προσώπων που ασκούν διευθυντικά καθήκοντα σε εταιρία και οι οποίες σχετίζονται με την εταιρία και τους βασικούς πελάτες ή προμηθευτές.

➤ Τις διαδικασίες δημόσιας γνωστοποίησης συναλλαγών των προσώπων που ασκούν διευθυντικά καθήκοντα στην εταιρία και των προσώπων που έχουν στενό δεσμό με αυτά τα πρόσωπα, καθώς και άλλων προσώπων για τα οποία η εταιρία έχει υποχρέωση γνωστοποίησης σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

➤ Τους κανόνες που διέπουν τις συναλλαγές μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών, την παρακολούθηση των συναλλαγών αυτών και την κατάλληλη γνωστοποίησή τους στα όργανα και τους μετόχους της εταιρείας.

Χαρακτηριστικά αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου θεωρείται ότι λειτουργεί αποτελεσματικά μόνο όταν εξασφαλίζει:

➤ τη λειτουργία του λογιστικού συστήματος σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και τις διατάξεις των σχετικών νόμων,

➤ την προστασία του ανθρώπινου δυναμικού και τη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης τόσο με τη συνεχή λογιστική παρακολούθηση του (π.χ. σύστημα διαρκούς απογραφής αποθεμάτων) όσο και με την λήψη διαφόρων μέτρων,

➤ την άμεση και πλήρη εκτέλεση των εντολών της διοίκησης που προάγουν τις δραστηριότητες της επιχειρηματικής μονάδας.

4.2 Είδη εσωτερικού ελέγχου

Ο Εσωτερικός Έλεγχος, στην προσπάθεια του να καλύψει ελεγκτικά όλους τους χώρους, συναντάει μια σειρά δυσκολιών, όπως έλλειψη ανάλογης υποστήριξης από τους διοικούντες, αδυναμία των ιδίων των ελεγκτών να υποστηρίξουν το έργο τους, καθώς και τη μη αποδοχή του από τους ελεγχόμενους, ειδικά σε τεχνικά και παραγωγικής διαδικασίας θέματα με το αιτιολογικό, ότι δεν είναι αντικείμενα του Εσωτερικού Ελέγχου, έχοντας κατά νου τον παραδοσιακό οικονομικό έλεγχο.

Με το σκεπτικό ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος αξιολογεί την επάρκεια λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, δηλαδή έλεγχος επί όλων των λειτουργιών δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένα αντικείμενα, διακρίνεται δε σε τόσα είδη ελέγχου, όσες είναι και οι λειτουργίες, π.χ. σε οικονομικούς, διοικητικούς, λειτουργικούς, παραγωγής, τεχνικούς, προμηθειών και πωλήσεων, διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, ποιοτικού ελέγχου, μηχανογράφησης, διαχείρισης αποθεμάτων, παραγωγικών μέσων, έλεγχοι ασφάλειας των εγκαταστάσεων, φυσικού περιβάλλοντος, είσπραξης ασφαλιστρών, εκπαίδευσης προσωπικού, καθώς υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, τεχνικών έργων, έλεγχος συμπεριφοράς και γενικά έλεγχος σε όλες τις δραστηριότητες που διέπουν τη λειτουργία των οικονομικών μονάδων.

Οι Εσωτερικοί Έλεγχοι διακρίνονται σε:

Ελέγχος Παραγωγής (Production Audits), οι οποίοι στοχεύουν στο κατά πόσο τηρούνται οι διαδικασίες σε όλο το εύρος της παραγωγικής διαδικασίας, το κατά πόσο οι παραγόμενες ποσότητες είναι σύμφωνα με το εγκεκριμένο από τη διοίκηση πρόγραμμα, σε ετήσια βάση και ανά περιόδους, το κατά πόσο γίνεται σωστή διαχείριση και χρήση του μηχανολογικού εξοπλισμού, αν τα τμήματα είναι σωστά και κατάλληλα στελεχωμένα, αν τα στελέχη είναι κατάλληλα εκπαιδευμένα, αν γίνεται σωστά ο εφοδιασμός της παραγωγής από υλικά, αν αυτά διαχειρίζονται σωστά αποφεύγοντας τις υψηλές φύρες πέραν των φυσιολογικών ορίων, καθώς επίσης το κατά πόσο τα προϊόντα είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ποιοτικού ελέγχου (I.S.O.). Επίσης, αν η συσκευασία των προϊόντων είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές, αν τηρούνται οι διαδικασίες παράδοσης - παραλαβής των ετοιμών προϊόντων από την παραγωγή στην αποθήκη και γενικότερα αν τηρούνται οι διαδικασίες που αφορούν την παραγωγική διαδικασία και τα μέσα που λαμβάνουν χώρα σε όλες τις παραγωγικές φάσεις:

Οικονομικούς ελέγχους (financial audits), οι οποίοι αφορούν τους ελέγχους των οικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδος και έχουν ως στόχο την καταγραφή λαθών ή ατασθαλιών τα οποία δεν πρέπει να αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις. Αποσκοπούν στο να προστατέψουν τα περιουσιακά στοιχεία μιας επιχείρησης και ενδιαφέρονται για την αξιοπιστία, την κανονικότητα και την ειλικρίνεια της λογιστικής και οικονομικής πληροφορίας. Είναι η σημαντικότερη κατηγορία ελέγχων για αυτούς που τους ασκούν.

Λειτουργικούς ελέγχους (operational audits), οι οποίοι περιλαμβάνουν το πλαίσιο και τις διαδικασίες ελέγχου συμμόρφωσης προς τις πολιτικές και τις διαδικασίες λειτουργίας της επιχείρησης. Αντικειμενικός σκοπός των λειτουργικών ελέγχων είναι η αξιολόγηση και η εκτίμηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος και η πρόταση ανάπτυξης νέων και βελτίωσης υπαρχόντων σε περιοχές που έχουν απαξιωθεί.

Διοικητικούς ελέγχους (management audits), οι οποίοι περιλαμβάνουν το οργανωτικό πλαίσιο και τις διαδικασίες που έχουν σχέση με τη λήψη διοικητικών αποφάσεων, τη συμμόρφωση προς αυτές και την αξιολόγηση τους. Σε αντίθεση από τους οικονομικούς και λειτουργικούς ελέγχους έχουν ευρύτερους αντικειμενικούς σκοπούς, οι οποίοι συνίστανται στο να εξετάζουν και να αξιολογούν, βάσει αντικειμενικών και επιστημονικών μεθόδων, τη συνολική διοικητική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης – φορέα.

4.3 Επιτροπή ελέγχου εσωτερικού ελέγχου

Σύμφωνα με το άρθρο 37 του Ν.3693/2008⁷, η εταιρία υποχρεούται να συστήσει και να διατηρεί Επιτροπή Ελέγχου, η οποία αποτελείται από δύο τουλάχιστον μη εκτελεστικά μέλη και ένα ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος του οργάνου διοίκησης της. Όλα τα μέλη της Επιτροπής Ελέγχου ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταίρων, το δε ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος της Επιτροπής Ελέγχου πρέπει να έχει αποδεδειγμένη επαρκή γνώση σε θέματα λογιστικής και ελεγκτικής.

---

⁷ Άρθρο 37, Ν.3693/2008

Η Επιτροπή Ελέγχου έχει, ενδεικτικά, τις παρακάτω υποχρεώσεις:

- ✓ την παρακολούθηση της διαδικασίας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης,
- ✓ την παρακολούθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και του συστήματος διαχείρισης κινδύνων, καθώς και την παρακολούθηση της ορθής λειτουργίας της μονάδας των εσωτερικών ελεγκτών της ελεγχόμενης οντότητας,
- ✓ την παρακολούθηση της πορείας του υποχρεωτικού ελέγχου των ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων,
- ✓ την επισκόπηση και παρακολούθηση θεμάτων συναφών με την ύπαρξη και διατήρηση της αντικειμενικότητας και ανεξαρτησίας του νόμιμου ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου, ιδιαιτέρως όσον αφορά την παροχή στην ελεγχόμενη οντότητα άλλων υπηρεσιών από τον νόμιμο ελεγκτή ή το ελεγκτικό γραφείο.

Η πρόταση του οργάνου διοίκησης της εταιρίας στη Γενική Συνέλευση για τον ορισμό νόμιμου ελεγκτή ή ελεγκτικού γραφείου, γίνεται μετά από σύσταση της Επιτροπής Ελέγχου. Ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο οφείλει να αναφέρει στην Επιτροπή Ελέγχου κάθε θέμα που έχει σχέση με την πορεία και τα αποτελέσματα του υποχρεωτικού ελέγχου και να επιδώσει ιδιαίτερη έκθεση με τις αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ιδίως, με τις αδυναμίες των διαδικασιών που αφορούν τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση και τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.⁸

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 6 του Ν.3016/2002⁹ προκειμένου μία εταιρεία να εισάγει μετοχές και άλλες κινητές αξίες σε οργανωμένες χρηματιστηριακές αγορές στις αρμοδιότητες του τμήματος εσωτερικού ελέγχου συμπεριλαμβάνονται επιπροσθέτως και οι εξής:

- ✓ Ο έλεγχος τήρησης των υποχρεώσεων
- ✓ Ο έλεγχος της τήρησης των δεσμεύσεων που περιέχονται στα ενημερωτικά δελτία και τα επιχειρηματικά σχέδια της εταιρίας σχετικά με τη χρήση των κεφαλαίων που αντλήθηκαν από το χρηματιστήριο.
- ✓ Ο έλεγχος της νομιμότητας των αμοιβών και πάσης φύσεως παροχών προς τα μέλη της διοικήσεως αναφορικά με τις αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων της εταιρίας.

---

⁸ ΣΕΒ(Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών), Κωδικοποίηση Νομοθεσίας Εταιρικής Διακυβέρνησης), Μάρτιος 2011

⁹ Άρθρο 6, Ν.3016/2002

✓ Ο έλεγχος των σχέσεων και συναλλαγών της εταιρίας με τις συνδεδεμένες με αυτήν εταιρίες, κατά την έννοια του άρθρου 42ε παράγραφος 5 του κ.ν. 2190/1920, καθώς και των σχέσεων της εταιρίας με τις εταιρίες στο κεφάλαιο των οποίων συμμετέχουν σε ποσοστό τουλάχιστον 10% μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας ή μέτοχοί της με ποσοστό τουλάχιστον 10%.

4.4 Αρμοδιότητες και χαρακτηριστικά εσωτερικού ελεγκτή

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να έχουν τις παρακάτω αρμοδιότητες και χαρακτηριστικά:

➤ Να προέρχονται από τα πιο ικανά και έμπιστα στελέχη μιας επιχείρησης καθώς ο ρόλος τους θεωρείται καθοριστικός για την επιβίωση και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων

➤ Να έχουν αξιόλογες σπουδές στους τομείς της λογιστικής, της διοίκησης επιχειρήσεων, της πληροφορικής και του δικαίου και διαθέτουν μακρόχρονη επαγγελματική πείρα.

➤ Τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις τους να είναι διαφορετικά ανάλογα με το αντικείμενο και την κλίμακα εργασιών της επιχείρησης, την οργανωτική της δομή και τους σκοπούς του εσωτερικού ελέγχου.

➤ Τα καθήκοντα τους σε γενικές γραμμές είναι να εξασφαλίσουν την άριστη υλοποίηση των αποφάσεων της διοίκησης καθιστώντας την αποτελεσματική, να διατηρεί μια σωστή οργανωτική δομή, να μεριμνά για μια ορθολογική διαχείριση και διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, και τέλος να αξιολογούν και να αξιοποιούν κατά αποτελεσματικότερο τρόπο το ανθρώπινο δυναμικό που διαθέτει η επιχείρηση. Στην πραγματικότητα η διοίκηση επιθυμεί από τους εσωτερικούς ελεγκτές να λειτουργούν χρησιμοποιώντας το πλούσιο οπλοστάσιο γνώσεων και ιδεών τους για να μεγιστοποιήσουν τα μεγέθη και τα αποτελέσματα της επιχείρησης.

➤ Ο έλεγχος της αποτελεσματικότητας του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου ανά τακτά χρονικά διαστήματα, ο προγραμματισμός της εργασίας του κατά τέτοιο τρόπο που να διευκολύνει τον έλεγχο των διάφορων τομέων ή τμημάτων της επιχείρησης και η εύρεση διορθωτικών μέτρων για τη βελτίωση της αποδοτικότητας του εσωτερικού ελέγχου.

➤ Είναι υποχρεωμένοι να βεβαιωθούν ότι το λογιστικό σύστημα λειτουργεί ορθολογικά και οι παρεχόμενες πληροφορίες είναι αξιόπιστες. Ότι το προσωπικό της επιχείρησης τηρεί τα μέτρα και τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου που έχουν θεσπιστεί

από τη διοίκηση, καθώς και ότι το συνολικό κόστος εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου δεν ξεπερνά τα οφέλη που υπάρχουν από αυτόν.

➤ Έχουν ισχυρή εξουσία σε όλους τους τομείς της επιχείρησης. Είναι παρόντες σε κάθε θέμα που ανακύπτει, σε κάθε εξέλιξη και σε κάθε δράση της επιχειρηματικής ζωής και επέκτασης του επιχειρηματικού φορέα.

➤ Χαίρουν ιδιαίτερης εκτίμησης από τα ανώτερα διοικητικά στελέχη και τους παρέχονται υψηλού επιπέδου επιχειρηματικές αρμοδιότητες, ικανές να συμβάλλουν στην εφαρμογή των πολιτικών, των στρατηγικών και των γενικότερων αποφάσεων των διοικούντων. Αυτό βέβαια, πραγματοποιείται μόνο όταν η ίδια η διοίκηση πεισθεί πως ο εσωτερικός ελεγκτής είναι ικανός και διαθέτει ικανότητες, καθολική γνώση επί του φορέα και ειδική γνώση επί συγκεκριμένων πολιτικών.

➤ Η αναθεώρηση των παλαιότερων προγραμμάτων ελέγχων, επίσης διεξάγουν ελέγχους διαφόρων μορφών όπως οικονομικούς, λειτουργικούς διοικητικούς, τεχνικούς αλλά και ελέγχους που εντάσσονται στην παραγωγή. Βασιζόμενοι στα προγράμματα ελέγχων, διεξάγουν ελέγχους για όλες τις λειτουργίες, τους κανονισμούς και τις διαδικασίες της εταιρείας. Κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής των ελέγχων και πριν την σύνταξη της συνοπτικής έκθεσης συζητούν τα ευρήματα που έχουν προκύψει με τους ελεγχόμενους.

➤ Να συντάσσουν τις εκθέσεις οι οποίες υποβάλλονται στον προϊστάμενο του τμήματος με σκοπό να συζητηθούν σε αρχικό επίπεδο και σε τελικό να πάρουν την τελική έγκριση. Αφού οι εκθέσεις των τμημάτων εγκριθούν επιφορτίζονται με την παρακολούθηση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης. Ο διευθυντής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου ελέγχει και διατηρεί μαζί τους στενή σχέση και είναι υποχρεωμένοι να διερευνούν τις διάφορες θεματικές ενότητες και γνωματεύσεις που τους ορίζει ή τους παρέχει ο διευθυντής.

➤ Να διατηρούν επίσης, στενές σχέσεις με τους βοηθούς ελεγκτές επιβλέποντας τις εργασίες τους υπό ένα πνεύμα συμβουλών και γενικότερης κατεύθυνσης.

➤ Να συντάσσουν το μηνιαίο απολογισμό δράσης, τον οποίο βέβαια υποβάλλουν στον προϊστάμενο της εταιρείας και

➤ τέλος να διατηρούν την τεχνική τους επάρκεια μέσω συνεχούς εκπαίδευσης και έχουν την προσωπική ευθύνη για τη συνέχιση της εκπαίδευσης τους προκειμένου να διατηρήσουν την επαγγελματική τους επάρκεια. Πρέπει να ενημερώνονται για τις βελτιώσεις και τις πρόσφατες εξελίξεις σε πρότυπα, στις διαδικασίες και στις τεχνικές του εσωτερικού ελέγχου. Η συνεχής εκπαίδευση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ιδιότητάς του ως μέλους και της συμμετοχής του σε επαγγελματικούς συλλόγους, καθώς και μέσω της παρακολούθησης

συνεδρίων, σεμιναρίων, μαθημάτων ανώτερης εκπαίδευσης καθώς και μέσω εσωτερικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα.

4.5 Έκθεση εσωτερικού ελέγχου

Μετά τη διεκπεραίωση του ελέγχου ο ελεγκτής υποχρεούται να διατυπώσει, καταγράψει και παρουσιάσει τα συμπεράσματα του στην έκθεση ελέγχου. Οι ελεγκτές θα πρέπει να διατυπώσουν τις εκθέσεις τους με ιδιαίτερη προσοχή και επαγγελματική επιμέλεια. Η επαγγελματική επάρκεια ενός ελεγκτή είναι πολύ πιθανό να κριθεί από το περιεχόμενο των εκθέσεων ελέγχου. Η ποιότητα της έκθεσης εσωτερικού ελέγχου απαιτεί:

- **Αντικειμενικότητα (Objectivity).** Τα σχόλια και οι απόψεις που εκφράζονται στην έκθεση θα πρέπει να είναι αντικειμενικά και αμερόληπτα.
- **Σαφήνεια (Charity).** Η γλώσσα που χρησιμοποιείται πρέπει να είναι απλή και άμεση.
- **Ακρίβεια (Accurancy).** Οι πληροφορίες που περιέχονται στην έκθεση θα πρέπει να είναι ακριβείς.
- **Συνοπμία (Brevity).** Οι εκθέσεις θα πρέπει να είναι συνοπτικές.
- **Επικαιρότητα (Timeliness).** Οι εκθέσεις θα πρέπει να εκδίδονται αμέσως μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου , μέσα σε ένα μήνα

4.6 Κώδικας Δεοντολογίας

Ο Κώδικας Δεοντολογίας έχει εκδοθεί από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΠΑ) και ορίζει τις αρχές και τις προσδοκίες που διέπουν τη συμπεριφορά των ατόμων και των οργανώσεων κατά τη διεξαγωγή του Εσωτερικού Ελέγχου. Περιγράφει τις ελάχιστες απαιτήσεις και προσδοκίες για τη συμπεριφορά και όχι για συγκεκριμένες δραστηριότητες. Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να αποτρέπει τις οικονομικές ατασθαλίες μέσω της εξέτασης και της αξιολόγησης της επάρκειας και αποτελεσματικότητας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και παράλληλα να εφαρμόζει για κάθε τμήμα τις κατάλληλες διαδικασίες με βάση τους κινδύνους που αυτό διατρέχει.

Επίσης πρέπει να ανταποκρίνεται στο ρόλο του με σύνεση και κατά τρόπο αξιοπρεπή, καθώς και με πλήρη συναίσθηση των απαιτήσεων του έργου του. Ο σκοπός του Κώδικα Δεοντολογίας του ΠΑ είναι να προάγει την κουλτούρα της ηθικής στο επάγγελμα του Εσωτερικού Ελέγχου με κύρια χαρακτηριστικά την καταλληλότητα και αναγκαιότητα για το

συγκεκριμένο επάγγελμα, καθώς εδραιώνει την εμπιστοσύνη ως προς την αντικειμενικότητα διαβεβαίωσης θεμάτων εταιρικής διακυβέρνησης, διαχείρισης κινδύνων και συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

Συμπεριλαμβάνει δύο θεμελιώδη συστατικά στοιχεία όπως:

- Τις αρχές που σχετίζονται με το επάγγελμα και την πρακτική του εσωτερικού ελέγχου
- Τους κανόνες συμπεριφοράς που αναμένεται να ακολουθούν οι εσωτερικοί ελεγκτές και οι οποίοι βοηθούν στην κατανόηση και μετατροπή των αρχών σε πρακτική εφαρμογή και καθοδηγούν την ηθική συμπεριφορά των εσωτερικών ελεγκτών.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να εφαρμόζουν αλλά και να προασπίζονται τις αρχές της ακεραιότητας, αντικειμενικότητας, εχεμύθειας και επάρκειας και σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι παραβιάζουν τις αρχές του Κώδικα Δεοντολογίας, απαλλάσσονται των καθηκόντων τους.

Βασικές αρχές δεοντολογίας του Κώδικα της ΔΟΛ:

Ο Κώδικας Δεοντολογίας (Code of ethics) της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (ΔΟΛ) θεσπίζει τις πέντε βασικές αρχές δεοντολογίας που κάθε επαγγελματίας λογιστής οφείλει να τηρεί και να συμμορφώνεται με αυτές κατά την άσκηση της επαγγελματικής του ιδιότητας. Ο επαγγελματίας οφείλει να τηρεί τις αρχές αυτές, ανεξάρτητα από το είδος της επαγγελματικής υπηρεσίας που προσφέρει και της ειδικότερης σχέσης με την οποία προσφέρει την υπηρεσία αυτή.

Ένας επαγγελματίας λογιστής πρέπει να συμμορφώνεται με τις ακόλουθες θεμελιώδεις αρχές:

- **Ακεραιότητα (integrity):** ο επαγγελματίας οφείλει να είναι ευθύς, έντιμος και δίκαιος στην παροχή των επαγγελματικών υπηρεσιών του και γενικότερα στις επαγγελματικές του σχέσεις.

- **Αντικειμενικότητα (objectivity):** η κρίση του ελεγκτή οφείλει να μένει ανεπηρέαστη από προκαταλήψεις, αμεροληψίες, σύγκρουση συμφερόντων ή επιρροή από άλλα πρόσωπα.

➤ **Επαγγελματική ικανότητα και Επιμέλεια (*professional competence and due care*):** κατά την παροχή των υπηρεσιών, οι ελεγκτές οφείλουν να εφαρμόζουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες, την εμπειρία και την επιμέλεια που απαιτούνται και οφείλουν να επικαιροποιούν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους.

➤ **Εχεμύθεια ή Εμπιστευτικότητα (*confidentiality*):** ιδιαίτερα προσεκτική χρήση και αυξημένη προστασία της πληροφορίας που προκύπτει κατά την άσκηση του ελέγχου και να μην χρησιμοποιεί τις πληροφορίες για ίδιον όφελος, αντιβαίνοντας τον νόμο ή βλαπτικό για τους νόμιμους και «ηθικούς» σκοπούς του οργανισμού. Ωστόσο, υπάρχουν περιστάσεις που ο ελεγκτής μπορεί να έχει εκ νόμου ή λόγω επαγγελματικής ιδιότητας το δικαίωμα ή υποχρέωση να αποκαλύψει τις πληροφορίες αυτές.

➤ **Επαγγελματική συμπεριφορά (*professional behavior*):** οφείλει έμπρακτα με τη συμπεριφορά και τη στάση του να συνεισφέρει στην καλή εικόνα του επαγγέλματος και δεν πρέπει να διατυπώνει υπερβολές για τα προσόντα και την εμπειρία του ή για την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρει. Επίσης, να μην κάνει σύγκριση του περιεχομένου των γνώσεων του σε σχέση με άλλους υπαλλήλους και να αποφεύγει υποτιμητικές αναφορές.

4.7 Ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί δεοντολογίας¹⁰

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη (νέα) Όγδοη Οδηγία 2006/43/ΕΕ/2006 ρυθμίζει μια σειρά από θέματα σχετικά με την οργάνωση του ελεγκτικού επαγγέλματος και τη διενέργεια των υποχρεωτικών ελέγχων χρηματοοικονομικών καταστάσεων που προβλέπονται από την Τέταρτη Οδηγία (78/660/ΕΟΚ – ατομικές χρηματοοικονομικές καταστάσεις) και την Έβδομη Οδηγία (83/349/ΕΟΚ – ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις).

Μεταξύ των θεμάτων που θίγει η Όγδοη Οδηγία είναι αυτό του πλαισίου δεοντολογίας καθώς απαιτεί οι ελεγκτές να ακολουθούν υψηλού επιπέδου αρχές. Η Οδηγία δεν περιλαμβάνει κάποιο πλήρη κώδικα δεοντολογίας, απαιτεί όμως οι κανόνες που θα εφαρμόζει το επάγγελμα να καλύπτουν τουλάχιστον τρία θέματα. Πρώτον, προστασία του δημοσίου συμφέροντος, δεύτερον, ακεραιότητα και αντικειμενικότητα και τρίτον, επαγγελματική ικανότητα και επιμέλεια.

Επίσης, η Οδηγία θέτει ένα πλαίσιο συγκεκριμένων ρυθμίσεων για ορισμένα θέματα.

---

¹⁰ Σύγχρονη Ελεγκτική, Κωνσταντίνος Καραμάνης (2008), σελ. 185-186

Ένα από τα θέματα αυτά είναι αυτό της ανεξαρτησίας. Συγκεκριμένα ορίζεται ότι τα κράτη – μέλη οφείλουν να εξασφαλίσουν ότι ο ελεγκτής και ο φορέας ελέγχου πληρούν τα κριτήρια ανεξαρτησίας από τον πελάτη και δεν αναμιγνύονται στη λήψη αποφάσεων της επιχείρησης. Η Οδηγία στο άρθρο 22 θεσπίζει τις εξής συμβατές με τον Κώδικα της ΔΟΛ, ρυθμίσεις:

➤ Δεν πρέπει να γίνεται αναδοχή του ελέγχου, όταν εκ μέρους του ελεγκτή, του φορέα ελέγχου ή του δικτύου φορέων υπάρχει άμεσα ή έμμεσα κατοχή χρηματοοικονομικών στοιχείων, άλλα επιχειρηματικά συμφέροντα, σχέση εργασίας, παροχή μη ελεγκτικών υπηρεσιών (non – audit services) ή άλλη σχέση, τέτοια που ένα λογικά και αντικειμενικά σκεπτόμενο τρίτο πρόσωπο, έχοντας γνώση όλων των σχετικών πληροφοριών, θα συμπεράνε ότι υφίστανται περιορισμοί για την ανεξαρτησία του ελεγκτή.

➤ Όταν υφίστανται απειλές (όπως σύγκρουση συμφερόντων, εξοικείωση και φιλικές σχέσεις, σύμπτωση κρινόμενου και κριτή, συνηγορία και απειλές), ο ελεγκτής ή ο φορέας πρέπει να λαμβάνει τα ενδεδειγμένα μέτρα για να μειώσει αυτές τις απειλές. Εάν οι απειλές αυτές είναι τόσο σοβαρές ώστε, παρά τα μέτρα, να περιορίζεται η ανεξαρτησία του ελεγκτή ή του φορέα, ο ελεγκτής ή ο φορέας δεν πρέπει να διενεργούν τον έλεγχο.

Άλλα θέματα δεοντολογίας με τα οποία ασχολείται η Οδηγία είναι η επαγγελματική εχεμύθεια και οι αμοιβές ελέγχου. Ιδιαίτερα σε ό, τι αφορά στις αμοιβές ελέγχου, η Οδηγία απαιτεί από τα κράτη – μέλη τη θέσπιση μέτρων που θα διασφαλίζουν ότι ο καθορισμός των σχετικών ποσών δεν επηρεάζεται από την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών προς τον πελάτη ελέγχου. Επίσης, η Οδηγία δεν επιτρέπει οποιασδήποτε μορφής αμοιβές ελέγχου υπό αίρεση.

4.8 Εταιρική Διακυβέρνηση

Ο όρος «εταιρική διακυβέρνηση» περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο ελέγχονται και διοικούνται οι εταιρείες. Σύμφωνα με τις Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (εφεξής ΟΟΣΑ), οι οποίες αποτελούν διεθνώς σημείο αναφοράς η εταιρική διακυβέρνηση αρθρώνεται ως ένα σύστημα σχέσεων ανάμεσα στη Διοίκηση της εταιρείας, το Διοικητικό Συμβούλιο (εφεξής ΔΣ), τους μετόχους της και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη συνιστά τη δομή μέσω της οποίας προσεγγίζονται και τίθενται οι στόχοι της εταιρείας, εντοπίζονται οι βασικοί κίνδυνοι που αυτή αντιμετωπίζει κατά τη λειτουργία της, προσδιορίζονται τα μέσα επίτευξης των εταιρικών στόχων, οργανώνεται το σύστημα διαχείρισης κινδύνων και καθίσταται δυνατή η παρακολούθηση της απόδοσης της Διοίκησης κατά τη διαδικασία εφαρμογής των παραπάνω. Τα οφέλη από την καλή εταιρική διακυβέρνηση είναι ότι το πιο άμεσο όφελος είναι για τους μη διαχειριζόμενους μετόχους και

το τελικό όφελος είναι η αποτελεσματικότερη κατανομή του κεφαλαίου στις πιο παραγωγικές χρήσεις του.¹¹ Οι Αρχές του ΟΟΣΑ υπογραμμίζουν το ρόλο της καλής εταιρικής διακυβέρνησης στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας των εταιρειών, όσον αφορά στην αποτελεσματικότητα της εσωτερικής οργάνωσης και αφετέρου στο χαμηλό κόστος κεφαλαίου.¹²

Στην Ελλάδα ο κώδικας «συμμόρφωσης ή εξήγησης», έγινε ευρέως αποδεκτός και το πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης έχει αναπτυχθεί μέσω της υιοθέτησης υποχρεωτικών κανόνων, όπως ο Νόμος 3016/2002 που επιβάλλει τη συμμετοχή μη εκτελεστικών και ανεξάρτητων μη εκτελεστικών μελών στα ΔΣ των ελληνικών εισηγμένων εταιρειών, τη θέσπιση και τη λειτουργία μονάδας εσωτερικού ελέγχου και την υιοθέτηση εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας.

Περαιτέρω αλλαγές οι οποίες έγιναν, είναι οι επιπλέον υποχρεωτικές διατάξεις που περιλαμβάνονται στους νόμους 3693/2008, 3884/2010, 3873/2010 όπου ενσωματώθηκε η οδηγία. Οι παραπάνω διατάξεις συμπεριλαμβάνονται και στο τροποποιημένο νόμο περί ανώνυμων εταιρειών Ν.2190/1920.

Αναλυτικά οι στόχοι του Κώδικα είναι οι εξής:

- Η εκπαίδευση και η καθοδήγηση των ΔΣ των ελληνικών εταιρειών σε θέματα βέλτιστων πρακτικών διακυβέρνησης.
- Η βελτίωση της πληροφόρησης των ιδιωτών ή θεσμικών μετόχων, Ελλήνων και αλλοδαπών, και η ενίσχυση της συμμετοχής τους στις εταιρικές υποθέσεις.
- Η δημιουργία ενός προσβάσιμου και κατανοητού συστήματος αναφοράς για εισηγμένες ελληνικές εταιρείες.

---

¹¹ Derek Broadley (2006), “Auditing and its role in Corporate Governance, Bank for International Settlements FSI Seminar on Corporate Governance for Banks 20 June 2006”, Deloitte Touche Tohmatsu, Hong Kong

¹² Ελληνικός Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης (ΕΚΕΔ) για τις Εισηγμένες Εταιρείες, Οκτώβριος 2013, σελ 2-3

Ο Νόμος 3873/2010 επιβάλλει στις εταιρείες να συντάσσουν δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία αποτελεί ειδικό τμήμα της ετήσιας έκθεσης διαχείρισης και περιέχει αναφορά στο συγκεκριμένο κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζει η εταιρεία και στο βαθμό που η εταιρεία αποφασίζει να αποκλίνει από τον σχετικό κώδικα ή να μην εφαρμόζει κάποιες διατάξεις, να αιτιολογεί τους λόγους της απόκλισης ή της μη εφαρμογής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Εξωτερικός έλεγχος

5.1 Έννοια εξωτερικού ελέγχου

Σκοπός του εξωτερικού ελέγχου είναι ο εξωτερικός ελεγκτής να εκφράσει γνώμη για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης επιχείρησης ή του ελεγχόμενου οργανισμού έχουν καταρτιστεί, σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς. Στην περίπτωση των περισσότερων πλαισίων γενικού σκοπού, αυτή η γνώμη σχετίζεται με το εάν οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζονται εύλογα και παρέχουν μια αληθή και εύλογη εικόνα. Ένας έλεγχος που διεξάγεται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και τις σχετικές απαιτήσεις του Κώδικα Δεοντολογίας (Code of ethics) καθιστά ικανό τον εξωτερικό ελεγκτή, ο οποίος είναι ορκωτός ελεγκτής – λογιστής (εφεξής ορκωτός ελεγκτής) να σχηματίσει αυτή τη γνώμη.

Στόχος ενός ελέγχου είναι να βελτιωθεί ο βαθμός εμπιστοσύνης των σκοπούμενων χρηστών στις οικονομικές καταστάσεις. Σκοπούμενοι χρήστες (Intended users) είναι το πρόσωπο, τα πρόσωπα ή κατηγορία προσώπων για τα οποία ο επαγγελματίας συντάσσει την έκθεση διασφάλισης. Σε ό, τι αφορά τον εξωτερικό έλεγχο, χρήστες της έκθεσης του ορκωτού ελεγκτή είναι οι μέτοχοι της εταιρείας, οι οποίοι είναι και αυτοί που προσλαμβάνουν (στην τακτική γενική συνέλευσή τους) τον ορκωτό ελεγκτή για να διενεργήσει τον έλεγχο, οι δημόσιοι φορείς, τα πιστωτικά ιδρύματα και οι επενδυτές μεταξύ άλλων.

5.2 Εξωτερικοί ελεγκτές

Σε κάποιες οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες, ο εξωτερικός έλεγχος θεωρείται λειτούργημα. Συγκεκριμένα, η αύξηση της πολυπλοκότητας στις οικονομικές σχέσεις και οι τάσεις συγκεντρωτισμού των επιχειρήσεων έχουν οδηγήσει στη συγκρότηση του εξωτερικού ελέγχου ως ανεξάρτητο λειτούργημα σε οριοθετημένο θεσμικό πλαίσιο δράσης.

Ο εξωτερικός ελεγκτής, ο οποίος είναι ορκωτός ελεγκτής δεν έχει υπαλληλική ή άλλη εξάρτηση προς την επιχείρηση που ελέγχει και διενεργεί ανεξάρτητο έλεγχο επί των οικονομικών καταστάσεών της. Οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι επαγγελματίες και ειδικά εκπαιδευμένοι ελεγκτές, οι οποίοι στην Ελλάδα ονομάζονται ως ορκωτοί ελεγκτές και στις Αγγλοσαξονικές χώρες ως ορκωτοί λογιστές και έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων.

Το επάγγελμα του εξωτερικού ελεγκτή έχει μεγάλες απαιτήσεις, σε ότι αφορά τόσο στην προσωπικότητα του όσο και στην επαγγελματική του συγκρότηση. Κύριο προσόν

κρίνεται ότι είναι η εντιμότητα και η ακεραιότητα του χαρακτήρα του. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ιδιαιτερότητα του επαγγέλματός του τον κατατάσσει, σε αντίστοιχη θέση με αυτή του δικαστή. Επίσης απαιτείται να έχει άρτια επιστημονική κατάρτιση και μάλιστα θα πρέπει να ανανεώνονται κάθε φορά αυτές με βάση τις δυναμικές οικονομικές και νομοθετικές εξελίξεις.

Η πείρα επιπλέον, θεωρείται εξαιρετικά χρήσιμη καθώς με το πέρασμα του χρόνου η ενασχόληση με το διάφορα θέματα ελέγχου τον καθιστά όλο και πιο ικανό. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα αντικείμενα της έρευνας του ορκωτού ελεγκτή θα πρέπει να έχουν ένα αύξοντα βαθμό δυσκολίας έτσι ώστε όχι μόνο να αξιοποιεί πλήρως τη πρότερη εμπειρία αλλά και να εξελίσσεται συνεχώς στο τομέα του.

Ακόμα, θα πρέπει να διαθέτει ταχεία αντίληψη και κριτικό πνεύμα καθώς σταθμίζει τις δυσκολίες που θα συναντήσει κερδίζοντας χρόνο αλλά και καθώς ερευνά θέματα κονδυλίων και λογαριασμών.

Τέλος, θα πρέπει να διαθέτει εφευρετικότητα για την ανεύρεση των ατασθαλιών και γενικά εργατικότητα και επιμονή στο λεπτό του έργο.

Πέρα από τα παραπάνω, σημαντικό κρίνεται η αυτοπεποίθηση του ορκωτού ελεγκτή για το έργο του. Υπάρχει περίπτωση, εάν δε είναι σίγουρος για τα συμπεράσματα του να παρασυρθεί από αντιφατικά μεγέθη και μεθόδους και τελικά να μη καταλήξει κάπου η έρευνα του. Επίσης, η διακριτικότητα και διπλωματία έναντι των ελεγχόμενων είναι ουσιαστικό χαρακτηριστικό. Αναλυτικότερα, είναι βασικό να αναπτυχθούν σχέσεις αμοιβαίας κατανόησης και αλληλοενημέρωσης.

Έτσι, θα μπορέσει να αποκτήσει κάθε είδους χρήσιμη πληροφορία. Όλα τα προηγούμενα φυσικά απαιτούν λεπτότητα, διπλωματία και διακριτικότητα στις καθημερινές επαφές του με τα εμπλεκόμενα μέρη. Άλλωστε, δεν είναι εύκολη υπόθεση ο έλεγχος των οικονομικών στοιχείων τρίτων. Πολλές φορές η κακοπιστία και οι ηθελημένες παρεξηγήσεις λαμβάνουν χώρα και ο ελεγκτής θα πρέπει να τα υπερβεί όλα αυτά προκειμένου να ολοκληρώσει το έργο του. Τέλος η ευχέρεια στον γραπτό και προφορικό λόγο είναι σαφέστατα προαπαιτούμενο.

Οι εξωτερικοί ελεγκτές επιβάλλεται για μεγάλες εταιρείες να δώσουν επαγγελματικές εξετάσεις. Αντικειμενικός σκοπός των επαγγελματικών εξετάσεων είναι να διαπιστωθεί η κατοχή υψηλού επιπέδου θεωρητικών γνώσεων στα γνωστικά αντικείμενα του άρθρου 8 του νόμου 3693/2008 και η δυνατότητα της ορθής πρακτικής εφαρμογής των προαναφερόμενων θεωρητικών γνώσεων. Οι επαγγελματικές εξετάσεις είναι γραπτές με την επιφύλαξη της αδυναμίας διενέργειας γραπτών εξετάσεων στις περιπτώσεις ατόμων με ειδικές ανάγκες και μαζί με τις ειδικές επαγγελματικές εξετάσεις που προβλέπονται από το άρθρο 12 του νόμου

5.3 Διαδικασία εξωτερικού ελέγχου

5.3.1 Αποδοχή Ανάθεσης Ελέγχου

Το πρώτο στάδιο της διαδικασίας του εξωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει την ανάθεση του ελέγχου και την αποδοχή του από τον ορκωτό ελεγκτή, όταν:

- διαπιστώσει πως πληρούνται οι προϋποθέσεις για τον έλεγχο και
- επιβεβαιώνεται ότι υπάρχει συναντίληψη περί των όρων της ανάθεσης ελέγχου εκ μέρους του ορκωτού ελεγκτή και της διοίκησης της ελεγχόμενης εταιρείας.

Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις για έναν έλεγχο, ο ορκωτός ελεγκτής πρέπει να προσδιορίζει εάν το πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς που πρόκειται να εφαρμοστεί στην κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων είναι αποδεκτό και αν υπάρχει δυνατότητα συμμόρφωσης τους με τα ελεγκτικά πρότυπα. Η διοίκηση οφείλει να αναγνωρίζει την ευθύνη της για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς, συμπεριλαμβανομένης όπου είναι σχετικό της εύλογης παρουσίασής τους και τις εσωτερικές δικλίδες που η διοίκηση κρίνει απαραίτητες για να καταστεί δυνατή η κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων, απαλλαγμένων από ουσιώδη σφάλματα, που οφείλονται σε απάτη ή λάθος, και να παρέχει πρόσβαση σε οποιαδήποτε πληροφόρηση και πρόσωπο που κρίνει ο ορκωτός ελεγκτής ότι είναι αναγκαίο για να αποκτήσει ελεγκτικά τεκμήρια.

Πριν την αποδοχή της ανάθεσης του ελέγχου, ο ορκωτός ελεγκτής οφείλει να αξιολογήσει την υποψήφια ελεγχόμενη εταιρεία μέσω της εξέτασης της διαθέσιμης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, της αξιολόγησης της εντιμότητας της διοίκησης της, της επικοινωνίας με τον προηγούμενο ορκωτό ελεγκτή αυτής και την αναζήτηση ύπαρξης ειδικών συνθηκών που χρήζουν ειδικής προσοχής ή αυξάνουν τον ελεγκτικό κίνδυνο ή επηρεάζουν αρνητικά τη δυνατότητα ομαλής συνέχισης της δραστηριότητας της υπό έλεγχο οικονομικής μονάδας.

Εφόσον ο ορκωτός ελεγκτής αποφασίσει να αποδεχθεί την ανάθεση ελέγχου, θα πρέπει να συμφωνήσει με τους όρους της ανάθεσης ελέγχου με τη διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρείας και μάλιστα η συμφωνία αυτή να διατυπώνεται εγγράφως περιλαμβάνοντας:

- το σκοπό και το πεδίο του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων,
- τις ευθύνες του ορκωτού ελεγκτή και της διοίκησης,
- το προσδιορισμό του εφαρμοστέου πλαισίου χρηματοοικονομικής αναφοράς για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, και
- την αναμενόμενη μορφή και το περιεχόμενο κάθε έκθεσης που πρόκειται να εκδοθεί από τον ορκωτό ελεγκτή.¹³

5.3.2 Σχεδιασμός Ελέγχου

Ο σχεδιασμός ενός ελέγχου αποτελεί μία συνεχή επαναλαμβανόμενη διαδικασία, που περιλαμβάνει τη θέσπιση συνολικής στρατηγικής ελέγχου για την ανάθεση, καθώς και την ανάπτυξη ενός σχεδίου ελέγχου. Ο στόχος του ορκωτού ελεγκτή είναι να σχεδιάσει τον έλεγχο έτσι ώστε να διενεργηθεί με αποδοτικό και αποτελεσματικό τρόπο.

Ο επαρκής προγραμματισμός ωφελεί τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων βοηθώντας τον ορκωτό ελεγκτή:

- να δώσει τη δέουσα προσοχή σε σημαντικούς τομείς του ελέγχου
- να εντοπίσει και να επιλύσει εγκαίρως πιθανά προβλήματα
- να οργανώνει σωστά και να διαχειρίζεται την ανάθεση ελέγχου, έτσι ώστε να διενεργείται με αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο,
- να επιλέξει, να διευθύνει και να εποπτεύει τα κατάλληλα άτομα της ομάδας ανάθεσης του ελέγχου και
- να συντονίζει τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν από τους ελεγκτές των συστατικών στοιχείων και των εμπειρογνομώνων.

Στο σχεδιασμό του ελέγχου, ο ορκωτός ελεγκτής ορίζει ένα ποσό πάνω από το οποίο τα λάθη είναι σημαντικά. Ορίζει ένα επίπεδο σημαντικότητας για το σύνολο των οικονομικών καταστάσεων. Για τον καθορισμό επιπέδου σημαντικότητας ο ελεγκτής θα χρησιμοποιήσει ως βάση εμπειρικούς κανόνες δηλαδή κριτήρια επί ορισμένων μεγεθών των οικονομικών καταστάσεων, όπως ποσοστό 5 έως 10% επί των κερδών προ φόρων, ποσοστό 1 έως 5% επί

---

¹³ Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 210 «Συμφωνία επί των Όρων Ανάθεσης Ελέγχου».

της καθαρής θέσης ή ποσοστό 0,5 έως 2% επί των πωλήσεων.¹⁴

Επίσης, υπάρχουν δύο εναλλακτικές προσεγγίσεις¹⁵, οι οποίες χρησιμοποιούνται στην ελεγκτική πρακτική για την παροχή ποσοτικών εκτιμήσεων αξιολόγησης σχετικά με τις προτεινόμενες προσαρμογές ελέγχου. Η σωρευτική προσέγγιση συγκρίνει με το καθαρό εισόδημα το συνολικό ποσό σφαλμάτων που υπάρχουν στο τέλος της τρέχουσας περιόδου, ενώ η προσέγγιση της τρέχουσας περιόδου συγκρίνεται με το καθαρό εισόδημα με το ποσό της ανακρίβειας που προστέθηκε στην τρέχουσα περίοδο. Ανάλογα με τη σχέση μεταξύ της ολικής ανακρίβειας και της ανακρίβειας της τρέχουσας περιόδου, είτε με τη σωρευτική προσέγγιση είτε με τη προσέγγιση της τρέχουσας περιόδου μπορούν να υπολογίσουν υψηλότερη ποσοτική σημαντικότητα. Οι ελεγκτές έχουν περισσότερες πιθανότητες να απαιτήσουν από τον πελάτη τους να καταγράψουν την ανακρίβεια βάσει των διαφορετικών πειραματικών πλαισίων (διαφορετικό μέγεθος σφάλματος, υποκειμενικότητα, ακρίβεια και αποτέλεσμα εισοδήματος και διαφοροποιώντας εάν οι ελεγκτές αποτυπώνουν τα αποτελέσματα επί της ποιότητας των κερδών του πελάτη). Η προσέγγιση που καθιστά την ανακρίβεια πιο σημαντική. Αυτά τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι οι πρότυποι ρυθμιστές εξουσιοδοτούν τους ελεγκτές να απαιτούν αναπροσαρμογή όποτε μια ανακρίβεια είναι ουσιώδης για κάθε μία από τις δύο προσεγγίσεις.

Η επίδραση της ποσοτικής προσέγγισης ουσιαστικότητας στις αποφάσεις προσαρμογής

Δύο εναλλακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιούνται στην ελεγκτική πρακτική για την παροχή ποσοτικών εκτιμήσεων αξιολόγησης σχετικά με τις προτεινόμενες προσαρμογές ελέγχου. Η σωρευτική προσέγγιση συγκρίνει με το καθαρό εισόδημα το συνολικό ποσό σφαλμάτων που υπάρχουν στο τέλος της τρέχουσας περιόδου, ενώ η προσέγγιση της τρέχουσας περιόδου συγκρίνεται με το καθαρό εισόδημα με το ποσό της ανακρίβειας που προστέθηκε στην τρέχουσα περίοδο. Ανάλογα με τη σχέση μεταξύ της ολικής ανακρίβειας και της ανακρίβειας της τρέχουσας περιόδου, είτε η σωρευτική προσέγγιση είτε η προσέγγιση της τρέχουσας περιόδου μπορούν να υπολογίσουν υψηλότερη ποσοτική σημαντικότητα. Αυτό το άρθρο αναφέρει ένα πείραμα που ποικίλλει ως προς την προσέγγιση σημαντικότητας μεταξύ των ελεγκτών, παρέχοντας στους ελεγκτές είτε τη μορφή της τρέχουσας περιόδου είτε τις σωρευτικές μορφές που χρησιμοποιεί η επιχείρησή τους για να συνοψίσουν τις προτεινόμενες

---

¹⁴ Σύγχρονη Ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, Κωνσταντίνος Καραμάνης (2008)

¹⁵ Materiality Approach on Auditors' Adjustment Decisions, The accounting review Vol. 80, No. 3 pp. 897–92080(3), 897–920.

προσαρμογές ελέγχου. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι ελεγκτές έχουν περισσότερες πιθανότητες να απαιτήσουν από τον πελάτη τους να καταγράψουν την ανακρίβεια βάσει των διαφορετικών πειραματικών πλαισίων (διαφορετικό μέγεθος σφάλματος, υποκειμενικότητα, ακρίβεια και αποτέλεσμα εισοδήματος και διαφοροποιώντας εάν οι ελεγκτές αποτυπώνουν τα αποτελέσματα επί της ποιότητας των κερδών του πελάτη) Η προσέγγιση που καθιστά την ανακρίβεια πιο σημαντική. Αυτά τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι οι πρότυποι ρυθμιστές εξουσιοδοτούν τους ελεγκτές να απαιτούν αναπροσαρμογή όποτε μια ανακρίβεια είναι ουσιώδης για κάθε μία από τις δύο προσεγγίσεις.

5.3.3 Δοκιμασίες Ελέγχου

Ο έλεγχος συντίθεται από ελεγκτικές διαδικασίες διάφορων τύπων έτσι ώστε ο ορκωτός ελεγκτής να συγκεντρώσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια. Από την άποψη των ειδών, οι διαδικασίες χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο 330, οι οποίες είναι οι εξής:

- οι ουσιώδεις διαδικασίες, που σχεδιάζονται ώστε να εντοπίζουν ουσιώδη σφάλματα σε επίπεδο ισχυρισμού
- οι δοκιμασίες δικλίδων ελέγχου, που αξιολογούν τη λειτουργική αποτελεσματικότητα των δικλίδων στην αποτροπή ή τον εντοπισμό και τη διόρθωση ουσιωδών σφαλμάτων σε επίπεδο ισχυρισμού.

5.3.4 Ολοκλήρωση και Επισκόπηση Ελέγχου

Κατά τη φάση αυτή του ελέγχου και πριν τη διατύπωση της τελικής γνώμης, ο ορκωτός ελεγκτής προβαίνει σε μία σειρά ελεγκτικών διαδικασιών που χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

- ολοκλήρωσης της ελεγκτικής διαδικασίας
- αξιολόγησης των ευρημάτων του ελέγχου

Οι ελεγκτικές διαδικασίες του ελέγχου περιλαμβάνουν μία σειρά από πρόσθετες άμεσες επαληθευτικές διαδικασίες όπως:

- επισκόπηση ενδεχόμενων υποχρεώσεων, δηλαδή υποχρεώσεων που κατά το χρόνο του ελέγχου είναι αγνώστου ποσού, θα εμφανιστούν στο μέλλον και οφείλονται σε ενέργειες ή παραλείψεις της επιχείρησης ή των οργάνων της που έχουν δημιουργηθεί εντός της ελεγχόμενης περιόδου

➤ έρευνα για συναλλαγές μεταξύ συγγενικών μερών: οι ορκωτοί ελεγκτές πρέπει να εντοπίζουν και να εξετάζουν τις σχέσεις και τις συναλλαγές της ελεγχόμενης εταιρείας με συγγενικά της μέρη

➤ παραστάσεις – διαβεβαιώσεις της διοίκησης: ο ορκωτός ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει τις κατάλληλες έγγραφες διαβεβαιώσεις και παραστάσεις από τη διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρείας, που καλύπτουν σημαντικές πτυχές του ελέγχου.

5.3.5 Έκθεση ελέγχου

Στο τελευταίο στάδιο της ελεγκτικής εργασίας, ο ορκωτός ελεγκτής αξιολογεί την επάρκεια και την καταλληλότητα των αποδεικτικών στοιχείων που έχει συλλέξει. Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν το πλήθος και τη σοβαρότητα των λαθών, των παραλείψεων και των λογιστικών νοθεύσεων κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης χρήσης. Ο ορκωτός ελεγκτής αξιολογεί τη σοβαρότητα των επιπτώσεών τους στην αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων και αποφασίζει αν θα πρέπει να εκφέρει ανεπιφύλακτη ή με επιφύλαξη γνώμη ή και αντίθετη γνώμη. Σε περιπτώσεις που τα συμπεράσματα του ελέγχου ή οι συνθήκες διενέργειας του ελεγκτικού έργου δεν επιτρέπουν την έκφραση γνώμης, τότε ο ορκωτός ελεγκτής πρέπει να αιτιολογεί πλήρως την άρνησή του.

Η γνώμη του ορκωτού ελεγκτή αναγράφεται στην έκθεση ελέγχου, που υποβάλλεται στη γενική συνέλευση των μετόχων και στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας.

Η έκθεση ελέγχου συντάσσεται από τον ορκωτό ελεγκτή και υποβάλλεται, σύμφωνα με το άρθρο 37 του νόμου 2190/1920, στην τακτική γενική συνέλευση των μετόχων και στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Η έκθεση ελέγχου δημοσιεύεται υποχρεωτικά μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης. Αντίγραφο της έκθεσης υποβάλλεται και στο Εποπτικό Συμβούλιο του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών.

Επίσης, το άρθρο 37 του νόμου 2190/1920 ορίζει, ότι η έκθεση των ορκωτών ελεγκτών οφείλει να αναγράφει εάν:

➤ Έχουν παρασχεθεί στους ορκωτούς ελεγκτές οι πληροφορίες που ήταν απαραίτητες για την εκτέλεση του έργου τους,

➤ Έχουν λάβει γνώση οι ορκωτοί ελεγκτές τους πλήρους απολογισμούς των εργασιών υποκαταστημάτων της επιχείρησης.

➤ Έχει τηρηθεί κανονικά λογαριασμός κόστους παραγωγής στην περίπτωση που η επιχείρηση είναι βιομηχανική.

➤ Έχει τροποποιηθεί η μέθοδος της απογραφής σε σχέση με την προηγούμενη χρήση

Στην έκθεση ελέγχου πρέπει να αναγράφονται τα εξής στοιχεία:

- η ημερομηνία της σύνταξής της
- η επωνυμία της επιχείρησης, της οποίας τα λογιστικά βιβλία έχουν ελεγχθεί
- οι λογιστικές καταστάσεις στις οποίες αναφέρεται
- τα προσωπικά στοιχεία και η υπογραφή του ορκωτή ελεγκτή ή ορκωτών ελεγκτών.

Το κυρίως κείμενο της έκθεσης ελέγχου συνθέτουν δύο ενότητες. Στην πρώτη περιγράφεται η φύση και η έκταση της ελεγκτικής εργασίας, ενώ στην δεύτερη αναγράφεται η γνώμη του ελεγκτή.

Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου, ο ορκωτός ελεγκτής αναφέρει ότι έχει ελέγξει τις οικονομικές καταστάσεις μιας συγκεκριμένης εταιρείας και την υπό εξέταση λογιστική χρήση. Αυτό σημαίνει ότι ο ορκωτός ελεγκτής είναι υπεύθυνος μόνο για τον έλεγχο και όχι και για την κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων. Επίσης, υποδηλώνει ότι είναι υπεύθυνος για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων μόνο της παρούσας χρήσης, δηλαδή της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου.

Στη δεύτερη παράγραφο της πρώτης ενότητας, ο ορκωτός ελεγκτής βεβαιώνει ότι ακολούθησε τα πρότυπα της ελεγκτικής εργασίας, τις διατάξεις των σχετικών νόμων και τους κανόνες του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών.

5.3.6 Είδη εκθέσεων

Η έκθεση ελέγχου είτε θα περιέχει κάποια γνώμη, είτε τη διαπίστωση ότι δεν μπορεί να εκφράσει γνώμη ο ορκωτός ελεγκτής, οπότε πρέπει να αναφέρονται οι λόγοι της απουσίας γνώμης. Υπάρχει πιθανότητα να εκφράζεται γνώμη για τα αποτελέσματα χρήσεως, για παράδειγμα και αδυναμία ή άρνηση γνώμης για τη μεταβολή της καθαρής περιουσιακής θέσης.

Οι εκθέσεις ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, με κριτήριο τη γνώμη του ορκωτού ελεγκτή που αποτυπώνεται σε αυτές, μπορούν να διακριθούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

➤ Έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη:

Ο ορκωτός ελεγκτής για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση και την κατάσταση της εταιρείας, θα πρέπει να έχει ακολουθήσει τα γενικώς παραδεκτά πρότυπα της ελεγκτικής και τους νόμους και να έχει εξετάσει, ότι για την κατάρτιση των καταστάσεων που ελέγχει, έχουν τηρηθεί οι γενικά παραδεκτές αρχές λογιστικής. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να έχει συγκεντρώσει τα κατάλληλα λεκτικά τεκμήρια και να έχει αξιολογήσει την πληροφόρηση που παρέχεται μέσα από τις καταστάσεις και τις σημειώσεις που τις συνοδεύουν. Τέλος, θα πρέπει να έχει εξετάσει αν προκύπτουν ασυνήθιστες αβεβαιότητες και κίνδυνοι έτσι ώστε να μην καθίστανται εφικτή η διαχείριση τους από την ελεγχόμενη επιχείρηση.

Επιπρόσθετα, μπορεί να διατυπωθεί σύμφωνη γνώμη από τον ελεγκτή με έμφαση σε κάποια θέματα και στην περίπτωση που η ελεγχόμενη επιχείρηση κατά την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων δεν ακολούθησε κάποιο λογιστικό πρότυπο, αλλά η παρέκκλιση αυτή δε μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων, ούτε οδηγεί σε παραπλανητική πληροφόρηση του κοινού. Μία ακόμη τέτοια περίπτωση μπορεί να είναι και η διαπίστωση από τον ελεγκτή ότι η επιχείρηση προέβη σε μεταβολή λογιστικών μεθόδων από την προηγούμενη χρήση, χωρίς όμως να επηρεάζεται και πάλι η αξιοπιστία των καταστάσεων. Τέλος, μπορεί ο ελεγκτής να δώσει έμφαση σε κάποια σημείωση των λογιστικών καταστάσεων για κάποιο γεγονός, χωρίς όμως να προκύπτει κάποια επιφύλαξη για τα συμπεράσματα του ελέγχου.

➤ Εκθέσεις με σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση ή εξαιρέσεις¹⁶

Ο ορκωτός ελεγκτής αν από τον έλεγχο διαπιστώσει προβλήματα και αδυναμίες που είναι σημαντικά θα πρέπει να αναφερθούν στην έκθεση ελέγχου. Υπάρχουν περιπτώσεις που επηρεάζουν τη γνώμη του ορκωτού ελεγκτή και τον οδηγούν στην έκδοση γνώμης, αλλά με εξαίρεση ή εξαιρέσεις. Τέτοιες περιπτώσεις είναι σύμφωνα με το ελεγκτικό πρότυπο 7700 οι εξής:

- ✓ Περιορισμός του εύρους του πεδίου του ελέγχου

---

¹⁶ Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανώνυμων Εταιρειών, Θεοδώρα Παπαδάτου – Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη (2005), σελ 72-75

- ✓ Σημαντικό λάθος
- ✓ Σημαντική παράλειψη

Ο ορκωτός ελεγκτής λοιπόν σε αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει σύμφωνα με το πρότυπο αφού εκθέσει το θέμα στην έκθεση ελέγχου να συμπεριλάβει τη φράση :
«Με εξαίρεση τις επιπτώσεις του θέματος που μνημονεύονται στην προηγούμενη παράγραφο, κατά τη γνώμη μας, οι προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της εταιρείας κατά την 31 Δεκεμβρίου 20XX και τα αποτελέσματα των εργασιών της, καθώς και τις μεταβολές των Ιδίων Κεφαλαίων και τις ταμειακές ροές της εταιρείας της χρήσεως που έληξε σε αυτήν την ημερομηνία, σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ή, εφόσον δεν εφαρμόζονται τα ΔΛΠ, με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Ελληνική εταιρική νομοθεσία) και το περιεχόμενο της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου (ή του/των διαχειριστή/στών) είναι συνεπές με τις προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις.» Ανάμεσα στους βασικούς λόγους που οδηγούν τον ορκωτό ελεγκτή να διαφοροποιήσει την έκθεση ελέγχου και θέσει περιορισμούς και εξαιρέσεις είναι ο περιορισμός του εύρους του ελέγχου, η ουσιαστική απόκλιση από τα λογιστικά πρότυπα και η έλλειψη ανεξαρτησίας του ορκωτού ελεγκτή. Η έκθεση ελέγχου με εξαίρεση από τη σύμφωνη γνώμη είναι γνωστή και ως έκθεση ελέγχου με επιφυλάξεις, αφού ο ορκωτός ελεγκτής κρίνει ότι οι οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την κατάσταση της ελεγχόμενης μονάδας, αλλά θεωρεί ότι υπάρχει η ανάγκη για τη διατύπωση ορισμένων επιφυλάξεων.

➤ Ανεπιφύλακτη γνώμη

Ανεπιφύλακτη είναι η γνώμη όπου η οικονομική κατάσταση παρουσιάζεται κανονικά στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές της λογιστικής, υπό την προϋπόθεση ότι δεν παρουσιάζονται σημαντικά εμπόδια κατά την εργασία των ορκωτών ελεγκτών, ότι δεν διαπιστώνονται σφάλματα, παραλείψεις, ασάφειες, ανεπάρκεια.

Οι ορκωτοί ελεγκτές μπορούν να προσθέσουν στην έκθεση με ανεπιφύλακτη γνώμη μία παράγραφο όπου παρουσιάζεται κάποιο μεταγενέστερο γεγονός, χωρίς απαραίτητα η γνώμη τους να είναι ανεπιφύλακτη και ως προς αυτό.

Η ανεπιφύλακτη γνώμη του ορκωτού ελεγκτή είναι και η πιο επιθυμητή από την πλευρά της επιχείρησης. Και αυτό, γιατί αυξάνει την αξιοπιστία των λογιστικών

πληροφοριών και βελτιώνει τη θέση της επιχείρησης έναντι των πιστωτών και των επενδυτών της.

Ενισχύει, επίσης, τη θέση των μελών της διοίκησης έναντι των μετόχων, καθώς καταδεικνύει πόσο αποτελεσματικά διαχειρίζονται την επιχείρηση.

Ο ορκωτός ελεγκτής εκφράζει ανεπιφύλακτη γνώμη στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες:

✓ Το ελεγκτικό του έργο είχε το βάθος και την έκταση που απαιτούν τα ελεγκτικά πρότυπα και οι ιδιαιτερότητες της επιχείρησης.

✓ Οι παραλήψεις και νοθεύσεις που παρατήρησε κατά την αξιολόγηση του εξωτερικού ελέγχου δεν ήταν ουσιώδεις.

✓ Η επιχείρηση εφαρμόζει πιστά τις αρχές και τους κανόνες του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου.

✓ Οι λογιστικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της επιχείρησης και τα αποτελέσματα των εργασιών της.

➤ Γνώμη με Επιφύλαξη

Η «Γνώμη με Επιφύλαξη» διατυπώνεται όταν συντρέχουν τα παραπάνω στοιχεία της ανεπιφύλακτης γνώμης αλλά πολλές φορές εκλείπει η καθολικότητα στην αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η επιφυλακτική γνώμη είναι διατυπωμένη τόσο προσεκτικά που μοιάζει περισσότερο με ανεπιφύλακτη γνώμη. Ωστόσο, κάτι τέτοιο υποδεικνύει φόβο ελεύθερης και ανεξάρτητης γνώμης και πρέπει να αποφεύγεται.

Η επιφυλακτικότητα προκύπτει σε περίπτωση διαπιστώσεων όπως :

✓ όταν τα μεγέθη των λογιστικών καταστάσεων δεν είναι αξιόπιστα και άρα δε μπορεί ο ορκωτός ελεγκτής να εξάγει ασφαλή συμπεράσματα

✓ όταν δεν εφαρμόζεται το Γενικό Λογιστικό σχέδιο

✓ κατά την ύπαρξη γεγονότων όπου μπορεί να προκαλέσουν σημαντική αβεβαιότητα στα αποτελέσματα της εταιρείας

✓ κατά τη διάρκεια παρέμβασης της διοίκησης στο ελεγκτικό έργο

✓ έχοντας αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια συμπεραίνει ότι σφάλματα, ατομικά ή αθροιστικά, είναι ουσιώδη αλλά όχι διάχυτα στις οικονομικές καταστάσεις, ή

✓ αδυνατεί να αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια επί των οποίων να βασίσει τη γνώμη, αλλά ο ορκωτός ελεγκτής συμπεραίνει ότι οι πιθανές επιπτώσεις των μη εντοπισμένων σφαλμάτων, εάν υπάρχουν, επί των οικονομικών καταστάσεων θα μπορούσαν να είναι ουσιώδεις, αλλά όχι διάχυτες.

Άλλη περίπτωση είναι εκείνη κατά την οποία η έρευνα δεν έχει γίνει σύμφωνα με τα γενικά παραδεκτά πρότυπα ελεγκτικής και κατά συνέπεια οι ορκωτοί ελεγκτές έχουν το δικαίωμα να αρνηθούν να εκφράσουν γνώμη, ή ακόμη για διάφορους λόγους αν δεν έχουν εκτελεσθεί ορισμένες αναγκαίες διαδικασίες ελέγχου. Ανεξάρτητα όμως από τα προαναφερθέντα, αν οι αμφιβολίες δεν είναι πολύ σημαντικές, μπορούν οι ορκωτοί ελεγκτές να εκφραστούν, αλλιώς έχουν αντίθετη γνώμη ή αρνούνται γνώμη.

➤ Αντίθετη γνώμη

Οι λογιστικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της εταιρείας και τα αποτελέσματα των εργασιών της. Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι ορκωτοί ελεγκτές δυσκολεύονται να εκφράσουν ανεπιφύλακτα την γνώμη τους, όταν για παράδειγμα πιστεύουν, ότι η έρευνα δεν έγινε σύμφωνα με τους γενικά παραδεκτούς, λογιστικούς κανόνες και δεν μπορούν να παρουσιάσουν κανονικά την οικονομική κατάσταση και τα αποτελέσματα χρήσεως. Τότε μπορεί να εκφράσουν αντίθετη γνώμη, ή να είναι επιφυλακτικοί.

Η *αντίθετη γνώμη* είναι ακριβώς αντίθετη της ανεπιφύλακτης και για να εκφραστεί αντίθετη γνώμη από τους ορκωτούς ελεγκτές, πρέπει να γίνει λεπτομερής και σχολαστικός έλεγχος για την ανεύρεση των αποδεικτικών στοιχείων, εκείνων που οδηγούν στη δικαιολογημένη αντίθετη γνώμη των ορκωτών ελεγκτών, στην οποία θα γίνεται αποκάλυψη των στοιχείων που τους οδήγησαν στην γνώμη αυτή και επιδράσεις δυσμενείς από τη μη κανονική παρουσίαση της κατάστασης.

Πιο συγκεκριμένα, αντίθετη γνώμη εκφράζεται στις περιπτώσεις που :

✓ Η κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων δεν είναι σύμφωνη με όσα προβλέπει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο.

✓ Το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου παρουσιάζει ουσιώδεις ελλείψεις, είναι χαλαρό ή ανεπαρκές.

✓ Το λογιστικό σύστημα λειτουργεί αναποτελεσματικά.

Όλα τα ανωτέρω αίτια της ανεπάρκειας των λογιστικών στοιχείων γίνονται γνωστά κατά τη διάρκεια του ελέγχου και κοινοποιούνται στη διοίκηση της ελεγχόμενης επιχείρησης μαζί με τις σχετικές υποδείξεις του ορκωτού ελεγκτή. Συνήθως, η διοίκηση υιοθετεί τις υποδείξεις και λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για τη βελτίωση της λειτουργίας του λογιστικού συστήματος. Αν το βελτιωμένο σύστημα ικανοποιεί τις απαιτήσεις του ορκωτού ελεγκτή, τότε αυτός δεν έχει λόγο να εκφράσει αντίθετη γνώμη.

➤ Αρνητική γνώμη

Ο ορκωτός ελεγκτής όταν θα έχει αποκτήσει τα κατάλληλα και επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια θα μπορεί να εκφράζει αρνητική γνώμη, να συμπεραίνει ότι σφάλματα, ατομικά ή αθροιστικά, είναι και ουσιώδη και διάχυτα στις οικονομικές καταστάσεις.

➤ Άρνηση γνώμης – Αδυναμία έκφρασης γνώμης

Αρκετές φορές οι πελάτες - επιχειρήσεις επιβάλλουν τέτοιους περιορισμούς στην ελεγκτική εργασία, ώστε είναι αδύνατη η χρησιμοποίηση βασικών ελεγκτικών προτύπων, όπως η περίπτωση που η εταιρεία δεν επιτρέπει στους ορκωτούς ελεγκτές να εξετάσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις θυγατρικών εταιρειών, υποκαταστημάτων.

Οι ορκωτοί ελεγκτές οφείλουν να αντιδράσουν με την άρνηση γνώμης, να γράψουν σε ειδική παράγραφο τους λόγους που τους ωθούν σε αντίδραση και γιατί δεν εκφράζουν επιφυλάξεις, απλώς. Η άρνηση γνώμης δεν είναι γνώμη και οι ορκωτοί ελεγκτές πρέπει να έχουν σημαντικές δικαιολογίες για να την υιοθετήσουν.

Σε περίπτωση αβεβαιότητας, είναι καλύτερη η γνώμη με επιφυλάξεις χωρίς να αποκλείεται η χρησιμοποίηση αρνητικής γνώμης.

Μερικές φορές κατά τον έλεγχο των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων όπου οι ορκωτοί ελεγκτές δεν μπορούν να εκφράσουν ανεπιφύλακτη γνώμη, περιλαμβάνουν τις λεγόμενες αρνητικές βεβαιώσεις, στις οποίες υπάρχει άρνηση έκφρασης γνώμης όταν η συνέπεια των διαφωνιών με τη διοίκηση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι τόσο ουσιώδης και γενικευμένη, ώστε σε περίπτωση αποκάλυψης παραπλανητικής εικόνας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων η έκδοση σύμφωνης γνώμης με εξαίρεση δεν θα επαρκεί.

Ο ορκωτός ελεγκτής πρέπει να εκφράζει αρνητική γνώμη όταν, έχοντας αποκτήσει κατάλληλα και επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια, συμπεραίνει ότι σφάλματα, ατομικά ή

αθροιστικά , είναι και ουσιώδη και διάχυτα στις οικονομικές καταστάσεις.

Όταν ο ορκωτός ελεγκτής θεωρεί απαραίτητο να εκφράσει αρνητική γνώμη ή να δηλώσει αδυναμία έκφρασης γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων ως σύνολο, η έκθεσή του δεν πρέπει επίσης να περιλαμβάνει μη διαφοροποιημένη γνώμη σε σχέση με το ίδιο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς επί μιας επί μέρους οικονομικής κατάστασης ή ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων στοιχείων, λογαριασμών ή κονδυλίων μιας οικονομικής κατάστασης. Το να περιληφθεί τέτοια μη διαφοροποιημένη γνώμη στην ίδια έκθεση σε τέτοιες περιπτώσεις θα ήταν σε αντίφαση με την αρνητική γνώμη ή την αδυναμία έκφρασης γνώμης του ορκωτού ελεγκτή επί των οικονομικών καταστάσεων ως σύνολο.

Στο πρότυπο 7700 παρατίθεται το υπόδειγμα που ακολουθεί στον παρακάτω πίνακα για τις εκθέσεις ελέγχου με άρνηση γνώμης.

Επίσης, υπάρχει η πιθανότητα στην οποία ορκωτοί ελεγκτές μιας εταιρείας αναγκάζονται να ζητήσουν βοήθεια, κατά τη διάρκεια της ελεγκτικής εργασίας, άλλων ορκωτών λογιστών, όπως για παράδειγμα κατά τον έλεγχο ενοποιημένων οργανισμών, έλεγχο υποκαταστημάτων σε άλλες περιοχές κλπ. Είναι φυσικό, στις περιπτώσεις απασχόλησης περισσότερων από ένα γραφείων ορκωτών ελεγκτών, να μην υπάρχει απαραίτητα συμφωνία γνώμης και μάλιστα ανεπιφύλακτη γνώμη. Αν υπάρχει ταύτιση γνώμης, δεν είναι απαραίτητη η αναφορά στις λεπτομέρειες όσον αφορά τη διεξαγωγή εργασίας, διαφορετικά πρέπει να γίνεται διαχωρισμός της ευθύνης των απασχολουμένων ορκωτών ελεγκτών.

Παραδείγματα εκθέσεων σε ειδικές περιπτώσεις:

Από τον έλεγχο μπορεί να προκύψει με βάση τα πορίσματα η ανάγκη να διαφοροποιηθεί η γνώμη του ορκωτού ελεγκτή. Υπάρχει η περίπτωση να δοθεί έμφαση σε ζητήματα που δεν επηρεάζουν τη γνώμη του ορκωτού ελεγκτή, αλλά είναι πιθανό ο έλεγχος να καταλήξει στη διαπίστωση προβλημάτων στα οποία θα πρέπει να δοθεί έμφαση και να γίνει ιδιαίτερη διαμόρφωση της γνώμης του ορκωτού ελεγκτή. Τα θέματα στα οποία ο ορκωτός ελεγκτής, αν και δεν επηρεάζεται η γνώμη του, θα πρέπει να δώσει έμφαση στην έκθεση ελέγχου, είναι σύμφωνα με το πρότυπο 7700 τα εξής:

- ✓ Αβέβαια έκβαση αγωγής σε εξέλιξη.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η πρόσθετη παράγραφος που θα πρέπει να προστεθεί στην έκθεση ελέγχου στην περίπτωση που από τον έλεγχο προκύψει ότι υπάρχει μία δικαστική διένεξη της οποίας όμως το αποτέλεσμα δε μπορεί να προβλεφθεί και επομένως δεν επηρεάζει ουσιαστικά την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων.

- ✓ Αβέβαια δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας.

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθεται το υπόδειγμα της παραγράφου που ο ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να προσθέσει σε περίπτωση που κρίνει ότι υπάρχει αβεβαιότητα για τη συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας της ελεγχόμενης μονάδας. Η εναλλακτική προσέγγιση για το θέμα αυτό είναι να δώσει ο ορκωτός ελεγκτής αρνητική γνώμη, γεγονός όμως που αφήνεται στην κρίση του, ανάλογα με τα πραγματικά περιστατικά της κάθε περίπτωσης.

- ✓ Αβέβαια έκβαση μελλοντικών φορολογικών ελέγχων.

Παρατίθεται στη συνέχεια ο πίνακας με την παράγραφο που θα πρέπει να προστεθεί στην περίπτωση που από τον έλεγχο προκύψει ότι υπάρχουν ανέλεγκτες φορολογικά χρήσεις και ότι η έκβαση των φορολογικών ελέγχων δε μπορεί να προβλεφθεί κατά το χρόνο που διενεργείται ο έλεγχος.

5.4 Κώδικας Δεοντολογίας εξωτερικού ελέγχου

Οι νόμιμοι ορκωτοί ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία οφείλουν να συμμορφώνονται με τον ισχύοντα Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants), εκτός των περιπτώσεων που η Επιτροπή, σύμφωνα με τη κανονιστική διαδικασία στην οποία παραπέμπει το άρθρο 48 παράγραφος 2 της Οδηγίας 2006/43/E, θεσπίσει μέτρα εφαρμογής βασιζόμενα επί των αρχών της επαγγελματικής δεοντολογίας.

Η Ε.Λ.Τ.Ε με απόφαση του Δ.Σ. μπορεί να θεσπίζει πιο λεπτομερείς κανόνες, εντός των ορίων του ως άνω Κώδικα Δεοντολογίας, στις περιπτώσεις που κρίνεται απαραίτητο, καθώς και να προβλέπει πρόσθετες ρυθμίσεις ως προς τη δεοντολογία και τη συμπεριφορά των νομίμων ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους. Για το σκοπό αυτόν η Ε.Λ.Τ.Ε. διαβουλεύεται πριν από τη λήψη της απόφασης της με το ΣΟΕΛ (Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών).

5.5 Η Νέα Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για τις ελεγκτικές υπηρεσίες

Η Νέα Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για τις Ελεγκτικές Υπηρεσίες περιλαμβάνει την Οδηγία [2014/56] και τον Κανονισμό [537/2014]. Η Οδηγία [2014/56] περιέχει μία σειρά απαιτήσεων που διέπουν κάθε υποχρεωτικό έλεγχο μέσα στην ΕΕ και τροποποιεί την υπάρχουσα Οδηγία [2006/43] για τον υποχρεωτικό έλεγχο. Ο Κανονισμός [2014/537] περιέχει μία σειρά από επιπρόσθετες απαιτήσεις για τον έλεγχο των Εταιρειών Δημοσίου Ενδιαφέροντος (PIE).

Η τροποποιημένη οδηγία Ελέγχου (2014/56/ΕΕ) και ο κανονισμός ελέγχου (537/2014/ΕΕ), όπου άρχισαν να ισχύουν στις 17 Ιουνίου 2016, εισάγουν αυστηρότερες απαιτήσεις όσον αφορά τον υποχρεωτικό έλεγχο οντοτήτων δημοσίου συμφέροντος, όπως οι εισηγμένες εταιρείες, τα πιστωτικά ιδρύματα, και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Αυτό γίνεται για να μειωθούν οι κίνδυνοι της υπερβολικής οικειότητας μεταξύ των νόμιμων ελεγκτών και των πελατών τους, να ενθαρρύνουν τον επαγγελματικό σκεπτικισμό, και τον περιορισμό των συγκρούσεων συμφερόντων.

Ο κανονισμός ελέγχου καθορίζει τις βάσεις για τη συνεργασία μεταξύ των ελεγκτικών φορέων εποπτείας στην ΕΕ, καθώς και με τις ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές (ESAS) στο πλαίσιο της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Ελέγχου Εποπτείας Φορέων CEAOB (Committee of European Auditing Oversight Bodies), στο οποίο η ESMA (European Securities and Markets Authority) είναι μέλος χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Μέσω της συμβολής της στην CEAOB, η ESMA παρέχει προοπτικές ρυθμιστικών αρχών κινητών αξιών και συμβάλλει στην υλοποίηση και τη συνεπή εφαρμογή των εκ νόμου κανόνων ελέγχου, την τεχνική εξέταση των διεθνών ελεγκτικών προτύπων (ISA) ή την παρακολούθηση της ποιότητας της αγοράς και του ανταγωνισμού στην παροχή του υποχρεωτικού ελέγχου υπηρεσιών σε οντότητες δημοσίου συμφέροντος.

Επιπλέον, η ESMA θα προεδρεύσει την υποομάδα της CEAOB η οποία είναι υπεύθυνη για την τεχνική αξιολόγηση των συστημάτων δημόσιας εποπτείας τρίτων χωρών, καθώς και η διεθνής συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών ελεγκτικών αρχών εποπτείας.

Προκειμένου να ενισχυθεί η ποιότητα και η ομοιομορφία των πρακτικών σε παγκόσμιο έλεγχο και για να διασφαλίσει το επάγγελμα, η ESMA έχει στείλει τακτικά επιστολές με σχόλια προς το έργο του Διεθνούς Ελέγχου και Διασφάλισης Προτύπων (IAASB), προκειμένου να εκφραστούν οι απόψεις των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών Κεφαλαιαγοράς για την ενίσχυση της προστασίας των επενδυτών και να βελτιωθούν οι οντότητες στις αναφορές των εκθέσεων των ορκωτών ελεγκτών.

Το νέο νομοθετικό πλαίσιο επιφέρει μία σειρά από αλλαγές, οι σημαντικότερες εκ των οποίων αφορούν¹⁷:

- τον καθορισμό των εταιρειών δημοσίου ενδιαφέροντος (PIEs).
- τον διορισμό των ελεγκτικών γραφείων με μέγιστη διάρκεια ανάθεσης(MFR).
- τον καθορισμό των επιτρεπόμενων μη ελεγκτικών υπηρεσιών (NAS).
- το ανώτατο επιτρεπόμενο όριο αμοιβών από μη ελεγκτικές υπηρεσίες.

Η έναρξη ισχύος του ισχύει για τις χρήσεις που ξεκίνησαν μετά τις 17 Ιουνίου 2016.

Πίνακας 5.1 : Μέγιστη διάρκεια ανάθεσης Ελεγκτικού Γραφείου (MFR) και Ορκωτού Ελεγκτή

Υποχρεωτική εναλλαγή ελεγκτικών γραφείων	
Αρχική μέγιστη διάρκεια ανάθεσης ελέγχου	10 χρόνια
Μέγιστη διάρκεια ανανέωσης ανάθεσης ελέγχου	Μετά από διαδικασία διαγωνισμού, 20 χρόνια Περισσότεροι από ένας ελεγκτής (joint audit), 24 χρόνια
Cooling - off period	4 χρόνια

¹⁷ Πηγή: Ernst & Young (2016), «*New Institutional Framework for Compulsory Audits*», σελ 5-7

Πίνακας 5.2 : Μέγιστη διάρκεια ανάθεσης Ελεγκτικού Γραφείου (MFR) και Ορκωτού Ελεγκτή¹⁸

Υποχρεωτική εναλλαγή ορκωτού ελεγκτή	
Αλλαγή κάθε	5 χρόνια
Cooling - off period	3 χρόνια
Αλλαγή Βασικών Στελεχών Ομάδας Ελέγχου	
Αλλαγή όταν κρίνεται απαραίτητο σύμφωνα με την πολυπλοκότητα της ελεγχόμενης οντότητας	

Διορισμός Ελεγκτικών Γραφείων – Μέγιστη Διάρκεια Ανάθεσης (MFR)

Για την επέκταση της διάρκειας ανάθεσης σε 24 έτη απαιτούνται οι παρακάτω νομοθετικοί συνδυασμοί:

Βήμα 1: Δυνατότητα μέγιστης διάρκειας ανάθεσης έως 10 έτη .

Σε περίπτωση που το κράτος μέλος επιλέξει μικρότερη διάρκεια από 10 έτη, τότε επηρεάζεται αντίστοιχα και η επέκταση στο βήμα 2.

Βήμα 2: Δυνατότητα διενέργειας δημόσιας διαδικασίας υποβολής προσφορών για επιπρόσθετη παράταση 10 ετών.

Βήμα 3: Δυνατότητα “Joint Audit” για επιπρόσθετη παράταση 4 ετών.

Επομένως, με βάση τα παραπάνω προκύπτει ότι η μέγιστη διάρκεια ανάθεσης είναι 24 έτη.

¹⁸ Πηγή: Ernst & Young (2016), «*New Institutional Framework for Compulsory Audits*», σελ 7-9

Νέες απαιτήσεις κατά τη διαδικασία υποβολής δημόσιων προσφορών

- Η ελεγχόμενη εταιρεία είναι ελεύθερη να καλέσει οποιοδήποτε ελεγκτικό γραφείο, να υποβάλει προσφορά για τον έλεγχο, υπό την προϋπόθεση ότι η διαδικασία του διαγωνισμού δεν αποκλείει με οποιονδήποτε τρόπο την συμμετοχή μικρότερων ελεγκτικών εταιρειών.
- Το αίτημα για πρόταση (RFP) πρέπει να περιέχει διαφανή και αμερόληπτα κριτήρια επιλογής.
- Η ελεγχόμενη εταιρεία υποχρεούται να συντάξει έκθεση σχετικά με τα συμπεράσματα της διαδικασίας επιλογής, η οποία πρέπει να επικυρωθεί από την Επιτροπή Ελέγχου.
- Το νέο νομοθετικό πλαίσιο απαιτεί η Επιτροπή Ελέγχου να προτείνει τουλάχιστον δύο ελεγκτικά γραφεία στην Ετήσια Γενική Συνέλευση, ως υποψήφια για τον έλεγχο, με σαφή προτίμηση για το ένα εξ αυτών.
- Η ελεγχόμενη εταιρεία θα πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει, κατόπιν αιτήματος, στην αρμόδια αρχή ότι η διαδικασία επιλογής διεξήχθη με δίκαιο τρόπο.

Πίνακας 5.3: Μέγιστη διάρκεια ανάθεσης – Μεταβατικές ρυθμίσεις¹⁹

Υπάρχουσα σχέση ⇨	20 ή περισσότερα χρόνια	Μεταξύ 11 και 20 χρόνια	Λιγότερα από 11 χρόνια
Αρχικός Διορισμός	Πριν την 16 Ιουνίου 1994	Μεταξύ 17 Ιουνίου 1994 και 16 Ιουνίου 2003	Μεταξύ 17 Ιουνίου 2003 και 16 Ιουνίου 2014
Έναρξη ισχύος	16 Ιουνίου 2014		
Μεταβατική Περίοδος	6 χρόνια	9 χρόνια	n/a

¹⁹ Πηγή: Ernst & Young (2016), «*New Institutional Framework for Compulsory Audits*», σελ 10

Προθεσμία για σύναψη νέας ή ανανέωση υπάρχουσας ανάθεσης ελέγχου	16 Ιουνίου 2020	16 Ιουνίου 2023	16 Ιουνίου 2016 ²⁰
--	-----------------	-----------------	----------------------------------

Καθορισμός Επιτρεπόμενων Μη Ελεγκτικών Υπηρεσιών

- Διευρυμένη λίστα των απαγορευμένων υπηρεσιών. Οι υπηρεσίες που δεν βρίσκονται στη λίστα των απαγορευμένων υπηρεσιών επιτρέπονται, με την επιφύλαξη των γενικών αρχών ανεξαρτησίας.
- Ανώτατο όριο στις αμοιβές από Μη – Ελεγκτικές υπηρεσίες.
- Οι Επιτρεπόμενες Μη – Ελεγκτικές υπηρεσίες που παρέχονται από την ελεγκτική εταιρεία υποχρεωτικά απαιτείται η προέγκριση της Επιτροπής Ελέγχου.

Οι απαγορευμένες υπηρεσίες περιλαμβάνουν:

- Φορολογικές Υπηρεσίες
- Αποτιμήσεις εταιρειών
- Τήρηση λογιστικών βιβλίων
- Μισθοδοσία
- Εσωτερικό λογιστικό έλεγχο
- Νομικές υπηρεσίες
- Διαχείριση και λήψη αποφάσεων
- Χρηματοδότηση, διάρθρωση και επενδυτική στρατηγική του ελεγχόμενου φορέα
- Προώθηση ή underwriting μετοχών της ελεγχόμενης εταιρείας.

²⁰ Όταν η σχέση ελέγχου υπερβεί τα 10 χρόνια.

5.6 Υποχρεώσεις και αρμοδιότητες των επιτροπών ελέγχου²¹

Οι υποχρεώσεις και οι αρμοδιότητες των επιτροπών ελέγχου είναι οι εξής:

- Η Επιτροπή Ελέγχου πρέπει να αποτελείται κατά πλειοψηφία από ανεξάρτητα μη – εκτελεστικά μέλη είτε της διοικητικής αρχής (π.χ. Διοικητικό Συμβούλιο) ή της εποπτικής αρχής²²
- Τα μέλη της Επιτροπής Ελέγχου μπορούν επίσης να διορίζονται απευθείας από την Ετήσια Γενική Συνέλευση.
- Τουλάχιστον ένα μέλος της Επιτροπής Ελέγχου απαιτείται να έχει επαρκή γνώση σε λογιστικά ή και ελεγκτικά θέματα.
- Τα μέλη της Επιτροπής Ελέγχου σαν σύνολο απαιτείται να έχουν επαρκείς γνώσεις σε σχέση με τον τομέα που δραστηριοποιείται η ελεγχόμενη εταιρεία.

Κύριες αρμοδιότητες της Επιτροπής Ελέγχου (AC)

- Ενημέρωση του Διοικητικού Συμβουλίου της ελεγχόμενης οντότητας για το αποτέλεσμα του υποχρεωτικού ελέγχου και τον ρόλο της επιτροπής ελέγχου κατά τη διαδικασία σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- Παρακολούθηση της διαδικασίας σύνταξης και κατάρτισης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- Παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου και των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου.
- Παρακολούθηση του υποχρεωτικού ελέγχου για τις ετήσιες και ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις.
- Επισκόπηση και παρακολούθηση της ανεξαρτησίας της ελεγκτικής εταιρείας.
- Συμμετοχή στη διαδικασία επιλογής ελεγκτικής εταιρείας, πρόταση για τον διορισμό ελεγκτικής εταιρείας.

---

²¹ Πηγή: Ernst & Young (2016), «*New Institutional Framework for Compulsory Audits*», σελ 16-20

²² Όπως ισχύει για παράδειγμα για το Γερμανικό σύστημα δύο βαθμίδων.

Επιτροπή Ελέγχου – Ενέργειες για τη Διασφάλιση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών και της ποιότητας του ελέγχου

- Προέγκριση των επιτρεπόμενων μη ελεγκτικών υπηρεσιών.
- Αξιολόγηση της αναγκαιότητας λήψης έκθεσης ποιοτικού ελέγχου από διαφορετική ελεγκτική εταιρεία, πριν από την έκδοση της έκθεσης ελέγχου, όταν οι συνολικές αμοιβές που λαμβάνει η ελεγκτική εταιρεία από την ελεγχόμενη οντότητα, σε κάθε ένα από τα τρία, τελευταία, συνεχόμενα οικονομικά έτη υπερβαίνουν το 15% των συνολικών αμοιβών της ελεγκτικής εταιρείας.
  - ✓ Αξιολόγηση της συμπληρωματικής έκθεσης από τους ορκωτούς ελεγκτές, η οποία μεταξύ άλλων περιλαμβάνει:
    - ✓ Δήλωση ανεξαρτησίας και ταυτοποίηση των κύριων ελεγκτικών εταίρων.
    - ✓ Έκταση, χρόνος, μεθοδολογία και ποσοτικά όρια που εφαρμόστηκαν.
    - ✓ Αξιολόγηση της δυνατότητας συνέχισης της δραστηριότητας (going concern).
    - ✓ Σημαντικές ελλείψεις και άλλα σημαντικά ζητήματα.
- Υποβολή πρότασης στη γενική συνέλευση της ελεγχόμενης εταιρείας για το διορισμό ελεγκτικού γραφείου, με αιτιολογημένη αναφορά.

Υποβολή Συμπληρωματικής έκθεσης στην Επιτροπή Ελέγχου

Οι ελεγκτές των οντοτήτων δημόσιου ενδιαφέροντος, υποβάλλουν συμπληρωματική έκθεση προς την Επιτροπή Ελέγχου το αργότερο έως την ημερομηνία υποβολής της έκθεσης ελέγχου. Η έκθεση αυτή μεταξύ άλλων πρέπει να αναφέρει:

- Κατηγορίες λογαριασμών στις οποίες ο ορκωτός ελεγκτής εφάρμοσε ελεγκτικές διαδικασίες
  - ✓ Ουσιαστικού ελέγχου (substantive audit procedures)
  - ✓ Ελέγχου των δικλίδων ασφαλείας που έχει εγκαθιδρύσει η ελεγχόμενη εταιρεία (test of controls)
- Το ποσοτικό επίπεδο σημαντικότητας (materiality) που εφαρμόστηκε συνολικά και κατά περίπτωση λογαριασμού
- Γεγονότα και συνθήκες που υποδηλώνουν την ύπαρξη σημαντικής αβεβαιότητας σχετικά με τη δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας της ελεγχόμενης οντότητας

- Τυχόν σημαντικές ελλείψεις στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου της οντότητας

Προετοιμασία Επιτροπών Ελέγχου για τη διαδικασία εναλλαγής ελεγκτικών γραφείων

- Καθορισμός συγκεκριμένου πλαισίου για τη διαδικασία δημόσιων προσφορών για τον έλεγχο (καθορισμός ποιοτικών κριτηρίων και χρονοδιαγράμματος).
- Αξιολόγηση των σχέσεων με την υπάρχουσα ελεγκτική εταιρεία και επισκόπηση των σχέσεων με τις λοιπές ελεγκτικές εταιρείες (πέραν του υπάρχοντος ελεγκτή) για θέματα ανεξαρτησίας σε περίπτωση διαδικασίας δημόσιας προσφοράς.
- Ενημέρωση σε τακτική βάση από την υπάρχουσα ελεγκτική εταιρεία αναφορικά με θέματα ανεξαρτησίας.
- Επισκόπηση της σύνθεσης της επιτροπής ελέγχου για να διασφαλισθεί ότι συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας (επαρκής ανεξαρτησία, σύνθεση από άτομα με γνώσεις και εμπειρία στο κλάδο της ελεγχόμενης εταιρείας και με γνώση λογιστικής ή ελεγκτικής).

5.7 Αλλαγές στην έκθεση ελέγχου

Πίνακας 5.4: Παράγοντες που οδήγησαν στην αλλαγή της έκθεσης ελέγχου²³

Η παγκόσμια οικονομική κρίση οδήγησε στην απαίτηση για εκτενέστερη πληροφόρηση	Η άποψη σχετικά με το “Pass/Fail” στον έλεγχο της εταιρείας είναι σημαντική, αλλά σύμφωνα με τους επενδυτές και άλλους ενδιαφερόμενους η έκθεση ελέγχου θα μπορούσε να είναι πιο κατατοπιστική.
Ανάγκη για ενίσχυση της σημαντικότητας του ελέγχου	Είναι καιρός για επανακαθορισμό της αξίας της έκθεσης ελέγχου.
Η αλλαγή πραγματοποιείται σε παγκόσμιο επίπεδο	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκθέσεις Ελέγχου Ηνωμένου Βασιλείου - 2013 ➤ Εκθέσεις Ελέγχου Ολλανδίας - 2014 ➤ Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα – 2016 (μερικές χώρες από το 2017 και μετά) ➤ Ευρωπαϊκή Νομοθεσία Ελέγχου - 2017 ➤ ΗΠΑ, Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) – Σχέδιο νέας έκθεσης ελέγχου (2016)

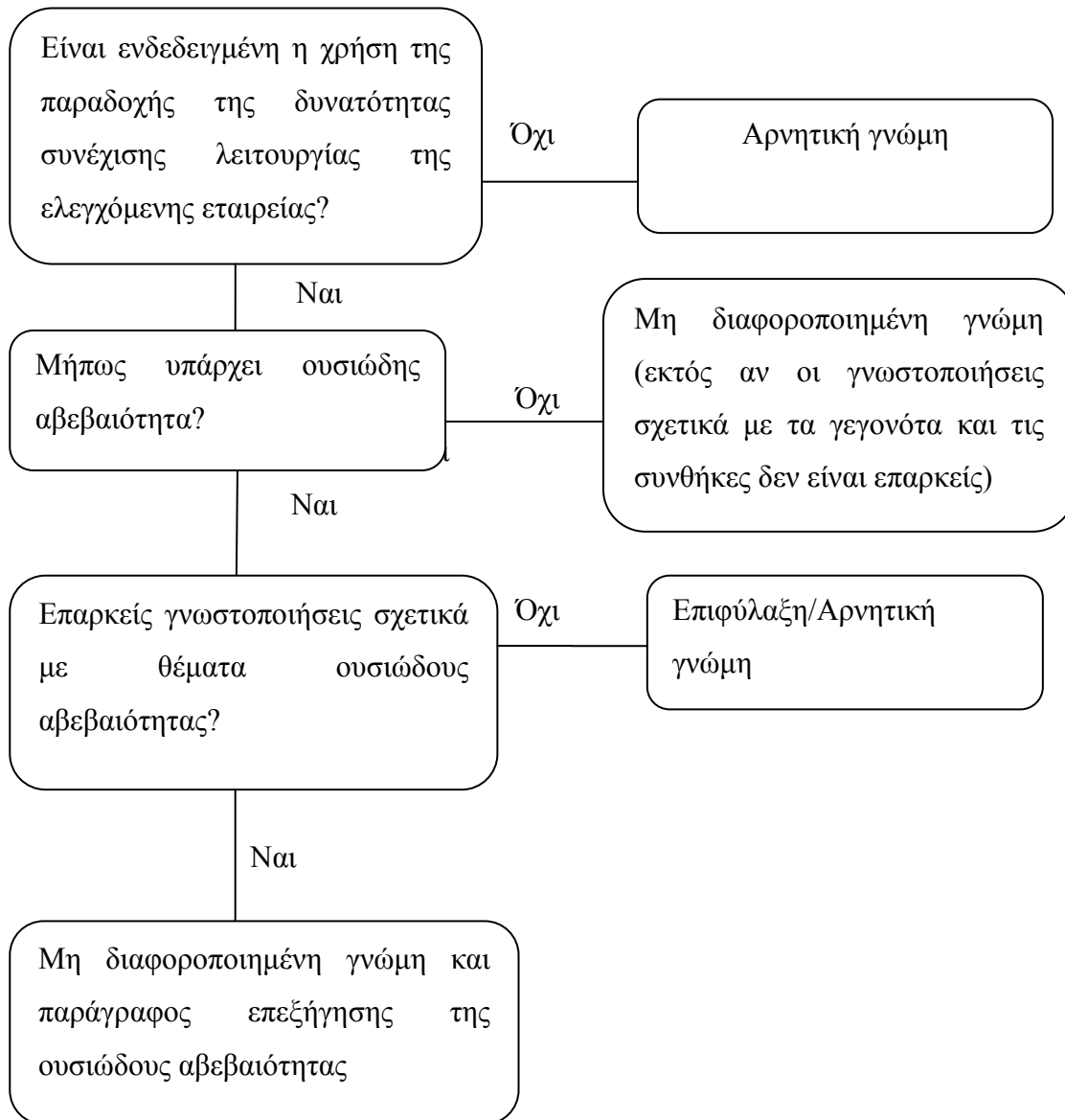
Οι αλλαγές οι οποίες έγιναν στην έκθεση ελέγχου είναι οι εξής:

- Αναφορά σε ξεχωριστή ενότητα της έκθεσης ελέγχου των βασικών θεμάτων ελέγχου.
- Εισαγωγή νέας παραγράφου στην ενότητα «Βάση γνώμης» στην οποία περιλαμβάνεται ρητή δήλωση επιβεβαίωσης της ελεγκτικής ανεξαρτησίας.
- Αναφορά στην ενότητα «Ευθύνες του ελεγκτή για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων», σχετικά με ότι:

²³ Πηγή: Ernst & Young (2016), «*New Institutional Framework for Compulsory Audits*», σελ 22

- ✓ Η «εύλογη» διασφάλιση είναι υψηλής ποιότητας διασφάλιση, αλλά όχι εγγύηση, ότι ο έλεγχος θα εντοπίζει πάντα λάθη ουσιώδους ανακρίβειας, όταν αυτά υπάρχουν.
  - ✓ Σκοπός του ελέγχου είναι η έκδοση έκθεσης ελέγχου.
  - ✓ Σφάλματα μπορεί να προκύψουν από απάτη ή λάθος και μπορεί να θεωρηθούν σημαντικά εάν ατομικά ή αθροιστικά θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις οικονομικές αποφάσεις τρίτων.
- Διατύπωση ελεγκτικού συμπεράσματος, σε ξεχωριστή ενότητα της έκθεσης ελέγχου, σχετικά με τη δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας της ελεγχόμενης εταιρείας.
- Εισαγωγή νέας ενότητας με τίτλο «Λοιπές πληροφορίες» στην οποία αναφέρονται οι ευθύνες του ορκωτού ελεγκτή σχετικά με τις πληροφορίες που αναφέρονται σε έγγραφα που περιέχουν ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις, όπως επί παραδείγματι το Ενημερωτικό Δελτίο ή η Ετήσια Οικονομική Έκθεση του Ν.3556/2007.
- Η έκθεση ελέγχου θα περιλαμβάνει πάντα μια διακριτή ενότητα με τίτλο «Λοιπές πληροφορίες» όταν ο ορκωτός ελεγκτής έχει αποκτήσει μέρος ή το σύνολο των “Λοιπών Πληροφοριών” κατά την ημερομηνία της έκθεσης του και στην ενότητα αυτή για ελέγχους οντοτήτων δημόσιου ενδιαφέροντος θα συμπεριλαμβάνεται ακόμα και αν ο ορκωτός ελεγκτής αναμένει να λάβει τις άλλες πληροφορίες μετά την ημερομηνία της έκθεσης τους. Επίσης, οι απαιτήσεις αναφορικά με τον έλεγχο των λοιπών πληροφοριών περιορίζονται στις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην ετήσια οικονομική έκθεση της εταιρείας, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει μία ή πολλαπλές εκθέσεις, ανάλογα με την ισχύουσα νομοθεσία ή τις προτιμήσεις της εταιρείας.

Διάγραμμα 5.1: Επιπτώσεις στην Έκθεση Ελέγχου σχετικά με τη χρήση της παραδοχής της συνεχιζόμενης δραστηριότητας σύμφωνα με την τροποποιημένη οδηγία Ελέγχου (2014/56/ΕΕ) και τον κανονισμό ελέγχου (537/2014/ΕΕ) με έναρξη ισχύος για χρήσεις που ξεκινούν την ή μετά την 17 Ιουνίου 2016²⁴

²⁴ Πηγή: Ernst & Young (2016), «New Institutional Framework for Compulsory Audits», σελ 28

Οφέλη της νέας έκθεσης ελέγχου²⁵

- Ενισχυμένη αξία της έκθεσης ελέγχου
  - ✓ Συνολική βελτίωση των απαραίτητων παραδοτέων για τον έλεγχο
  - ✓ Μεγαλύτερη διαφάνεια του ελέγχου και των αποτελεσμάτων του.

- Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται, σχετικά με τα σημαντικά θέματα, στην έκθεση ελέγχου αναμένεται να:
  - ✓ αυξήσουν την ποιότητα του ελέγχου, λόγω της επαυξημένης εστίασης του ελέγχου σε θέματα που χρήζουν αναφοράς
  - ✓ βελτιώσουν τις γνωστοποιήσεις των οικονομικών καταστάσεων, λόγω της αυξημένης εστίασης από την διοίκηση και των υπευθύνων για τη διακυβέρνηση σε ζητήματα που χρήζουν αναφοράς καθώς και να βελτιώσουν την επικοινωνία μεταξύ ορκωτού ελεγκτή και των υπευθύνων για τη διακυβέρνηση.

5.8 Ανασκόπηση ερευνών αναφορικά με την αλληλεξάρτηση εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου

Στην ενότητα αυτή, αναλύονται οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί σχετικά με τον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο. Η εμπιστοσύνη και η στήριξη των εξωτερικών ελεγκτών από τους εσωτερικούς δύναται και πρέπει να αυξηθεί με την πάροδο των χρόνων (Ward and Robinson, 1980). Για να ληφθούν οι αποφάσεις για την έκταση της εμπιστοσύνης στην εργασία των εσωτερικών ελεγκτών, οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να κρίνουν και να αξιολογήσουν την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου. Για να ληφθούν οι αποφάσεις για την έκταση της εμπιστοσύνης στην εργασία των εσωτερικών ελεγκτών, οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να κρίνουν και να αξιολογήσουν την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου. Η εν λόγω μελέτη εξετάζει την κρίση των εξωτερικών ελεγκτών για τα πορίσματα του εσωτερικού ελέγχου και ειδικότερα τα κριτήρια και τους παράγοντες που προσδιορίζουν την παραπάνω κρίση στους εσωτερικούς ελεγκτές είναι βασισμένες στα κριτήρια λειτουργίας του εσωτερικού λογιστικού ελέγχου όπως αναγράφονται στα Ελεγκτικά Πρότυπα.

---

²⁵Πηγή: Ernst & Young (2016), «*New Institutional Framework for Compulsory Audits*», σελ 32

Τρία χρόνια αργότερα, ο Brown (1983) εξέτασε το ίδιο θέμα. Στη συγκεκριμένη έρευνα έλαβαν μέρος εκατόν ένα (101) εξωτερικοί ελεγκτές των οκτώ (8) μεγαλύτερων εταιρειών των Η.Π.Α. Για τους σκοπούς της έρευνας δημιουργήθηκαν σαράντα οκτώ (48) διαφορετικά σενάρια χαρακτηριστικών του εσωτερικού ελέγχου. Με αυτόν τον τρόπο αξιολογήθηκαν και εξήχθησαν σημαντικά συμπεράσματα αναφορικά με τα κριτήρια που επηρεάζουν την κρίση του εξωτερικού ελέγχου για την αξιοπιστία του εσωτερικού ελέγχου.

Ένα χρόνο αργότερα, ο Wallace (1984) δημοσίευσε την έρευνα του για την επίδραση με την πάροδο του χρόνου των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου στις αμοιβές του εξωτερικού ελέγχου. Το δείγμα του βασίστηκε σε απαντήσεις για την χρονική περίοδο από το 1975 έως και το 1981. Τα βασικά συμπεράσματα της εν λόγω έρευνας ήταν ότι οι πρακτικές εσωτερικού ελέγχου είχαν γίνει τυποποιημένες με την πάροδο του χρόνου, ενώ ταυτόχρονα οι εξωτερικοί ελεγκτές διέυρναν την εμπιστοσύνη τους για τους εσωτερικούς ελεγκτές. Την ίδια χρονική περίοδο, ο Berry (1984) παρουσίασε μία ενδιαφέρουσα μελέτη, όπου εξέτασε τις προσπάθειες συντονισμού μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών. Συνολικά δεκατέσσερις (14) μεγάλες επιχειρήσεις επιλέχθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή των συμπερασμάτων. Βασικό συμπέρασμα της έρευνας αποτέλεσε η συνεργασία μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών.

Στα ίδια πλαίσια και ο Mautz (1984) εξέτασε την αλληλεπίδραση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Βασικό συμπέρασμα της έρευνας ήταν η άποψη της εξέλιξης του εσωτερικού ελέγχου, ότι η σχέση του εσωτερικού ελέγχου με τον εξωτερικό έλεγχο είναι μόνο φαινομενικά επαρκής. Μέχρι τότε δεν είχε παρατηρηθεί σε αντίστοιχες έρευνες όμοιες αρνητικές αντιδράσεις από τους εσωτερικούς ελεγκτές, σχετικά με τη συνεργασία τους με τους εξωτερικούς ελεγκτές.

Αργότερα οι Peacock E. και Pelfrey S. (1989) πραγματοποίησαν έρευνα για τη σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Όπως προέκυψε, οι διευθυντές εσωτερικού ελέγχου, που συμμετείχαν στην έρευνα, αντιλαμβάνονται ότι υπάρχει μία καλή σχέση μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, γεγονός που μπορεί να είναι αποτέλεσμα των πολιτικών των εταιρειών που δίνει τη δυνατότητα στους εξωτερικούς ελεγκτές να κάνουν υποδείξεις προς τις διοικήσεις των εταιρειών.²⁶

Ο Maletta M. (1993) εξετάζει την επίδραση που έχει ο εγγενής κίνδυνος στο βαθμό στον οποίο οι εξωτερικοί ελεγκτές στηρίζονται στο έργο των εσωτερικών ελεγκτών. Σύμφωνα με αυτόν, η αντικειμενικότητα, η επάρκεια και η ποιότητα της εργασίας των εσωτερικών

---

²⁶ Atanasiu Pop, Cristina Bota-Arram, Florin Bota-Arram, "The relationship between internal and external audit, 2008

ελεγκτών επηρεάζει την κρίση του εξωτερικού ελεγκτή, καθώς υπάρχει σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ των τριών αυτών παραγόντων. Η αλληλεπίδραση αυτή έχει ως αποτέλεσμα, το επίπεδο του εγγενούς κινδύνου να επηρεάζει την απόφαση του εξωτερικού ελεγκτή για το αν θα στηριχθεί στο έργο του εσωτερικού ελεγκτή. Όταν το επίπεδο του εγγενούς κινδύνου είναι υψηλό, οι εξωτερικοί ελεγκτές αξιολογούν τη φύση της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών, εφόσον μόνο η αντικειμενικότητα αυτών είναι υψηλή. Όταν το επίπεδο του κινδύνου είναι χαμηλό, η ποιότητα της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών δεν έχει καμία επίδραση στην απόφαση του εξωτερικού ελεγκτή²⁷.

Μία ακόμη σημαντική έρευνα η οποία εξέτασε τη σχέση εξωτερικού και εσωτερικού ελέγχου διενέργησαν οι Reinstein A., Lander G.H. και Gavin T.A. (1994), οι οποίοι μελέτησαν τη σχέση μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου και τον βαθμό στον οποίο η εργασία του εξωτερικού ελεγκτή επηρεάζεται από εκείνη του εσωτερικού ελεγκτή.²⁸ Η μελέτη διαιρέθηκε σε τέσσερις (4) ομάδες: Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου, Διευθυντής οικονομικών, Επιτροπή Ελέγχου και εξωτερικός ελεγκτής και επικεντρώνεται σε τρία σημεία:

- το βαθμό κατανόησης του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων από τον εσωτερικό ελεγκτή,
- την αξιολόγηση της ικανότητας του εσωτερικού ελεγκτή από τον εξωτερικό ελεγκτή και
- την αξιολόγηση της αντικειμενικότητας του εσωτερικού ελεγκτή.

Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξαν είναι ότι στις περισσότερες επιχειρήσεις, ο εσωτερικός και εξωτερικός ελεγκτής έχουν δημιουργήσει ένα κλίμα συνεργασίας ως προς τον έλεγχο για κάποιο χρονικό διάστημα, ενώ ο εξωτερικός ελεγκτής κάνει υποδείξεις προς την εταιρεία για τη βελτίωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου όταν διαπιστώσει έλλειψη επαγγελματισμού, παραλείψεις, κα.

Την ίδια περίοδο, ο Schneider²⁹ (1984) κατέληξε μέσω της μελέτης του την εξέταση τριών κυρίων παραγόντων του εσωτερικού ελέγχου στην σχέση τους με τους εξωτερικούς ελεγκτές.

Βασικό συμπέρασμα της έρευνας ήταν η μεγάλη επιρροή της που διαδραματίζουν η ικανότητα των εσωτερικών ελεγκτών, η αντικειμενικότητα και η ποιότητα της εργασίας των

---

²⁷ Maletta Mario, "An Examination of Auditors Decisions to Use Internal Auditors as Assistants: The Effect of Inherent Risk", Journal of Contemporary Accounting Research, Vol. 9 No. 2, 1993, σελ 508-525

²⁸ Reinstein A., Lander G.H. και Gavin T.A., "The External Auditor's Consideration of the Internal Audit Function", Managerial Auditing Journal, Vol. 9 No. 7, 1994, σελ 29-36

²⁹ Schneider Arnold "Modelling external auditors' evaluations of internal auditing" Journal of Accounting Research, Vol 22, No 2, 1984

εσωτερικών ελεγκτών στο θέμα της εμπιστοσύνης του εξωτερικού ελέγχου στον εσωτερικό έλεγχο. Από τους τρεις παραπάνω παράγοντες, η έρευνα κατέληξε ότι ο σημαντικότερος παράγοντας είναι η ποιότητα της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών.

Η δυνατότητα αντικατάστασης του εσωτερικού ελέγχου από τον εξωτερικό έλεγχο ερευνήθηκε από τους Ettredge M., Reed M. και Stone M. (2000). Για τους σκοπούς της έρευνας ζητήθηκαν στοιχεία από διακόσιες έξι (206) επιχειρήσεις από τις οποίες οι εκατόν είκοσι επτά (127) ανταποκρίθηκαν. Από την έρευνα για την εξεταζόμενη περίοδο (1989-1993) εξήχθη ως βασικό συμπέρασμα ότι η αντικατάσταση του εσωτερικού ελέγχου από τον εξωτερικό έλεγχο δεν υφίσταται³⁰.

Επιμέρους συμπεράσματα της έρευνας ήταν οι απόψεις ότι, αφενός η αλληλεπίδραση των δύο ειδών ελέγχου είναι ένα πολύ ενδιαφέρον ερευνητικό θέμα, αφετέρου η μελλοντική τους συνεργασία τους δύναται να είναι ακόμη εντονότερη. Η συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου στη διενέργεια αποτελεσματικότερου εξωτερικού ελέγχου διερευνήθηκε από τους William Felix, Audrey Gramling και Mario Maletta (2001). Για τους σκοπούς της έρευνας απεστάλησαν δύο ερωτηματολόγια σε κάθε μία από τις εξακόσιες τρεις (603) επιλεγμένες επιχειρήσεις του Χρηματιστηρίου Αξιών της Αμερικής, από τα οποία επιστράφηκαν απαντημένα εβδομήντα έξι (76).

Βασικό συμπέρασμα της έρευνας αποτέλεσε η επίδραση της συνεισφοράς του εσωτερικού ελέγχου στο κόστος του εξωτερικού ελέγχου. Το επιμέρους συμπέρασμα της έρευνας ήταν η άποψη, ότι η συνεισφορά του εξωτερικού ελέγχου επηρεάζεται από την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου. Τέλος, εξήχθη ως συμπέρασμα ότι η εντονότερη σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου και η αμεσότερη διαθεσιμότητα των στοιχείων από την πλευρά της Διοίκησης μπορεί να βοηθήσει στη μείωση του κόστους και του εξωτερικού ελέγχου³¹.

Παρομοίως, ο Audrey A. Gramling (2001) εξετάζει αν έχει αντίκτυπο στο έργο του εξωτερικού ελεγκτή, η πίεση από την πλευρά της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας για χαμηλότερο κόστος εξωτερικού ελέγχου. Συγκεκριμένα προκύπτει, ότι σε αυτήν την περίπτωση για να μειωθούν οι προϋπολογιζόμενες ώρες του εξωτερικού ελέγχου, οι εξωτερικοί ελεγκτές στηρίζονται στην εργασία των εσωτερικών ελεγκτών της εταιρείας, αν

---

³⁰ Ettredge Michael, Margaret Reed και Mary Stone, "An Examination of Substitution among Monitoring Devices: The Case of Internal and External Audit Expenditures", Review of Quantitative Finance and Accounting, Τεύχος 15, 2000, σελ 57-79

³¹ Felix Jr William L, Gramling A. Audrey και Maletta J. Mario, "The Contribution of Internal Audit as a Determinant of External Audit Fees and Factors Influencing this Contribution", Journal of Accounting Research, Vol. 39, No. 3, Δεκέμβριος 2001

και η ικανότητα τους και η ποιότητα της εργασίας του μπορεί να είναι αμφισβητήσιμη³².

Σε ανάλογα συμπεράσματα για τη σχέση εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου καταλήγουν σε έρευνα τους και οι Haron H., Chamber A., Ramsi R. και Ismail I. (2004). Υποστηρίζουν ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές συχνά βασίζονται στην εργασία άλλων επαγγελματιών και ειδημόνων για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Σε γενικές γραμμές, οι εξωτερικοί ελεγκτές βασίζονται στους εσωτερικούς ελεγκτές των πελατών τους, των ελεγχόμενων οικονομικών μονάδων. Προσπαθούν να προσδιορίσουν ποια από τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται από τους εξωτερικούς ελεγκτές στην αξιολόγηση των εσωτερικών ελέγχων (αντικειμενικότητα, ικανότητα και ποιότητα των εργασιών που εκτελούνται από τον εσωτερικό έλεγχο), έχουν σημαντική επίδραση στην απόφαση ενός εξωτερικού ελεγκτή να λάβει υπόψη την εργασία του εσωτερικού ελεγκτή.

Δεδομένο ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι συνήθως υπάλληλοι της εταιρείας, η έρευνα έδειξε ότι η ανεξαρτησία δεν αποτελεί παράγοντα που λαμβάνουν υπόψη οι εξωτερικοί ελεγκτές. Αντίθετα, η ικανότητα και η επάρκεια των εσωτερικών ελεγκτών, καθώς και η επάρκεια της εργασίας τους θεωρούνται σημαντικότεροι παράγοντες στην λήψη απόφασης ως προς την χρησιμοποίηση της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών κατά τη διάρκεια του εξωτερικού ελέγχου.

Η πιο πρόσφατη εργασία αναφορικά με την σχέση του εσωτερικού με τον εξωτερικό έλεγχο ήταν των Goodwin – Stewart, Jenny και Kent Pamela (2006) όπου διεξήγαν έρευνα στην Αυστραλία για τη σχέση Επιτροπής Ελέγχου, εσωτερικού ελέγχου και κόστους εξωτερικού ελέγχου. Προέκυψε ότι η ύπαρξη Επιτροπής Ελέγχου και η αυξημένη χρήση εσωτερικού ελέγχου μέσα στην ελεγχόμενη εταιρεία έχει ως συνέπεια αυξημένο κόστος εξωτερικού ελέγχου. Αυτό οφείλεται στην απαίτηση από την πλευρά της Επιτροπής Ελέγχου για αυξημένη ποιότητα στην ελεγκτική διαδικασία. Παράλληλα αποκαλύπτεται μια τρίπλευρη επίδραση μεταξύ των χαρακτηριστικών της Επιτροπής Ελέγχου. Υπάρχει μία συμπληρωματική σχέση μεταξύ της ανεξαρτησίας, της ικανότητας και της συχνότητας των συνεδριάσεων της Επιτροπής Ελέγχου, ως προς τη σχέση τους με τον εξωτερικό έλεγχο³³.

Το 2009 ο Schneider A. μελέτησε την εξέλιξη του εσωτερικού ελέγχου και το βαθμό στον οποίο οι εξωτερικοί ελεγκτές επηρεάζονται από το έργο των εσωτερικών ελεγκτών. Υποστηρίζει ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν την εργασία των εσωτερικών ελεγκτών προκειμένου να αποφύγουν τη διενέργεια πρόσθετων ελεγκτικών διαδικασιών,

---

³² Gramling A. Audrey, “External Auditors Reliance on Internal Auditors Work”, Journal of Accountancy, Απρίλιος 2001

³³ Goodwin – Stewart, Jenny και Kent Pamela “Relation between external audit fees, audit committee characteristics and internal audit”, Accounting and Finance, Vol 46, Δεκέμβριος 2006, σελ 387-404

καθώς ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει οφέλη λόγω της καλύτερης κατανόησης της εταιρείας, των πολιτικών, των διαδικασιών της. Ωστόσο, σημαντικοί παράγοντες στην επιλογή αυτή είναι η ανεξαρτησία και η ποιότητα της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών. Ο αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος μπορεί εν τέλει να οδηγήσει στη μείωση κόστους του εξωτερικού ελέγχου.

Τέλος το 2011, οι Dessalegn Getie Mihret και Mengistu Amare Admassu μελετάει την επίδραση του έργου των εσωτερικών ελεγκτών στους εξωτερικούς ελεγκτές, χρησιμοποιώντας ως δείγμα 119 εξωτερικούς ελεγκτές στην Αιθιοπία. Το συμπέρασμα που προέκυψε είναι ότι η ποιότητα του ελεγκτικού έργου που διενεργείται από τους εσωτερικούς ελεγκτές είναι ο βασικός παράγοντας που επηρεάζει το βαθμό στον οποίο οι εξωτερικοί ελεγκτές θα στηριχθούν στην εργασία των εσωτερικών ελεγκτών. Οι εταιρείες, ωστόσο, μπορούν να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της εταιρικής διακυβέρνησης, ενισχύοντας τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου και καλλιεργώντας συνθήκες συνεργασίας μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή.³⁴

Από όλες τις παραπάνω έρευνες καθίσταται εμφανές ότι η αλληλεξάρτηση εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου αποτελεί πραγματικότητα, η οποία μπορεί να συνδράμει στην ενδυνάμωση του εσωτερικού ελέγχου, του εξωτερικού ελέγχου και της οικονομικής μονάδας.

---

³⁴ Dessalegn Getie Mihret και Mengistu Amare Admassu “Reliance of External Auditors on Internal Audit Work: A Corporate Governance Perspective”, International Business Research, Μάρτιος 2011

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Εμπειρική μελέτη εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο

Στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη οικονομία η δομή των αγορών και των χρηματοοικονομικών προϊόντων έχει γίνει πιο σύνθετη με αποτέλεσμα να είναι απαραίτητη μία πιο σύγχρονη προσέγγιση. Επιπλέον υπάρχει ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια στις συναλλαγές και βελτίωση στη διαχείριση κινδύνων. Σύμφωνα με τα παραπάνω η τάση που ωθεί σε περισσότερο οργανωμένες μορφές διαπραγμάτευσης έχει αυξηθεί με αποτέλεσμα την αύξηση της διαφάνειας στην αποτίμηση και την εκκαθάριση των συναλλαγών και στη διευκόλυνση του έργου των εποπτικών και ρυθμιστικών αρχών. Η διαφάνεια αυτή είναι ένα σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος και της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού στην αποτελεσματικότητα των αγορών.

Η διαφάνεια στις χρηματιστηριακές συναλλαγές απαιτεί την παροχή επαρκούς πληροφόρησης και την καλή λειτουργία των εποπτικών αρχών. Έτσι λοιπόν οι Εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρείες, τόσο ως προϋπόθεση για την εισαγωγή τους όσο και για τη συνέχιση της διαπραγμάτευσης της μετοχής τους, είναι υποχρεωτικό να παρέχουν στο επενδυτικό κοινό ευρεία πληροφόρηση για την πορεία των εργασιών τους και για τη χρηματοοικονομική τους κατάσταση. Το επενδυτικό κοινό στα πλαίσια της εξέτασης των χρηματοοικονομικών αποφάσεων αξιοποιεί αυτή την οικονομική πληροφόρηση και ιδιαίτερα αυτή που παρέχεται μέσα από τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων.

Μέσα από την κατάλληλη ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων, μπορεί κάποιος να εξάγει συμπεράσματα για την πορεία και την κατάσταση μίας εταιρείας, αλλά και να συγκρίνει επιχειρήσεις. Προτείνεται στους ενδιαφερόμενους όπως ανατρέξουν για περαιτέρω πληροφορίες στις οικονομικές καταστάσεις, οι οποίες με τη συμβολή τόσο των εσωτερικών ελεγκτών όσο και των εξωτερικών λογικά θα είναι αξιόπιστες.

Στην παρούσα εργασία εξετάστηκαν οι εισηγμένες εταιρείες με βάση τις οικονομικές καταστάσεις τους που δημοσιεύτηκαν για τις χρήσεις 2011 έως 2015 με σκοπό να διαπιστωθεί η ορθότητα και εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων.

6.1 Εμπειρική μελέτη στον εσωτερικό έλεγχο

Στο πλαίσιο εμπειρικής μελέτης εσωτερικού ελέγχου θα εξετάσουμε τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις για τον κλάδο υγείας – νοσοκομείων καθώς και για τον κλάδο εκδόσεων, εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Οι Εταιρείες έχουν συστήσει Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου, κατά τις απαιτήσεις της Ελληνικής νομοθεσίας, που λειτουργεί σύμφωνα με τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας τους και αξιολογούν την καταλληλότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου είναι ανεξάρτητη, δεν υπάγεται ιεραρχικά σε καμία άλλη υπηρεσιακή μονάδα της Εταιρείας και αναφέρεται στην Επιτροπή Ελέγχου του Διοικητικού Συμβουλίου που έχει συσταθεί σύμφωνα με το άρθρο 37 Ν. 3693/2008. Στις αρμοδιότητές της περιλαμβάνονται η αξιολόγηση και η βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου, καθώς επίσης η εξακρίβωση της συμμόρφωσης της Εταιρείας με τις θεσμοθετημένες πολιτικές και διαδικασίες, όπως αυτές οριοθετούνται στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας της Εταιρείας, με τους κανόνες της Εταιρικής Διακυβέρνησης, την ισχύουσα νομοθεσία και τις κανονιστικές διατάξεις. Αναφέρει, επίσης, στο Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας περιπτώσεις σύγκρουσης των ιδιωτικών συμφερόντων των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου ή των διευθυντικών στελεχών της Εταιρείας με τα συμφέροντα της Εταιρείας, τις οποίες διαπιστώνει κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας και είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης.

Δεν μπορεί να ορισθεί ως Εσωτερικός Ελεγκτής μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, διευθυντικό στέλεχος το οποίο έχει και άλλες εκτός του εσωτερικού ελέγχου αρμοδιότητες ή συγγενείς των παραπάνω μέχρι και του δεύτερου βαθμού εξ' αίματος ή εξ' αγχιστείας.

Η Εταιρεία για κάθε μεταβολή στα πρόσωπα ή την οργάνωση του εσωτερικού ελέγχου έχει υποχρέωση να ενημερώσει την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εντός δέκα (10) εργασίμων ημερών.

Κατά την άσκηση των καθηκόντων του ο Εσωτερικός Ελεγκτής δικαιούται να λάβει γνώση οποιουδήποτε βιβλίου, εγγράφου, αρχείου, τραπεζικού λογαριασμού και χαρτοφυλακίου της Εταιρείας και να έχει πρόσβαση σε κάθε έγγραφο και υπηρεσία της Εταιρείας. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου οφείλουν να συνεργάζονται και να παρέχουν πληροφορίες στον Εσωτερικό Ελεγκτή και γενικά να διευκολύνουν με κάθε τρόπο το έργο του. Η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου κατά την διάρκεια των ελέγχων υποβάλλει προτάσεις που στοχεύουν στη συνεχή βελτίωση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου με στόχο την

επίτευξη υψηλής παραγωγικότητας και αποδοτικότητας. Στο ευρύτερο πλαίσιο της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου εντάσσεται και η κατάλληλη επικοινωνία μεταξύ της νομικής υπηρεσίας, της οικονομικής διεύθυνσης και του εσωτερικού ελέγχου για την αποτελεσματική παρακολούθηση και διαρκή συμμόρφωση με το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη σύνταξη και δημοσιοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της Εταιρείας.

Ο αντικειμενικός σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου είναι η υποστήριξη της Διοίκησης της Εταιρείας στην εκπλήρωση των στόχων της. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, ο Εσωτερικός Έλεγχος υποβάλλει προς την Διοίκηση Εκθέσεις (αναφορές), με τεκμηριωμένες προτάσεις για τη βελτίωση, την αντιμετώπιση και επίλυση των διαπιστούμενων δυσλειτουργιών, αδυναμιών, λαθών και παραλείψεων, θεμάτων σύγκρουσης συμφερόντων, μη αποδοτικότητας και αναποτελεσματικότητας των συστημάτων όλων των δραστηριοτήτων της Εταιρείας που ελέγχονται.

Η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου έχει συσταθεί μετά από σχετική απόφαση του Δ.Σ. σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία- η οποία αναφέρεται σε αυτό μέσω της Επιτροπής Ελέγχου, η οποία είναι αρμόδια για την εποπτεία της λειτουργίας του και την αξιολόγησή του. Κάθε διαχειριστική χρήση, η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου υποβάλλει στην Επιτροπή Ελέγχου το Πρόγραμμα Έργων Ελέγχου που θα ακολουθήσει, η οποία το εγκρίνει, ενημερώνοντας ακολούθως το Δ.Σ. της εταιρείας. Η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου ενημερώνει την Επιτροπή Ελέγχου για το έργο της μέσω αντίστοιχων τακτικών αναφορών που καταρτίζει και υποβάλλει στο Δ.Σ. σε τριμηνιαία βάση, σε κάθε διαχειριστική χρήση. Οι Εταιρείες διαθέτουν αντίστοιχη διάρθρωση των Υπηρεσιακών μονάδων ακολουθώντας ένα συγκεκριμένο Οργανόγραμμα με το οποίο καθίσταται σαφής η δομή της λειτουργίας της, καθώς και έναν Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία για τις εισηγμένες εταιρείες, στον οποίο να αναφέρονται οι ρόλοι και τα αντικείμενα δραστηριότητάς τους.

Στο πλαίσιο της εμπειρικής μας μελέτης έχουμε συλλέξει δέκα χρηματιστηριακές εταιρείες για τις χρήσεις 2011 έως 2015, όπου πέντε είναι από τον κλάδο υγείας και πέντε από τον κλάδο εκδόσεων.

Οι πέντε εταιρείες από τον κλάδο υγείας είναι οι εξής :

- ΙΑΣΩ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ - ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ & ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Ε. (εφεξής ΙΑΣΩ)
- EUROMEDICA ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (εφεξής EUROMEDICA)
- ΑΧΟΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ (εφεξής ΑΧΟΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ)
- ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (εφεξής ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ)
- ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ –“ΥΓΕΙΑ” ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (εφεξής ΥΓΕΙΑ)

Αντίστοιχα οι πέντε εταιρείες από τον κλάδο εκδόσεων είναι οι εξής:

- ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε. ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,
- ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ Α.Β.Ε,
- Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ – Π.ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
- ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.
- ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Στο πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου διαπιστώθηκε, ότι όλες οι εταιρείες του δείγματος είχαν σύστημα διεύθυνσης εσωτερικού ελέγχου. Επίσης, αναφερθήκαμε στον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης σύμφωνα με τον οποίο ελέγχονται και διοικούνται οι εταιρείες.

Στον κλάδο υγείας οι τέσσερις (4) εταιρείες EUROMEDICA, ΑΧΟΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ, ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ και ΥΓΕΙΑ, έχουν υιοθετήσει και εφαρμόσει τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης που καταρτίστηκε με πρωτοβουλία του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχάνων (ΣΕΒ) σε συνεργασία με το Χρηματιστήριο Αθηνών και έχουν εισάγει περιορισμένες αποκλίσεις και ειδικές πρακτικές.

Από τις πέντε (5) εταιρείες του κλάδου μόνο μία το ΙΑΣΩ έχει θεσπίσει και ακολουθεί το δικό της κώδικα Εταιρικής διακυβέρνησης.

Από τον κλάδο εκδόσεων οι εταιρείες Εκδόσεις Λιβάνη , ο Πήγασος και οι Τεχνικές Εκδόσεις αποφάσισαν αυτοβούλως να υιοθετήσουν και εφαρμόσουν τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης που καταρτίστηκε με πρωτοβουλία του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχάνων (ΣΕΒ). Αντίστοιχα οι Αττικές Εκδόσεις και η Ναυτεμπορική ακολουθούν τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης με περιορισμένες αποκλίσεις.

Με τον όρο «εταιρική διακυβέρνηση» περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο η εταιρεία διοικείται και ελέγχεται. Αρθρώνεται ως ένα σύστημα σχέσεων, όπως αυτές ορίζονται από τις Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης του Ο.Ο.Σ.Α., ανάμεσα στη Διοίκηση της εταιρείας, το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.), τους μετόχους της και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Συνιστά τη δομή μέσω της οποίας προσεγγίζονται και τίθενται οι στόχοι της εταιρείας, προσδιορίζονται τα μέσα επίτευξης των στόχων αυτών και καθίσταται δυνατή η παρακολούθηση της απόδοσης της Διοίκησης κατά τη διαδικασία εφαρμογής των παραπάνω. Θεσπίζει πρότυπα βέλτιστων πρακτικών διακυβέρνησης, προάγει την αυξημένη διαφάνεια στο σύνολο των δραστηριοτήτων της εταιρείας και αποτυπώνει τις πολιτικές και τις διαδικασίες, που έχει υιοθετήσει η εταιρεία, ως εργαλείο επίτευξης καλών πρακτικών διακυβέρνησης.

Συνοπτικά διαπιστώθηκε ότι όλες οι εταιρείες έχουν σύστημα διεύθυνσης εσωτερικού ελέγχου και υποχρεωτικά δηλώνεται στην έκθεση διαχείρισης ως αναπόσπαστο μέρος των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών του δείγματος, η εταιρική διακυβέρνηση, η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου και άλλα πληροφοριακά στοιχεία για τον τρόπο λειτουργίας της γενικής συνέλευσης των μετόχων και τις βασικές εξουσίες της, καθώς και περιγραφή των δικαιωμάτων των μετόχων και του τρόπου άσκησής τους.

6.2 Εμπειρική μελέτη στον εξωτερικό έλεγχο

Στο πλαίσιο εμπειρικής μελέτης εξωτερικού ελέγχου θα εξετάσουμε παρακάτω τις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών για τον κλάδο υγείας – νοσοκομείων καθώς και για τον κλάδο εκδόσεων.

ΚΛΑΔΟΣ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ-ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ & ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ - ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ, ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Ε.- ΙΑΣΩ
ΧΡΗΣΕΙΣ 2011 ΈΩΣ 2015

Έτος	2011 ³⁵
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΙΑΣΩ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ – ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ & ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ, ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2011 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στις σημειώσεις 3.3 και 14 των οικονομικών καταστάσεων, όπου περιγράφεται ότι: α) το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Ομίλου, κατά την 31.12.2011, υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών του στοιχείων κατά ποσό € 43,77 εκατ. β) οι εταιρείες του Ομίλου βρίσκονται στο τελικό στάδιο σύναψης συμφωνίας με τους ομολογιούχους δανειστές, για τη χρονική μετάθεση και αναδιάρθρωση των συναφθέντων με αυτούς δανείων. Η επιτυχής διαχείριση των

³⁵ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>διαπραγματεύσεων κρίνεται ως καθοριστικός παράγοντας για τη δυνατότητα συνέχισης της ομαλής δραστηριότητας του Ομίλου στο μέλλον. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>
--	---

Έτος	2012 ³⁶
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΙΑΣΩ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ – ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ & ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ, ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>

Έτος	2013 ³⁷
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΙΑΣΩ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ – ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ & ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ, ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2013 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>

³⁶ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

³⁷ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Αργυκή Έκθεση

Έτος	2014 ³⁸
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΙΑΣΩ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ – ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ & ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ, ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 14 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία παρότι ότι η τράπεζα με επιστολή της 31/03/2015 ενέκρινε την παροχή της συναίνεσης της για την μη τήρηση των προβλεπομένων, από τις συμβάσεις ομολογιακών δανείων έκδοσης των εταιρειών του Ομίλου, τιμών των χρηματοοικονομικών δεικτών, με βάση της ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της 31/12/2014, σημειώνουμε ότι δεν έλαβαν παροχή waiver από την αντισυμβαλλόμενη τράπεζα επί της αιτούμενης παρέκκλισης των χρημ/κών δεικτών, έτσι όπως είχαν ορισθεί στις ως άνω αναφερόμενες δανειακές συμβάσεις κατά την επιμέτρηση της 31/12/2014 και για ένα έτος. Κατά συνέπεια το μακροπρόθεσμο μέρος των ομολογιακών δανείων ποσού € 52 εκ. και € 133 εκ. αντίστοιχα στην Εταιρεία και στον Όμιλο θα έπρεπε να είχαν αναγνωρισθεί ως βραχυπρόθεσμη υποχρέωση κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και έτσι το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων στοιχείων του ενεργητικού τους. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

³⁸ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Αναμορφωμένη Έκθεση

Έτος	2014 ³⁹
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΙΑΣΩ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ – ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ & ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ, ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 14 των επαναδιατυπωμένων ετήσιων οικονομικών καταστάσεων στην οποία αναφέρεται ότι μακροπρόθεσμα ομολογιακά δάνεια ποσού ευρώ 52 εκατ. και ευρώ 133 εκατ. στην εταιρεία και στον όμιλο αντίστοιχα, μεταφέρθηκαν στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις λόγω μη τήρησης των προβλεπόμενων, από τις συμβάσεις ομολογιακών δανείων έκδοσης των εταιρειών του Ομίλου, τιμών των χρηματοοικονομικών δεικτών με συνέπεια οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της εταιρείας και του ομίλου να είναι μεγαλύτερες από το σύνολο του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Η εταιρεία έλαβε, από αντισυμβαλλόμενη τράπεζα, επιστολή με ημερομηνία 07/04/2015 στην οποία αναφέρεται η παροχή συναίνεσης για τη μη εφαρμογή των προβλεπόμενων, στους όρους των υφιστάμενων συμβάσεων ομολογιακών δανείων, χρηματοοικονομικών δεικτών μέχρι την 31/12/2015 συνολικού ποσού ευρώ 52 εκατ. και ευρώ 122,5 εκατ. για την εταιρεία και τον όμιλο αντίστοιχα. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

³⁹ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Έτος	2015 ⁴⁰
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΙΑΣΩ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ – ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ & ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ, ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2015 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ένα μακροπρόθεσμο δάνειο αναφέρεται στις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις, σε περίπτωση που δεν τηρηθούν οι όροι του δανείου (π.χ. δεν έχουν πληρωθεί οι τόκοι), θα πρέπει να εμφανισθεί το δάνειο ως άμεσα απαιτητό δηλαδή ως βραχυπρόθεσμη υποχρέωση.

Στην περίπτωση της εμπειρικής μελέτης της εταιρείας «ΙΑΣΩ» για τις χρονιές 2011 έως 2015 παρατηρούμε ότι χρειάστηκε για τη χρήση 2014 να προχωρήσει η εταιρεία σε επαναδιατύπωση των οικονομικών καταστάσεων, διότι ο ορκωτός ελεγκτής δεν είχε λάβει υπόψη του τα κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια εφόσον δεν είχε ληφθεί επιστολή συναίνεσης από την τράπεζα. Η επιστολή συναίνεσης για τη μη εφαρμογή των προβλεπόμενων όρων εκδόθηκε με ημερομηνία 07/04/2015.

Στο πλαίσιο του εξωτερικού ελέγχου ο ορκωτός ελεγκτής εξέδωσε δύο εκθέσεις με «Έμφαση Θέματος» και οι υπόλοιπες τρεις από τις πέντε «χωρίς έμφαση θέματος».

Η τράπεζα με επιστολή της 31/03/2015 ενέκρινε την παροχή της συναίνεσης της για την μη τήρηση των προβλεπόμενων, από τις συμβάσεις ομολογιακών δανείων έκδοσης των εταιρειών του Ομίλου, τιμών των χρηματοοικονομικών δεικτών, με βάση της ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της 31/12/2014, δεν έλαβαν παροχή waiver από την αντισυμβαλλόμενη τράπεζα επί της αιτούμενης παρέκκλισης των χρηματοοικονομικών δεικτών, έτσι όπως είχαν ορισθεί στις ως άνω αναφερόμενες δανειακές συμβάσεις κατά την επιμέτρηση της 31/12/2014 και για ένα έτος.

Κατά συνέπεια το μακροπρόθεσμο μέρος των ομολογιακών δανείων ποσού € 52 εκ.

⁴⁰ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

και € 133 εκ. αντίστοιχα στην Εταιρεία και στον Όμιλο θα έπρεπε να είχαν αναγνωρισθεί ως βραχυπρόθεσμη υποχρέωση κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και έτσι το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων στοιχείων του ενεργητικού τους. Στη γνώμη των ορκωτών ελεγκτών δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό. Τα ανωτέρω ποσά των μακροπρόθεσμων δανείων της εταιρείας και του ομίλου αντίστοιχα, μεταφέρθηκαν στον αναδιατυπωμένο ισολογισμό στις βραχυπρόθεσμες δανειακές τους υποχρεώσεις σε συμμόρφωση προς την υπ' αριθμόν 1/1328/01.04.2015 απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

EUROMEDICA ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΚΛΙΝΙΚΕΣ – ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ – ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΠΟΛΥΪΑΤΡΕΙΑ ΧΡΗΣΕΙΣ 2011 ΈΩΣ 2015

Έτος	2011 ⁴¹
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «EUROMEDICA ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2011 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θεμάτων	Χωρίς να εκφράζουμε επιφύλαξη στη γνώμη μας, επιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση 8 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, στην οποία αναλυτικότερα αναφέρονται τα εξής: α) Τα ίδια κεφάλαια της Εταιρείας έχουν καταστεί κατώτερα του ½ του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου και συντρέχει η περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του

⁴¹ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>άρθρου 47 του Κ.Ν. 2190/20. β) Το σύνολο των βραχυπροθέσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά € 242,7 εκ. και € 276,0 εκ. αντίστοιχα, γεγονός το οποίο κυρίως οφείλεται σε αθέτηση τήρησης χρηματοοικονομικών δεικτών ληφθέντων τραπεζικών πιστώσεων εντός προκαθορισμένων ορίων. γ) Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου συνολικού ποσού € 42,4 εκ. και € 51,4 εκ. αντίστοιχα έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες, εκ των οποίων ποσό € 36,2 εκ. και € 38,1 εκ. αντίστοιχα αφορά σε ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τραπεζικά ιδρύματα.</p> <p>Στα ως άνω πλαίσια η διοίκηση έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, όπως αυτές περιγράφονται αναλυτικά στη Σημείωση 8 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και, ως εκ τούτου, οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αμφιβολία συνέχισης της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου.</p>
--	--

Έτος	2012 ⁴²
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «EUROMEDICA ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θεμάτων	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση 7 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, στην οποία αναλυτικότερα αναφέρονται τα εξής: α) Το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της Εταιρείας έχει καταστεί κατώτερο του 1/10 του μετοχικού της κεφαλαίου και συντρέχει η περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 48 του Κ.Ν. 2190/20, β) Το σύνολο των βραχυπροθέσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το</p>

⁴² Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά € 267.146 χιλ. και € 314.860 χιλ. αντίστοιχα, γ) Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου συνολικού ποσού € 98.187 χιλ. και € 133.013 χιλ. αντίστοιχα έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες, εκ των οποίων ποσό € 53.755 χιλ. και € 60.555 χιλ. αντίστοιχα αφορά σε ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τραπεζικά ιδρύματα.</p> <p>Στο ως άνω πλαίσιο η διοίκηση έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, όπως αυτές περιγράφονται αναλυτικά στη Σημείωση 7 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και, ως εκ τούτου, οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αμφιβολία συνέχισης της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου.</p>
--	--

Έτος	2013 ⁴³
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «EUROMEDICA ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2013 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θεμάτων	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση 7 των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι κατά τη λήξη της κλειόμενης χρήσεως: α) Τα ίδια κεφάλαια της Εταιρείας και του ομίλου έχουν καταστεί αρνητικά και συντρέχει η περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 48 του Κ.Ν. 2190/20 για την Εταιρεία και για ορισμένες εταιρείες του ομίλου, β) Το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά € 290,4 εκ. και € 341,1 εκ. αντίστοιχα, γ) Στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου περιλαμβάνονται ληξιπρόθεσμες οφειλές συνολικού ποσού € 142,0</p>

⁴³ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>εκ. και € 176,4 εκ. αντίστοιχα.</p> <p>Όπως αναγράφεται στη σημείωση 7 των οικονομικών καταστάσεων, η διοίκηση της Εταιρείας έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της ομαλής δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας ως προς την ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου στο μέλλον. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>
--	--

Έτος	2014 ⁴⁴
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «EUROMEDICA ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση 7 των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι κατά τη λήξη της κλειόμενης περιόδου: α) Τα ίδια κεφάλαια της Εταιρείας και του Ομίλου έχουν καταστεί αρνητικά και συντρέχει η περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 48 του Κ.Ν. 2190/20 για την Εταιρεία και για ορισμένες εταιρείες του ομίλου, β) Το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά € 318,2 εκ. και € 386,3 εκ. αντίστοιχα, γ) Στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου περιλαμβάνονται ληξιπρόθεσμες οφειλές συνολικού ποσού € 179,5 εκ. και € 224,4 εκ. αντίστοιχα.</p> <p>Όπως αναγράφεται στη σημείωση 7 των οικονομικών καταστάσεων, η διοίκηση της Εταιρείας έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της ομαλής δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να</p>

⁴⁴ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>διασφαλιστεί με βεβαιότητα και οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας ως προς την ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου στο μέλλον. Στο συμπέρασμά μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>
--	--

Έτος	2015 ⁴⁵
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «EUROMEDICA ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2015, τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση 7 των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι κατά τη λήξη της κλειόμενης περιόδου:</p> <p>α) Τα ίδια κεφάλαια της Εταιρείας και του Ομίλου έχουν καταστεί αρνητικά και συντρέχει η περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 48 του Κ.Ν. 2190/20 για την Εταιρεία και για ορισμένες εταιρείες του ομίλου, β) Το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά € 357,6 εκ. και € 433,0 εκ. αντίστοιχα, γ) Στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου περιλαμβάνονται ληξιπρόθεσμες οφειλές συνολικού ποσού € 293,3 εκ. και € 249,6 εκ. αντίστοιχα.</p> <p>Όπως αναγράφεται στη σημείωση 7 των οικονομικών καταστάσεων, η διοίκηση της Εταιρείας έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της ομαλής δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας ως προς την ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου στο μέλλον. Στο συμπέρασμά μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>

⁴⁵ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Όσον αφορά την εταιρεία «EUROMEDICA ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ» στο πλαίσιο της εμπειρικής μελέτης για τις χρονιές 2011 έως 2015 παρατηρούμε ότι και τις πέντε χρονιές στις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών υπήρχε «Έμφαση Θέματος».

Το 2011 και το 2012 τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας ήταν κατώτερα του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου. Το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερέβαινε το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων, το οποίο κυρίως οφειλόταν σε αθέτηση τήρησης χρηματοοικονομικών δεικτών ληφθέντων τραπεζικών πιστώσεων εντός προκαθορισμένων ορίων και οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου είχαν καταστεί ληξιπρόθεσμες.

Το 2013, 2014 και 2015 τα ίδια κεφάλαια της Εταιρείας και του Ομίλου είχαν καταστεί αρνητικά. Το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της εταιρείας και του Ομίλου υπερέβαινε το σύνολο των κυκλοφορούντων στοιχείων και στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου περιλαμβάνονταν ληξιπρόθεσμες οφειλές.

Η διοίκηση της Εταιρείας είχε δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της ομαλής δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας ως προς την ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου στο μέλλον. Στο συμπέρασμα των ορκωτών ελεγκτών για τις εν λόγω χρήσεις δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

Ως τελικό συμπέρασμα προκύπτει από τις παρατηρήσεις του ορκωτού ελεγκτή ότι προειδοποιεί τους χρήστες, ότι υπάρχει πρόβλημα χρηματοδότησης.

ΑΧΟΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ**ΧΡΗΣΕΙΣ 2011 ΈΩΣ 2015**

Έτος	2011 ⁴⁶
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΑΧΟΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2011 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θεμάτων	Επιστούμε την προσοχή σας στα εξής : <ol style="list-style-type: none"> 1) Τα ίδια κεφάλαια της Εταιρείας είναι κατώτερα του ½ του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου και συντρέχει η περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 47 του ΚΝ 2190/20. 2) Υφίστανται: α) επίδικες υπό διαιτησία διαφορές θυγατρικής εταιρείας με το Ελληνικό Δημόσιο συνολικών απαιτήσεων € 41,3 εκ. και αντίστοιχων υποχρεώσεων € 593,9 εκ. και β) προσφυγή θυγατρικής προς επίλυση φορολογικών διαφορών ποσού € 11,5 εκ. για τις οποίες η διοίκηση εκτιμά ότι δεν θα προκύψουν διαφορές που θα επηρεάσουν ουσιωδώς την οικονομική κατάστασή της με συνέπεια να μην έχει σχηματισθεί οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με τα προαναφερόμενα θέματα. 3) Όπως αναλυτικότερα περιγράφεται στην Σημείωση 7 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, κατά τη λήξη της κλειόμενης χρήσης: α) Το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερέβαινε το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά € 47,5 εκ. και € 331,1 εκ. αντίστοιχα, γεγονός το οποίο κυρίως οφείλεται σε αθέτηση τήρησης χρηματοοικονομικών δεικτών ληφθέντων τραπεζικών πιστώσεων εντός προκαθορισμένων ορίων. β) Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου συνολικού ποσού € 8,0 εκ. και € 60,3 εκ. αντίστοιχα είχαν καταστεί ληξιπρόθεσμες, εκ των οποίων ποσό € 7,8 εκ. και € 46,0 εκ. αντίστοιχα αφορούσε σε ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τραπεζικά ιδρύματα. <p>Στα ως άνω πλαίσια η διοίκηση έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, όπως αυτές περιγράφονται αναλυτικά στη Σημείωση 7 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση</p>

⁴⁶ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και, ως εκ τούτου, οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αμφιβολία συνέχισης της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Στην γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.
Άλλο Θέμα	Οι εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της Εταιρείας «ΑΧΟΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ» για τη χρήση που έληξε την 31η Δεκεμβρίου 2010 είχαν ελεγχθεί από άλλον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή, ο οποίος εξέφρασε γνώμη χωρίς επιφύλαξη με έμφαση θεμάτων την 30η Μαρτίου 2011 επί των οικονομικών καταστάσεων της προηγούμενης χρήσης.

Έτος	2012 ⁴⁷
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΑΧΟΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θεμάτων	Επιστούμε την προσοχή σας στα εξής : Όπως αναλυτικότερα περιγράφεται στην Σημείωση 43.1 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, κατά τη λήξη της κλειόμενης χρήσης υφίσταται προσφυγή θυγατρικής προς επίλυση φορολογικών διαφορών ποσού € 11.461 χιλ. για την οποία η διοίκηση εκτιμά ότι δεν θα προκύψουν διαφορές που θα επηρεάσουν ουσιωδώς την οικονομική κατάστασή της με συνέπεια να μην έχει σχηματισθεί οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με τα προαναφερόμενο θέμα. 2) Όπως αναλυτικότερα περιγράφεται στην Σημείωση 7 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, κατά τη λήξη της κλειόμενης χρήσης: α) Το σύνολο των βραχυπροθέσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά € 50.964 χιλ. και € 381.958 χιλ.

⁴⁷ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>αντίστοιχα. β) Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου συνολικού ποσού € 15.293 χιλ. και € 159.195 χιλ. αντίστοιχα έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες, εκ των οποίων ποσό € 14.761 χιλ. και € 85.251 χιλ. αντίστοιχα αφορά σε ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τραπεζικά ιδρύματα.</p> <p>Στα ως άνω πλαίσια η διοίκηση έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, όπως αυτές περιγράφονται αναλυτικά στη Σημείωση 7 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και, ως εκ τούτου, οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αμφιβολία συνέχισης της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου.</p> <p>Στην γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.</p>
--	--

Έτος	2013 ⁴⁸
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΑΧΟΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2013 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θεμάτων	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στην επεξηγηματική σημείωση 7 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά, μεταξύ άλλων, στα ακόλουθα γεγονότα: (α) Το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της Εταιρείας έχει καταστεί κατώτερο του 1/10 του μετοχικού της κεφαλαίου με συνέπεια να συντρέχει η περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 48 του Κ.Ν. 2190/1920. (β) Το σύνολο των βραχυπροθέσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά € 53.827 χιλ. και € 414.582 χιλ. αντίστοιχα. (γ) Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου συνολικού ποσού € 13.868 χιλ. και € 206.756 χιλ. αντίστοιχα</p>

⁴⁸ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες, εκ των οποίων ποσό € 13.119 χιλ. και € 115.974 χιλ. αντίστοιχα αφορά σε ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τραπεζικά ιδρύματα.</p> <p>Στο ως άνω πλαίσιο η διοίκηση έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, όπως αυτές περιγράφονται αναλυτικά στη Σημείωση 7 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και, ως εκ τούτου, οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αμφιβολία συνέχισης της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου.</p> <p>Στην γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.</p>
--	--

Έτος	2014 ⁴⁹
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «AXON ANΩNYMH ETAIPEIA SYMMETOΧΩN» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στην επεξηγηματική σημείωση 7 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά, μεταξύ άλλων, στα ακόλουθα γεγονότα: (α) Το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της Εταιρείας έχει καταστεί κατώτερο του 1/10 του μετοχικού της κεφαλαίου με συνέπεια να συντρέχει η περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 48 του Κ.Ν. 2190/1920. (β) Το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά € 57.514 χιλ. και € 468.075 χιλ. αντίστοιχα. (γ) Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου συνολικού ποσού € 23.756 χιλ. και € 273.276 χιλ. αντίστοιχα έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες, εκ των οποίων ποσό € 22.488 χιλ. και € 185.153 χιλ. αντίστοιχα αφορούν σε ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τραπεζικά</p>

⁴⁹ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>ιδρύματα.</p> <p>Στο ως άνω πλαίσιο η διοίκηση έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, όπως αυτές περιγράφονται αναλυτικά στη Σημείωση 7 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και, ως εκ τούτου, οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αμφιβολία συνέχισης της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου.</p> <p>Στην γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>
--	---

Έτος	2015 ⁵⁰
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΑΧΟΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2015, τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση 7 των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι κατά τη λήξη της κλειόμενης περιόδου: α) Τα ίδια κεφάλαια της Εταιρείας και του Ομίλου έχουν καταστεί αρνητικά και συντρέχει η περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 48 του Κ.Ν. 2190/20 για την Εταιρεία και για ορισμένες εταιρείες του ομίλου. β) Το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά € 61,0 εκ. και € 520,8 εκ. αντίστοιχα. γ) Στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου περιλαμβάνονται ληξιπρόθεσμες οφειλές συνολικού ποσού € 50,8 εκ. και € 371,6 εκ. αντίστοιχα. δ) Στις 3/2/2016 η Τράπεζα Πειραιώς προέβη σε καταγγελία των δανειακών συμβάσεων της Εταιρείας και του Ομίλου, συνολικού ύψους € 47,2 εκ. και € 55,8 εκ. αντίστοιχα, λόγω της μη τήρησης των όρων τους. Όπως αναγράφεται στη σημείωση 7 των οικονομικών</p>

⁵⁰ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>καταστάσεων, η διοίκηση της Εταιρείας έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της ομαλής δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας ως προς την ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου στο μέλλον. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>
--	---

Όσον αφορά την εταιρεία «ΑΧΟΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ» στο πλαίσιο της εμπειρικής μελέτης για τις χρονιές 2011 έως 2015 παρατηρούμε ότι και τις πέντε χρονιές στις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών υπήρχε «Έμφαση Θέματος».

Το 2011 τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας ήταν κατώτερα του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου. Το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερέβαινε το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων, το οποίο κυρίως οφειλόταν σε αθέτηση τήρησης χρηματοοικονομικών δεικτών ληφθέντων τραπεζικών πιστώσεων εντός προκαθορισμένων ορίων και οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Εταιρείας και του Ομίλου είχαν καταστεί ληξιπρόθεσμες.

Το 2012 κατά τη λήξη της χρήσης υφίσταται προσφυγή θυγατρικής προς επίλυση φορολογικών διαφορών για την οποία η διοίκηση εκτιμά ότι δεν θα προκύψουν διαφορές που θα επηρεάσουν ουσιωδώς την οικονομική κατάσταση της με συνέπεια να μην έχει σχηματισθεί οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις.

Το 2012 έως και το 2015 το σύνολο των βραχυπροθέσμων υποχρεώσεων της Εταιρείας και του Ομίλου υπερέβαινε το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων και μέρος αυτών είχε καταστεί ληξιπρόθεσμο. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και, ως εκ τούτου, οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αμφιβολία συνέχισης της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου (going concern). Στην γνώμη των ορκωτών ελεγκτών δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.

Το 2013 έως και το 2015 δεν επαρκούν τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας και συντρέχει η περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 48 του Κ.Ν.2190/1920, που αναφέρεται στην ανάκληση σύστασης ανώνυμης εταιρείας.

Επιπλέον, στις 3/2/2016 η Τράπεζα Πειραιώς προέβη σε καταγγελία των δανειακών συμβάσεων της Εταιρείας και του Ομίλου λόγω της μη τήρησης των όρων τους. Η διοίκηση της Εταιρείας έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της ομαλής δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των ενεργειών δεν δύναται να διασφαλιστεί με βεβαιότητα και οι υφιστάμενες συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας ως προς την ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας της Εταιρείας και του Ομίλου στο μέλλον. Στη γνώμη των ορκωτών ελεγκτών δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

Ως τελικό συμπέρασμα προκύπτει από τις παρατηρήσεις του ορκωτού ελεγκτή, ο οποίος φαίνεται σταθερός στην άποψη του κατά τη διάρκεια όλης της εμπειρικής μελέτης, ότι προειδοποιεί τους χρήστες ότι υπάρχει πρόβλημα χρηματοδότησης.

ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΧΡΗΣΕΙΣ 2011 ΈΩΣ 2015

Έτος	2011 ⁵¹
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2011 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 25 των οικονομικών καταστάσεων, όπου περιγράφεται το γεγονός ότι ο Όμιλος, λόγω μη τήρησης εντός προκαθορισμένων ορίων ορισμένων χρηματοοικονομικών δεικτών υφιστάμενων τραπεζικών υποχρεώσεων συνολικού ποσού € 143.732 χιλ. κατά την 31.12.2011, βρίσκεται σε διαδικασία διαπραγμάτευσης με τα πιστωτικά ιδρύματα για τον επανακαθορισμό των όρων των υποχρεώσεων αυτών. Η επιτυχής ολοκλήρωση της ως άνω διαπραγμάτευσης κρίνεται

⁵¹ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	σημαντική για την απρόσκοπτη λειτουργία της Εταιρείας και του Ομίλου στο μέλλον. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.
Άλλο Θέμα	Οι εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της Εταιρείας «ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» για τη χρήση που έληξε την 31η Δεκεμβρίου 2010 είχαν ελεγχθεί από άλλον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή, ο οποίος εξέφρασε γνώμη χωρίς διαφοροποίηση την 30η Μαρτίου 2011 επί των οικονομικών καταστάσεων της προηγούμενης χρήσεως.

Έτος	2012 ⁵²
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ Ε.Α.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έτος	2013 ⁵³
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ Ε.Α.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2013 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στην σημείωση 3β των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά ότι κατά τη λήξη της κλειόμενης χρήσεως, η επίπτωση των αυτόματων επιστροφών - clawback και η

⁵² Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

⁵³ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>καθιέρωση κλιμακούμενου ποσοστού επί των οφειλών του ΕΟΠΥΥ προς τους ιδιώτες παρόχους, ως επιστροφή (rebate), είχε ως συνέπεια τη μη τήρηση εντός προκαθορισμένων ορίων ορισμένων χρηματοοικονομικών δεικτών υφιστάμενων τραπεζικών υποχρεώσεων, συνολικού ποσού € 155.143 χιλ. κατά την 31η Δεκεμβρίου 2013, με αποτέλεσμα την αναταξινόμηση των υποχρεώσεων αυτών από μακροπρόθεσμες σε βραχυπρόθεσμες, και το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Ομίλου και της Εταιρείας, να υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά το ποσό των € 131.918 χιλ. και € 134.048 χιλ. αντίστοιχα. Στα ως άνω πλαίσια η διοίκηση του Ομίλου έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, όπως αυτές περιγράφονται αναλυτικά στη σημείωση 3β των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας του Ομίλου και της Εταιρείας. Η επιτυχής ολοκλήρωση των περιγραφόμενων ενεργειών κρίνεται ουσιώδης για την ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας του Ομίλου και της Εταιρείας. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>
--	---

Έτος	2014 ⁵⁴
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ Ε.Α.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στην σημείωση 3β των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά ότι κατά τη λήξη της κλειόμενης χρήσεως όπως και κατά την προηγούμενη, η επίπτωση των αυτόματων επιστροφών - clawback και η καθιέρωση κλιμακούμενου ποσοστού επί των οφειλών του ΕΟΠΥΥ προς τους ιδιώτες παρόχους, ως επιστροφή (rebate), είχε ως συνέπεια τη μη τήρηση εντός προκαθορισμένων ορίων ορισμένων χρηματοοικονομικών δεικτών υφιστάμενων τραπεζικών υποχρεώσεων, με αποτέλεσμα την αναταξινόμηση των υποχρεώσεων αυτών από</p>

⁵⁴ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>μακροπρόθεσμες σε βραχυπρόθεσμες. Τα ως άνω γεγονότα αποτέλεσαν το κύριο λόγο για τον οποίο, το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Ομίλου και της Εταιρείας την 31.12.2014 υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά το ποσό των € 143.030 χιλ. και € 144.960 χιλ. αντίστοιχα. Στα ως άνω πλαίσια η διοίκηση του Ομίλου έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, όπως αυτές περιγράφονται αναλυτικά στη σημείωση 3β των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας του Ομίλου και της Εταιρείας. Η επιτυχής ολοκλήρωση των περιγραφόμενων ενεργειών κρίνεται ουσιώδης για την ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας του Ομίλου και της Εταιρείας. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>
--	---

Έτος	2015 ⁵⁵
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες ατομικές και ενοποιημένες χρηματοοικονομικές Καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ Ε.Α.Ε. κατά την 31 Δεκεμβρίου 2015 και τη χρηματοοικονομική της επίδοση και τις ταμειακές της ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη στη γνώμη μας, επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 5 των ατομικών και ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων όπου αναφέρεται ότι ο Όμιλος και η Εταιρεία είναι σε φάση διαπραγμάτευσης με τις πιστώτριες τράπεζες για την αναδιάρθρωση του ομολογιακού δανείου, για το λόγο ότι δεν τηρήθηκαν ορισμένοι χρηματοοικονομικοί δείκτες με αποτέλεσμα την αναταξινόμηση των υφιστάμενων τραπεζικών υποχρεώσεων από μακροπρόθεσμες σε βραχυπρόθεσμες. Το ως άνω γεγονός αποτέλεσε τον κύριο λόγο για τον οποίο το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Ομίλου και της Εταιρείας υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων κατά Ευρώ 146.872 χιλιάδες και Ευρώ 149.124 χιλιάδες αντίστοιχα.</p>
Άλλο	Οι ατομικές και ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της

⁵⁵ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Θέμα	Εταιρείας για την προηγούμενη χρήση είχαν ελεγχθεί από άλλο Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή, ο οποίος εξέφρασε γνώμη χωρίς επιφύλαξη – θέμα έμφασης επί αυτών των οικονομικών καταστάσεων.
------	---

Όσον αφορά την εταιρεία «ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ Ε.Α.Ε» στο πλαίσιο της εμπειρικής μελέτης για τις χρονιές 2011 έως 2015, τέσσερις εκθέσεις για τις χρήσεις 2011, 2013, 2014 και 2015 ήταν με «Έμφαση Θέματος» και μία έκθεση «χωρίς έμφαση θέματος» για την χρήση 2012.

Το 2011 ο Όμιλος, λόγω μη τήρησης εντός προκαθορισμένων ορίων ορισμένων χρηματοοικονομικών δεικτών υφιστάμενων τραπεζικών υποχρεώσεων κατά την 31.12.2011, βρίσκεται σε διαδικασία διαπραγμάτευσης με τα πιστωτικά ιδρύματα για τον επανακαθορισμό των όρων των υποχρεώσεων αυτών. Η επιτυχής ολοκλήρωση της ως άνω διαπραγμάτευσης κρίνεται σημαντική για την απρόσκοπτη λειτουργία της Εταιρείας και του Ομίλου στο μέλλον. Στη γνώμη των ορκωτών ελεγκτών δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

Το 2012 η έκθεση ήταν «χωρίς έμφαση θέματος», δηλαδή δεν υπήρξε κάποιο πρόβλημα.

Το 2013 και το 2014 γίνεται αναφορά ότι κατά τη λήξη της κλειόμενης χρήσεως, η επίπτωση των αυτόματων επιστροφών - claw back και η καθιέρωση κλιμακούμενου ποσοστού επί των οφειλών του ΕΟΠΥΥ προς τους ιδιώτες παρόχους, ως επιστροφή (rebate), είχε ως συνέπεια τη μη τήρηση εντός προκαθορισμένων ορίων ορισμένων χρηματοοικονομικών δεικτών υφιστάμενων τραπεζικών υποχρεώσεων με αποτέλεσμα την αναταξινόμηση των υποχρεώσεων αυτών από μακροπρόθεσμες σε βραχυπρόθεσμες. Επιπλέον το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Ομίλου και της Εταιρείας υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων περιουσιακών τους στοιχείων. Η διοίκηση του Ομίλου έχει δρομολογήσει μια σειρά ενεργειών, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας του Ομίλου και της Εταιρείας. Η επιτυχής ολοκλήρωση των περιγραφόμενων ενεργειών κρίνεται ουσιώδης για την ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας του Ομίλου και της Εταιρείας. Στη γνώμη των ορκωτών δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

Το 2015 αναφέρεται ότι ο Όμιλος και η Εταιρεία είναι σε φάση διαπραγμάτευσης με τις πιστώτριες τράπεζες για την αναδιάρθρωση του ομολογιακού δανείου, για το λόγο ότι δεν τηρήθηκαν ορισμένοι χρηματοοικονομικοί δείκτες με αποτέλεσμα την αναταξινόμηση των

υφιστάμενων τραπεζικών υποχρεώσεων από μακροπρόθεσμες σε βραχυπρόθεσμες.

Ως τελικό συμπέρασμα προκύπτει, ότι η εταιρεία βρίσκεται σε φάση διαπραγμάτευσης με τις πιστώτριες τράπεζες για την αναδιάρθρωση του ομολογιακού δανείου, ώστε να τηρούνται εντός των προκαθορισμένων ορίων οι χρηματοοικονομικοί δείκτες και να διασφαλισθεί η συνέχιση της δραστηριότητας της εταιρείας (going concern).

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ – «ΥΓΕΙΑ» ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΧΡΗΣΕΙΣ 2011 ΈΩΣ 2015

Έτος	2011 ⁵⁶
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ –“ΥΓΕΙΑ” ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2011 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Θέμα Έμφασης	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη στη γνώμη μας, εφιστούμε την προσοχή σας στο γεγονός ότι ο Όμιλος, λόγω μη συμμόρφωσης με τις καθορισμένες ρήτρες υφιστάμενων τραπεζικών υποχρεώσεων συνολικού ποσού € 20 εκατ. καθώς και λόγω συμβατικής λήξης βραχυπρόθεσμων δανειακών υποχρεώσεων ποσού € 137 εκατ. που καθίστανται απαιτητές εντός των επόμενων 12 μηνών, όπως αναφέρεται στην επεξηγηματική σημείωση 12.18 των οικονομικών καταστάσεων, βρίσκεται σε διαδικασία διαπραγμάτευσης με τα πιστωτικά ιδρύματα με σκοπό τον επανακαθορισμό των όρων των εν λόγω δανειακών υποχρεώσεων. Σε σχέση με το γεγονός αυτό επισημαίνεται η αβεβαιότητα αναφορικά με τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις που θα προκύψουν για τον Όμιλο από τον επανακαθορισμό των σχετικών όρων δανεισμού. Επιπλέον, το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του

⁵⁶ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>Ομίλου, όπως σχετικά αναφέρεται στην επεξηγηματική σημείωση 13.3 των οικονομικών καταστάσεων, υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων στοιχείων του ενεργητικού του κατά ποσό € 106 εκατ., γεγονός το οποίο ενδεχομένως να υποδηλώνει την ύπαρξη αβεβαιότητας σχετικά με την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητάς του Ομίλου, η οποία εξαρτάται από την αναχρηματοδότηση του υφιστάμενου δανεισμού του. Στις επεξηγηματικές σημειώσεις 12.18 και 13.3 των οικονομικών καταστάσεων παρατίθενται οι δράσεις της Διοίκησης του Ομίλου για την αντιμετώπιση των ανωτέρω κινδύνων.</p>
--	--

Έτος	2012 ⁵⁷
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ –“ΥΓΕΙΑ” ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη στη γνώμη μας, επιστούμε την προσοχή σας στο γεγονός ότι ο Όμιλος, λόγω μη συμμόρφωσης με τις καθορισμένες ρήτρες υφιστάμενων τραπεζικών υποχρεώσεων συνολικού ποσού € 19,4 εκατ. καθώς και λόγω συμβατικής λήξης βραχυπρόθεσμων δανειακών υποχρεώσεων ποσού € 19 εκατ. που καθίστανται απαιτητές εντός των επόμενων 12 μηνών, όπως αναφέρεται στην επεξηγηματική σημείωση 12.18 των οικονομικών καταστάσεων, βρίσκεται σε διαδικασία διαπραγμάτευσης με τα πιστωτικά ιδρύματα με σκοπό τον επανακαθορισμό των όρων των εν λόγω δανειακών υποχρεώσεων. Σε σχέση με το γεγονός αυτό επισημαίνεται η αβεβαιότητα αναφορικά με τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις που θα προκύψουν για τον Όμιλο από τον επανακαθορισμό των σχετικών όρων δανεισμού. Επιπλέον, το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Ομίλου, όπως σχετικά αναφέρεται στην επεξηγηματική σημείωση 13.3 των οικονομικών καταστάσεων, υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων</p>

⁵⁷ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>στοιχείων του ενεργητικού του κατά ποσό € 41,6 εκατ., γεγονός το οποίο ενδεχομένως να υποδηλώνει την ύπαρξη αβεβαιότητας σχετικά με την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητάς του. Στις επεξηγηματικές σημειώσεις 12.18 και 13.3 των οικονομικών καταστάσεων παρατίθενται οι δράσεις της Διοίκησης του Ομίλου για την αντιμετώπιση των ανωτέρω κινδύνων.</p>
--	--

Έτος	2013 ⁵⁸
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ –“ΥΓΕΙΑ” ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2013 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 13.3 των οικονομικών καταστάσεων, όπου περιγράφεται το θέμα ότι, το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Ομίλου, υπερβαίνει τη συνολική αξία των κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων κατά το ποσό € 15,2 εκατ., γεγονός το οποίο ενδεχομένως να υποδηλώνει την ύπαρξη αβεβαιότητας σχετικά με την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητάς του. Στην ίδια σημείωση των οικονομικών καταστάσεων η Διοίκηση του Ομίλου έχει προβεί στο σχεδιασμό κατάλληλων δράσεων για τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής του θέσης και την ομαλή συνέχιση των δραστηριοτήτων του, προϋπόθεση η οποία έχει ληφθεί υπόψη κατά τη σύνταξη των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων με βάση την αρχή της συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας του Ομίλου. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>

⁵⁸ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Έτος	2014 ⁵⁹
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ –“ΥΓΕΙΑ” ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 13.3 των οικονομικών καταστάσεων, όπου περιγράφεται το θέμα ότι, το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Ομίλου, υπερβαίνει τη συνολική αξία των κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων κατά το ποσό € 31,3 εκ., γεγονός το οποίο ενδεχομένως να υποδηλώνει την ύπαρξη αβεβαιότητας σχετικά με την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητάς του. Στην ίδια σημείωση των οικονομικών καταστάσεων γνωστοποιείται ότι η Διοίκηση του Ομίλου έχει προβεί στο σχεδιασμό κατάλληλων δράσεων για τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής του θέσης και την ομαλή συνέχιση των δραστηριοτήτων του, προϋπόθεση η οποία έχει ληφθεί υπόψη κατά τη σύνταξη των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων με βάση την αρχή της συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας του Ομίλου. Στη γνώμη μας δε διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

⁵⁹ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Έτος	2015 ⁶⁰
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ –“ΥΓΕΙΑ” ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2015, τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Επιστούμε την προσοχή στην επεξηγηματική σημείωση 11.17 των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων, όπου περιγράφεται το θέμα ότι ο Όμιλος και η Εταιρεία βρίσκονται σε συζητήσεις με τις πιστώτριες τράπεζες με σκοπό την αναδιοργάνωση υφιστάμενων δανειακών υποχρεώσεων ποσού €153,5 εκ. και €93,4 εκ. αντίστοιχα λόγω μη συμμόρφωσης με συμβατικούς όρους. Παράλληλα, στην επεξηγηματική σημείωση 12.3 των συνημμένων ενοποιημένων και εταιρικών οικονομικών καταστάσεων, όπου γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Ομίλου και της Εταιρείας υπερβαίνουν το σύνολο των κυκλοφορούντων στοιχείων του ενεργητικού κατά ποσό € 167,6 εκ. και € 81,3 εκ. αντίστοιχα.</p> <p>Οι παραπάνω συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη αβεβαιότητας σχετικής με την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητας του Ομίλου και της Εταιρείας. Η αναχρηματοδότηση των δανειακών υποχρεώσεων αποτελεί βασική προϋπόθεση της επάρκειας του κεφαλαίου κίνησης του Ομίλου και της Εταιρείας. Επίσης, όπως αναφέρεται στην σημείωση 12.3, η Διοίκηση του Ομίλου έχει προβεί στον σχεδιασμό κατάλληλων δράσεων για τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής θέσης του Ομίλου και της Εταιρείας και την ομαλή συνέχιση των δραστηριοτήτων τους, προϋπόθεση η οποία έχει ληφθεί υπόψη κατά τη σύνταξη των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων με βάση την αρχή της συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους.</p> <p>Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>

⁶⁰ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Όσον αφορά την εταιρεία «ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ –“ΥΓΕΙΑ” ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» στα πλαίσια της εμπειρικής μελέτης παρατηρούμε ότι ο ορκωτός ελεγκτής εξέδωσε στην έκθεση του και τις πέντε χρήσεις 2011 έως 2015 εκθέσεις με «Έμφαση Θέματος».

Το 2011 και το 2012 ο Όμιλος, λόγω μη συμμόρφωσης με τις καθορισμένες ρήτρες υφιστάμενων τραπεζικών υποχρεώσεων, καθώς και λόγω συμβατικής λήξης βραχυπρόθεσμων δανειακών υποχρεώσεων που καθίστανται απαιτητές εντός των επόμενων 12 μηνών, βρίσκεται σε διαδικασία διαπραγμάτευσης με τα πιστωτικά ιδρύματα με σκοπό τον επανακαθορισμό των όρων των εν λόγω δανειακών υποχρεώσεων.

Επιπλέον, το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Ομίλου υπερβαίνει το σύνολο των κυκλοφορούντων στοιχείων του ενεργητικού του, σε όλες τις χρήσεις 2011 έως 2015 ,γεγονός το οποίο ενδεχομένως υποδηλώνει την ύπαρξη αβεβαιότητας σχετικά με την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητάς του Ομίλου.

Όσον αφορά το 2015 περιγράφεται επίσης το θέμα ότι ο Όμιλος και η Εταιρεία βρίσκονται σε συζητήσεις με τις πιστώτριες τράπεζες με σκοπό την αναδιοργάνωση υφιστάμενων δανειακών υποχρεώσεων λόγω μη συμμόρφωσης με συμβατικούς όρους.

Η αναχρηματοδότηση των δανειακών υποχρεώσεων αποτελεί βασική προϋπόθεση της επάρκειας του κεφαλαίου κίνησης του Ομίλου και της Εταιρείας. Επίσης η Διοίκηση του Ομίλου έχει προβεί στον σχεδιασμό κατάλληλων δράσεων για τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής θέσης και την ομαλή συνέχιση των δραστηριοτήτων τους, προϋπόθεση η οποία έχει ληφθεί υπόψη κατά τη σύνταξη των συνημμένων οικονομικών καταστάσεων με βάση την αρχή της συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους.

Συνοπτικό συμπέρασμα κλάδου υγείας:

Το συμπέρασμα που προκύπτει στο πλαίσιο της εμπειρικής μας μελέτης για τον κλάδο της υγείας είναι ότι στην πλειοψηφία τους από τις είκοσι πέντε παραπάνω εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών, οι εικοσιένα ήταν με «Έμφαση Θέματος» και αντιμετώπιζαν ως επί των πλείστον πρόβλημα χρηματοδότησης και μόνο τέσσερις ήταν «χωρίς έμφαση θέματος», δηλαδή χωρίς καμία επισήμανση και μία εταιρεία, το ΙΑΣΩ έκανε επαναδιατύπωση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της.

Όλος ο κλάδος αντιμετωπίζει χρηματοοικονομικά προβλήματα και θέματα ως προς την επάρκεια κεφαλαίου κίνησης και τη χρηματοδότηση. Οι εταιρείες βρίσκονται σε στενή συνεργασία με τις πιστώτριες τράπεζες με σκοπό την αναδιοργάνωση υφιστάμενων

δανειακών υποχρεώσεων και σχεδιάζουν και δρομολογούν διάφορες ενέργειες ώστε να διασφαλίσουν τη συνέχιση της δραστηριότητάς τους.

Από τις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών φαίνεται ξεκάθαρα η δυσχέρεια αυτού του κλάδου από το 2011 έως το 2015. Οι εταιρείες έχουν προβλήματα χρηματοδότησης και είναι σε δυσίωση θέση όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις τους.

Οι ορκωτοί ελεγκτές εφιστούν την προσοχή με τα θέματα έμφασης στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων (π.χ. μέτοχοι επενδυτές, τράπεζες, εποπτικές αρχές, προμηθευτές, πιστωτές, κλπ.) για τη δυσχερή οικονομική κατάσταση του κλάδου υγείας λόγω της οικονομικής κρίσης που διανύει η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Αυτό αποδεικνύεται μέσα από το πλαίσιο της εμπειρικής μελέτης, όπου ελέγξαμε συγκεκριμένα μεγέθη (τον τζίρο των εταιρειών, τα αποτελέσματα μετά φόρων, τα ίδια κεφάλαια, κλπ.) ως εξής:

Ο κύκλος εργασιών των εταιρειών του κλάδου υγείας το 2011 ανήλθε σε 976.733 χιλ. ευρώ, ενώ το 2015 ανήλθε σε 741.566 χιλ. ευρώ, δηλαδή μειώθηκε σε απόλυτους αριθμούς κατά 235.167 χιλ ή σε 24,08%, όπου αυτό αναδεικνύει το πρόβλημα χρηματοδότησης (π.χ. οι μέτοχοι ή η τράπεζα) που αντιμετωπίζει ο συγκεκριμένος κλάδος.

Οι ζημιές μετά από φόρους το 2011 ανήλθαν σε 310.464 χιλ. ευρώ και το 2015 σε 155.133 χιλ. ευρώ, δηλαδή μειώθηκαν σε απόλυτους αριθμούς κατά 155.331 χιλ ευρώ ή σε 50,03%.

Τα ίδια κεφάλαια το 2011 ανήλθαν σε 730.332 χιλ. ευρώ και το 2015 ανήλθαν σε (-) 134.860 χιλ. ευρώ, δηλαδή μειώθηκαν σε απόλυτους αριθμούς κατά 865.192 χιλ. ευρώ ή σε 118,47 %. (Ο πίνακας με τα οικονομικά στοιχεία του κλάδου υγείας επισυνάπτεται στο παράρτημα VIII).

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι ο κλάδος κατά την εξεταζόμενη περίοδο είχε σημαντική πτώση του κύκλου εργασιών με αποτέλεσμα να έχουν συνεχιζόμενες ζημιές στην περίοδο αυτή, όπου τα ίδια κεφάλαια του κλάδου έχουν μηδενιστεί και συνηγορούν στην άποψη του ορκωτού ελεγκτή.

Οι παρατεταμένες ζημιές και η μεταβολή των ιδίων κεφαλαίων σε αρνητική θέση κατά την υπό εξέταση πενταετία σε συνδυασμό με τις συνεχόμενες παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών στις εκθέσεις με έμφαση, που στο σύνολο τους αφορούν ως επί το πλείστο το κεφάλαιο κίνησης, προϊδεάζει τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων ότι για να επιβιώσει ο κλάδος οι μέτοχοι των εν λόγω εταιρειών θα χρειασθεί να προβούν σε αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου, ώστε να βελτιωθεί το κεφάλαιο κίνησης και να βελτιωθεί ο λόγος ξένα προς ίδια κεφάλαια.

ΚΛΑΔΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε. ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΧΡΗΣΕΙΣ 2011 ΈΩΣ 2015

Έτος	2011 ⁶¹
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας Αττικές Εκδόσεις Α.Ε και των θυγατρικών αυτής κατά την 31 Δεκεμβρίου 2011 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στα εξής:</p> <p>1. Στη σημείωση 4.8.22 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά στις θυγατρικές εταιρείες που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση για τις οποίες λόγω των σωρευμένων ζημιών συντρέχει περίπτωση εφαρμογής των άρθρων 47 ή και 48 του Κ.Ν. 2190/20 ή προϋποθέσεις συνέχισης των δραστηριοτήτων τους σύμφωνα με νομοθεσίες που ισχύουν σε κράτη που οι θυγατρικές εταιρείες έχουν την έδρα τους. Η Διοίκηση του Ομίλου θεωρεί δεδομένη στο ορατό μέλλον την υποστήριξη αυτών των θυγατρικών εταιρειών και, συνεπώς, οι οικονομικές τους καταστάσεις δεν περιλαμβάνουν πιθανές αναμορφώσεις που θα απαιτούντο σε περίπτωση αδυναμίας συνέχισης των δραστηριοτήτων τους.</p> <p>2. Στη σημείωση 4.9.30 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά στον φορολογικό έλεγχο της θυγατρικής εταιρείας Ιονικές Εκδόσεις ΑΕ για τις χρήσεις 2000 έως και 2003. Η Διοίκηση της εν λόγω θυγατρικής δεν απεδέχθη τον καταλογισμό πρόσθετων φόρων, προστίμων και προσαυξήσεων ύψους € 1.900 χιλ. που αφορούν στην παρακράτηση φόρου επί του τιμήματος αγοράς σήματος κατά τη χρήση 2000. Η Διοίκηση του Ομίλου, στηριζόμενη σε σχετική γνωμοδότηση των φοροτεχνικών συμβούλων της που χειρίζονται την υπόθεση αυτή, θεωρεί ότι η θυγατρική εταιρεία θα δικαιωθεί ενώπιον των Φορολογικών Δικαστηρίων στα οποία η</p>

⁶¹ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>Διοίκηση της θυγατρικής εταιρείας έχει προσφύγει. Ως εκ τούτου, δεν έχει γίνει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό.</p> <p>Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.</p>
--	---

Έτος	2012 ⁶²
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας Αττικές Εκδόσεις Α.Ε και των θυγατρικών αυτής κατά την 31 Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θεμάτων	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στα εξής:</p> <p>1. Στη σημείωση 4.8.22 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά στις θυγατρικές εταιρείες που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση για τις οποίες λόγω των σωρευμένων ζημιών συντρέχει περίπτωση εφαρμογής των άρθρων 47 ή και 48 του Κ.Ν. 2190/20 ή προϋποθέσεις συνέχισης των δραστηριοτήτων τους σύμφωνα με νομοθεσίες που ισχύουν σε κράτη που οι θυγατρικές εταιρείες έχουν την έδρα τους. Η Διοίκηση του Ομίλου θεωρεί δεδομένη στο ορατό μέλλον την υποστήριξη αυτών των θυγατρικών εταιρειών και, συνεπώς, οι οικονομικές τους καταστάσεις δεν περιλαμβάνουν πιθανές αναμορφώσεις που θα απαιτούντο σε περίπτωση αδυναμίας συνέχισης των δραστηριοτήτων τους.</p> <p>2. Στη σημείωση 4.9.30 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά στον φορολογικό έλεγχο της θυγατρικής εταιρείας Ιονικές Εκδόσεις ΑΕ για τις χρήσεις 2000 έως και 2003. Η Διοίκηση της εν λόγω θυγατρικής δεν απεδέχθη τον καταλογισμό πρόσθετων φόρων, προστίμων και προσαυξήσεων ύψους € 1.900 χιλ. που αφορούν στην παρακράτηση φόρου επί του τιμήματος αγοράς σήματος κατά τη χρήση 2000. Η Διοίκηση του Ομίλου, στηριζόμενη σε σχετική γνωμοδότηση των φοροτεχνικών συμβούλων της που χειρίζονται την υπόθεση αυτή, θεωρεί ότι η θυγατρική εταιρεία θα δικαιωθεί ενώπιον των Φορολογικών Δικαστηρίων στα οποία η Διοίκηση της θυγατρικής εταιρείας έχει προσφύγει. Ως εκ τούτου, δεν έχει</p>

⁶² Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>γίνει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό.</p> <p>Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.</p>
--	--

Έτος	2013 ⁶³
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας και του Ομίλου Αττικές Εκδόσεις Α.Ε κατά την 31 Δεκεμβρίου 2013 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>
Έμφαση Θέματος	<p>Επιστούμε την προσοχή σας στα εξής:</p> <p>1. Στη σημείωση 4.8.22 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά στις θυγατρικές εταιρείες που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση για τις οποίες λόγω των σωρευμένων ζημιών συντρέχει περίπτωση εφαρμογής των άρθρων 47 ή και 48 του Κ.Ν. 2190/20 ή προϋποθέσεις συνέχισης των δραστηριοτήτων τους σύμφωνα με νομοθεσίες που ισχύουν σε κράτη που οι θυγατρικές εταιρείες έχουν την έδρα τους. Η Διοίκηση του Ομίλου θεωρεί δεδομένη στο ορατό μέλλον την υποστήριξη αυτών των θυγατρικών εταιρειών και, συνεπώς, οι οικονομικές τους καταστάσεις δεν περιλαμβάνουν πιθανές αναμορφώσεις που θα απαιτούντο σε περίπτωση αδυναμίας συνέχισης των δραστηριοτήτων τους.</p> <p>2. Στη σημείωση 4.9.31 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά στον φορολογικό έλεγχο της θυγατρικής εταιρείας Ιονικές Εκδόσεις ΑΕ για τις χρήσεις 2000 έως και 2003. Η Διοίκηση της εν λόγω θυγατρικής δεν απεδέχθη τον καταλογισμό πρόσθετων φόρων, προστίμων και προσαυξήσεων ύψους € 1.900 χιλ. που αφορούν στην παρακράτηση φόρου επί του τιμήματος αγοράς σήματος κατά τη χρήση 2000. Η Διοίκηση του Ομίλου, στηριζόμενη σε σχετική γνωμοδότηση των νομικών συμβούλων της που χειρίζονται την υπόθεση αυτή, θεωρεί ότι η θυγατρική εταιρεία θα δικαιωθεί ενώπιον των Φορολογικών Δικαστηρίων στα οποία η Διοίκηση της θυγατρικής εταιρείας έχει προσφύγει. Ως εκ τούτου, δεν έχει γίνει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα</p>

⁶³ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	αυτό. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.
--	---

Έτος	2014 ⁶⁴
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας και του Ομίλου «ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΕ » κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή στη σημείωση 4.8.22 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά στις θυγατρικές εταιρείες που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση για τις οποίες, λόγω των σωρευμένων ζημιών, συντρέχει περίπτωση εφαρμογής των άρθρων 47 ή και 48 του Κ.Ν. 2190/20 ή προϋποθέσεις συνέχισης των δραστηριοτήτων τους σύμφωνα με νομοθεσίες που ισχύουν σε κράτη που οι θυγατρικές εταιρείες έχουν την έδρα τους. Η Διοίκηση του Ομίλου θεωρεί δεδομένη στο ορατό μέλλον την υποστήριξη αυτών των θυγατρικών εταιρειών και συνεπώς οι οικονομικές τους καταστάσεις δεν περιλαμβάνουν πιθανές αναμορφώσεις που θα απαιτούντο σε περίπτωση αδυναμίας συνέχισης των δραστηριοτήτων τους. Στο συμπέρασμά μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.

⁶⁴ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Έτος	2015 ⁶⁵
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας και των θυγατρικών αυτής κατά την 31/12 «ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΕ » κατά την 31η Δεκεμβρίου 2015 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη στη γνώμη μας, επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 4.8.22 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά στις θυγατρικές εταιρείες που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση για τις οποίες, λόγω των σωρευμένων ζημιών, συντρέχει περίπτωση εφαρμογής των άρθρων 47 ή και 48 του Κ.Ν. 2190/20 ή προϋποθέσεις συνέχισης των δραστηριοτήτων τους σύμφωνα με νομοθεσίες που ισχύουν σε κράτη που οι θυγατρικές εταιρείες έχουν την έδρα τους. Η Διοίκηση του Ομίλου θεωρεί δεδομένη στο ορατό μέλλον την υποστήριξη από τους μετόχους του Ομίλου και αυτών των θυγατρικών εταιρειών και συνεπώς οι οικονομικές τους καταστάσεις δεν περιλαμβάνουν πιθανές αναμορφώσεις που θα απαιτούντο σε περίπτωση αδυναμίας συνέχισης των δραστηριοτήτων τους.

Στην εταιρεία «ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΕ» παρατηρούμε ότι έχουμε για την περίοδο 2011 έως 2015 πέντε εκθέσεις με «Έμφαση Θέματος».

Στη σημείωση 4.9.30 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά στον φορολογικό έλεγχο της θυγατρικής εταιρείας Ιονικές Εκδόσεις ΑΕ για τις χρήσεις 2000 έως και 2003. Η Διοίκηση της εν λόγω θυγατρικής δεν αποδέχθηκε τον καταλογισμό πρόσθετων φόρων, προστίμων και προσαυξήσεων ύψους € 1.900 χιλ. που αφορούν στην παρακράτηση φόρου επί του τιμήματος αγοράς σήματος κατά τη χρήση 2000. Η Διοίκηση του Ομίλου, στηριζόμενη σε σχετική γνωμοδότηση των φοροτεχνικών συμβούλων της που χειρίζονται την υπόθεση αυτή, θεωρεί ότι η θυγατρική εταιρεία θα δικαιωθεί ενώπιον των Φορολογικών Δικαστηρίων στα οποία η Διοίκηση της θυγατρικής εταιρείας έχει προσφύγει.

⁶⁵ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Ως εκ τούτου, δεν έχει γίνει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό. Στη γνώμη των ορκωτών δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.

Το 2014 και το 2015 οι ορκωτοί ελεγκτές εφιστούν την προσοχή στη σημείωση 4.8.22 των οικονομικών καταστάσεων στην οποία γίνεται αναφορά στις θυγατρικές εταιρείες που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση για τις οποίες, λόγω των σωρευμένων ζημιών, συντρέχει περίπτωση εφαρμογής των άρθρων 47 ή και 48 του Κ.Ν. 2190/20 ή προϋποθέσεις συνέχισης των δραστηριοτήτων τους σύμφωνα με νομοθεσίες που ισχύουν σε κράτη που οι θυγατρικές εταιρείες έχουν την έδρα τους. Η Διοίκηση του Ομίλου θεωρεί δεδομένη στο ορατό μέλλον την υποστήριξη αυτών των θυγατρικών εταιρειών και συνεπώς οι οικονομικές τους καταστάσεις δεν περιλαμβάνουν πιθανές αναμορφώσεις που θα απαιτούντο σε περίπτωση αδυναμίας συνέχισης των δραστηριοτήτων τους.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ Α.Β.Ε.
ΧΡΗΣΕΙΣ 2011 ΈΩΣ 2015

Έτος	2011 ⁶⁶
Έκφραση γνώμης	<p>Γνώμη</p> <p>Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη Α.Β.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31 Δεκεμβρίου 2011 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.</p>

⁶⁶ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Έτος	2012 ⁶⁷
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη Α.Β.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31 Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έτος	2013 ⁶⁸
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ Α.Β.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2013 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στο γεγονός ότι, υφίστανται την 31 Δεκεμβρίου 2013, σημαντικές λειτουργικές ζημιές στην εταιρεία και στον όμιλο. Συνεπεία αυτών θα πρέπει να ληφθούν εγκαίρως τα κατάλληλα μέτρα ώστε η εταιρεία να συνεχίσει απρόσκοπτα τη δραστηριότητά της (σημείωση 12.27 της παραγράφου 1 του προσαρτήματος). Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

⁶⁷ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

⁶⁸ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Έτος	2014 ⁶⁹
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ Α.Β.Ε.» και της θυγατρικής αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στο γεγονός ότι, υφίστανται την 31 Δεκεμβρίου 2014, σημαντικές λειτουργικές ζημιές στην εταιρεία και στον όμιλο. Συνεπεία αυτών θα πρέπει να ληφθούν εγκαίρως τα κατάλληλα μέτρα ώστε η εταιρεία και ο όμιλος να συνεχίσουν απρόσκοπτα τη δραστηριότητά τους (σημείωση 12.27 του προσαρτήματος). Όπως αναλυτικότερα περιγράφεται στην ανωτέρω σημείωση του προσαρτήματος η διοίκηση της εταιρείας αναλαμβάνει ενέργειες για την βελτίωση του παραπάνω γεγονότος και κατά επέκταση της ρευστότητας. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

⁶⁹ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Έτος	2015 ⁷⁰
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ Α.Β.Ε.» και της θυγατρικής αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2015 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στα γεγονότα ότι α) υφίστανται την 31 Δεκεμβρίου 2015, σημαντικές λειτουργικές ζημιές στην εταιρεία και στον όμιλο και β) το σύνολο της αξίας των βραχυπροθέσμων υποχρεώσεων της εταιρείας και του ομίλου υπερβαίνει τη συνολική αξία των κυκλοφορούντων περιουσιακών των στοιχείων με αποτέλεσμα να υπάρχει η πιθανότητα να μην είναι σε θέση να αποπληρώσει μέρος των συμβατικών της υποχρεώσεων και γ) συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 47 του Ν. 2190/1920 λόγω του ότι τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας έχουν μειωθεί κάτω του 50% του καταβλημένου μετοχικού κεφαλαίου. Συνεπεία αυτών θα πρέπει να ληφθούν εγκαίρως τα κατάλληλα μέτρα ώστε η εταιρεία και ο όμιλος να συνεχίσουν απρόσκοπτα τη δραστηριότητά τους (σημείωση 12.27 του προσαρτήματος). Όπως αναλυτικότερα περιγράφεται στην ανωτέρω σημείωση του προσαρτήματος η διοίκηση της εταιρείας αναλαμβάνει ενέργειες για την βελτίωση των παραπάνω γεγονότων και κατά επέκταση της ρευστότητας. Σε περίπτωση μη ευόδωσης των ενεργειών αυτών υποδηλώνεται ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας σχετικά με τη δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας του ομίλου και της εταιρείας. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

⁷⁰ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Στην εταιρεία «ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ Α.Β.Ε.» παρατηρούμε, ότι την περίοδο 2011 έως 2015 ότι έχουμε δύο εκθέσεις ελέγχου «χωρίς έμφαση θέματος» και τρεις με «Έμφαση Θέματος».

Το 2013 έως και το 2015 με εμφανή τα σημάδια της οικονομικής ύφεσης (πτώση πωλήσεων, ανεργία, έλλειψη ρευστότητας, αύξηση φορολογίας κ.λπ.) η λειτουργία της εταιρείας και του ομίλου εμφανίζει χρηματοοικονομικές αδυναμίες στις οικονομικές της καταστάσεις. Οι χρηματοοικονομικές αδυναμίες συνίστανται στις αρνητικές ταμειακές ροές από λειτουργικές δραστηριότητες και στις συσσωρευμένες ζημιές που έχουν σαν συνέπεια τη μείωση των ιδίων κεφαλαίων. Οι ζημιές των χρήσεων 2013 έως και 2015 εμφανίζονται αυξημένες σε σύγκριση με παλαιότερες χρήσεις, λόγω της σημαντικής απομείωσης στοιχείων του Ενεργητικού που διενεργήθηκαν τις εν λόγω χρήσεις.

Σημειώνουμε ότι οι λειτουργικές ταμειακές ροές θα ήταν θετικές αν δεν υπήρχε η έκτακτη απομείωση στοιχείων του Ενεργητικού. Ο κύκλος εργασιών της εταιρείας το 2013 είναι αυξημένος και αυτό οφείλεται σε νέες πετυχημένες εκδόσεις. Η αύξηση του τζίρου αναμενόταν όπως συνεχιστεί και στα επόμενα χρόνια σύμφωνα με τον προγραμματισμό που είχε κάνει η Διοίκηση αλλά η τάση των πωλήσεων το 2014 και 2015 ήταν πτωτική. Το πρόβλημα της ρευστότητας η Διοίκηση σκοπεύει να το αντιμετωπίσει με την :

➤ Λειτουργική αναδιοργάνωση της εταιρείας μέσω μεσοπρόθεσμου downsizing τα δύο επόμενα έτη για επιδίωξη μεγαλύτερης ανταγωνιστικότητας και ρευστότητας, βάσει της αυστηρότερης επιλογής τίτλων και της επιλεκτικής επιλογής πελατών και εν συνεχεία με αναπτυξιακή πορεία τις επόμενες χρήσεις. Ήδη η έκδοση βιβλίων είναι αυστηρά στοχευμένη γεγονός που θα έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους και την αύξηση του τζίρου της. Βρίσκεται σε συμφωνία με συγγραφείς για την έκδοση βιβλίων που θα έχει σαν συνέπεια τις αυξανόμενες πωλήσεις.

➤ Ενίσχυση της ρευστότητας με σταδιακή αλλαγή της πιστοδοτικής πολιτικής της επιχείρησης, που συνίσταται στη μείωση του μέσου όρου προθεσμίας είσπραξης απαιτήσεων, σε συνδυασμό με την διακράτηση μικρότερου αποθέματος σε σχέση με το παρελθόν. Η Διοίκηση της εταιρείας θα εντείνει τις προσπάθειες για την είσπραξη των απαιτήσεών της και θα προβεί σε πωλήσεις αποθεμάτων έτσι ώστε να βελτιωθεί η ρευστότητα.

➤ Σταδιακή ρευστοποίηση υφιστάμενων κυκλοφοριακών περιουσιακών στοιχείων για μείωση της έκθεσής της σε τραπεζικό δανεισμό, με αποτέλεσμα την ελάφρυνση του cash flow της από μικρότερους τόκους διαχρονικά. Η εταιρεία έχει στην κατοχή της σημαντικής αξίας πάγιο εξοπλισμό, δικαιώματα εκδόσεων και αποθέματα.

- Μακροπρόθεσμη ρύθμιση των υφισταμένων μακροπρόθεσμων τραπεζικών υποχρεώσεων μέσω των αντίστοιχων συμφωνιών με Τραπεζικά Ιδρύματα, ούτως ώστε να μειωθεί σημαντικά η χρηματοοικονομική πίεση που της έχει ασκηθεί τα τελευταία έτη λόγω της έλλειψης ρευστότητας και της δανειακής επιβάρυνσης, σε συνδυασμό με την πορεία ύφεσης της διεθνούς και της ελληνικής οικονομίας.
- Αποτελεσματική διαχείριση του κόστους με έμφαση στη μείωση των γενικών εξόδων μέσω μειώσεων πλεονάζοντος προσωπικού, περικοπών σε μη παραγωγικές δαπάνες και επανελέγχου του συνόλου των γενικών εξόδων.
- Η εταιρεία βάσει της τεχνογνωσίας που διαθέτει θα εντείνει τις προσπάθειές της για να επεκτείνει τις δραστηριότητές της σε άλλους τομείς και να προσελκύσει νέους επενδυτές.

Η Διοίκηση της εταιρείας, στη χρήση 2014, μετά από διαπραγματεύσεις με τις πιστώτριες τράπεζες, αναδιάρθρωσε τις δανειακές της υποχρεώσεις από βραχυπρόθεσμες σε μακροπρόθεσμες. Αυτό συνέβει διότι επετεύχθη με τα πιστωτικά ιδρύματα μια περίοδος χάριτος δύο ετών. Έως την παρέλευση της περιόδου χάριτος και μέχρι τον Δεκέμβριο του 2016 η εταιρεία δεν είναι υποχρεωμένη να πληρώνει κεφάλαιο και τόκους από υποχρεώσεις προς τράπεζες. Συνεπεία αυτού, αναμένεται να μειωθεί σημαντικά η χρηματοοικονομική πίεση λόγω της έλλειψης ρευστότητας.

Το 2015 παρατηρούμε ότι χειροτέρευσε η εταιρεία και ότι υφίστανται την 31 Δεκεμβρίου 2015, σημαντικές λειτουργικές ζημιές στην εταιρεία και στον όμιλο και το σύνολο της αξίας των βραχυπροθέσμων υποχρεώσεων της εταιρείας και του ομίλου υπερβαίνει τη συνολική αξία των κυκλοφορούντων περιουσιακών των στοιχείων με αποτέλεσμα να υπάρχει η πιθανότητα να μην είναι σε θέση να αποπληρώσει μέρος των συμβατικών της υποχρεώσεων και συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 47 του Ν. 2190/1920 λόγω του ότι τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας έχουν μειωθεί κάτω του 50% του καταβλημένου μετοχικού κεφαλαίου. Υποδηλώνει ότι θα έχει πρόβλημα στο μέλλον. Συνεπεία αυτών θα πρέπει να ληφθούν εγκαίρως τα κατάλληλα μέτρα ώστε η εταιρεία και ο όμιλος να συνεχίσουν απρόσκοπτα τη δραστηριότητά τους.

Η ανακατάταξη δανείων που έγινε από μακροπρόθεσμα σε βραχυπρόθεσμα επιβάρυνε το κεφάλαιο κίνησης. Οι ζημιές της χρήσεως εμφανίζονται αυξημένες σε σύγκριση με την προηγούμενη χρήση λόγω των αυξημένων λειτουργικών ζημιών που συνίστανται στην μεγάλη μείωση του τζίρου και την παραμονή των εξόδων στα ίδια περίπου επίπεδα. Επίσης, διενεργήθηκαν διαγραφές απαιτήσεων που κρίθηκαν από την Διοίκηση ότι δεν πρόκειται να

εισπραχθούν και προβλέψεις απομείωσης στοιχείων του Ενεργητικού. Όλα αυτά εν γένει συνέτειναν στις αυξημένες λειτουργικές ζημιές και στην συσσώρευση ζημιών με συνέπεια την μείωση των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας και του ομίλου.

Ο κύκλος εργασιών της εταιρείας είναι μειωμένος σε σχέση με την προηγούμενη χρήση και αυτό οφείλεται στο γενικότερο κακό οικονομικό κλίμα της χώρας και ειδικότερα του κλάδου που δραστηριοποιείται η εταιρεία. Η Διοίκηση έχει γενικότερο οικονομικό πλάνο που σκοπεύει να εφαρμόσει για την αναστροφή της οικονομικής κατάστασης του ομίλου και την καλυτέρευση των χρηματοοικονομικών μεγεθών του.

Το πρόβλημα της ρευστότητας που οφείλεται στους λόγους που αναφέρουμε παραπάνω η Διοίκηση σκοπεύει να το αντιμετωπίσει μεταξύ άλλων και με την μακροπρόθεσμη ρύθμιση των υφισταμένων μακροπρόθεσμων τραπεζικών υποχρεώσεων μέσω των αντίστοιχων συμφωνιών με Τραπεζικά Ιδρύματα, ούτως ώστε να μειωθεί σημαντικά η χρηματοοικονομική πίεση που της έχει ασκηθεί τα τελευταία έτη λόγω της έλλειψης ρευστότητας και της δανειακής επιβάρυνσης, σε συνδυασμό με την πορεία ύφεσης της διεθνούς και της ελληνικής οικονομίας. Τον Δεκέμβριο του 2014, το σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν χορηγήσει δάνεια στην εταιρεία, προέβησαν σε αναδιάρθρωση του δανεισμού της εταιρείας, με συμπληρωματική περίοδο χάριτος δύο ετών (έως τον Δεκέμβριο του 2016) με κεφαλαιοποίηση των τόκων της περιόδου χάριτος. Έχει ήδη εγκριθεί και εκταμιευτεί τον Μάρτιο του 2015, ποσό δανείου € 1,00 εκ.. Για ορισμένες από τις ανωτέρω τραπεζικές υποχρεώσεις υπάρχουν χρηματοοικονομικοί όροι (covenants) και λοιποί μη χρηματοοικονομικοί όροι οι οποίοι θα πρέπει να πληρούνται σε επίπεδο Ομίλου και Εταιρείας και παράλληλα προβλέπεται δικαίωμα καταγγελίας εκ μέρους των δανειστών σε περίπτωση μη τήρησης αυτών, που θα καθιστούσε τις δανειακές υποχρεώσεις αυτές άμεσα εξοφλητέες. Δεν υπάρχουν ληξιπρόθεσμες δανειακές υποχρεώσεις του Ομίλου και της Εταιρείας κατά την 31/3/2016

Μέσω των παραπάνω δράσεων που είναι προς το συμφέρον της εταιρείας και του ομίλου, των μετόχων και των πιστωτών η Διοίκηση πιστεύει ότι δεν συντρέχουν λόγοι μη συνέχισης της δραστηριότητας. Παρόλα αυτά, το ενδεχόμενο μη επιτυχούς ολοκλήρωσης ορισμένων εκ των ανωτέρω δράσεων, της διαδικασίας αναχρηματοδότησης της εταιρείας, σύμφωνα με τα παραπάνω, υποδηλώνει την ύπαρξη αβεβαιότητας σχετικά με τη δυνατότητα ομαλής συνέχισης της δραστηριότητας της εταιρείας και του ομίλου.

Η διοίκηση της εταιρείας αναλαμβάνει ενέργειες για την βελτίωση των παραπάνω γεγονότων και κατά επέκταση της ρευστότητας. Σε περίπτωση μη ευόδωσης των ενεργειών αυτών υποδηλώνεται ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας σχετικά με τη δυνατότητα συνέχισης

της δραστηριότητας του ομίλου και της εταιρείας. Στη γνώμη των ορκωτών ελεγκτών δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ – Π. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΧΡΗΣΕΙΣ 2011 ΈΩΣ 2015

Έτος	2011 ⁷¹
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ – Π. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.» κατά την 31η Δεκεμβρίου 2011 και τη χρηματοοικονομική της επίδοση και τις ταμειακές της ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έτος	2012 ⁷²
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ – Π. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.» κατά την 31η Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική της επίδοση και τις ταμειακές της ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁷¹ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

⁷² Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Έτος	2013 ⁷³
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ –Π. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.» κατά την 31η Δεκεμβρίου 2013 και τη χρηματοοικονομική της επίδοση και τις ταμειακές της ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 9 των οικονομικών καταστάσεων του Ομίλου, στην οποία γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι η διαδικασία εξεύρεσης πρόσθετου δανεισμού προκειμένου να ικανοποιηθούν οι χρηματοδοτικές ανάγκες του Ομίλου δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί γεγονός το οποίο υποδηλώνει την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας που μπορεί να εγείρει σημαντική αμφιβολία για την ικανότητα του Ομίλου να συνεχίσει τη δραστηριότητα της. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

Έτος	2014 ⁷⁴
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ – Π. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.» και των θυγατρικών αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 5 των οικονομικών καταστάσεων του Ομίλου, στην οποία γίνεται αναφορά στο ότι οι ενέργειες του Ομίλου με σκοπό την εξεύρεση πόρων για την ικανοποίηση των χρηματοδοτικών του αναγκών συνεχίζονται, γεγονός το οποίο υποδηλώνει την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας που μπορεί να εγείρει σημαντική αμφιβολία για την ικανότητά του να συνεχίσει τη δραστηριότητά του. Στη

⁷³ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

⁷⁴ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.
--	--

Έτος	2015 ⁷⁵
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ – Π. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.» και της θυγατρικής αυτής κατά την 31η Δεκεμβρίου 2015, τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 5 των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά τόσο στις συνεχιζόμενες ενέργειες του Ομίλου με σκοπό την εξεύρεση πόρων για την ικανοποίηση των χρηματοδοτικών του αναγκών όσο και στην αβεβαιότητα που συνδέεται με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα. Τα γεγονότα αυτά, υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας που μπορεί να εγείρουν σημαντική αμφιβολία αναφορικά με την ικανότητά του Ομίλου να συνεχίσει τη δραστηριότητά του. Στις οικονομικές καταστάσεις δεν έχουν διενεργηθεί προσαρμογές στα κονδύλια των απαιτήσεων και υποχρεώσεων για την περίπτωση που η παραδοχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας δεν είναι κατάλληλη. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

Στην εταιρεία «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ – Π. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.» παρατηρούμε ότι την περίοδο 2011 έως 2015 ότι έχουμε τρεις εκθέσεις με «Έμφαση Θέματος» και δύο «χωρίς έμφαση θέματος». Το 2013 γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι η διαδικασία εξεύρεσης πρόσθετου δανεισμού προκειμένου να ικανοποιηθούν οι χρηματοδοτικές ανάγκες του Ομίλου δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Το 2014 γίνεται αναφορά στο ότι οι ενέργειες του Ομίλου με σκοπό την εξεύρεση πόρων για την ικανοποίηση των χρηματοδοτικών του αναγκών συνεχίζονται και το 2015 γίνεται αναφορά τόσο στις συνεχιζόμενες ενέργειες του Ομίλου με σκοπό την εξεύρεση πόρων για την ικανοποίηση των

⁷⁵ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

χρηματοδοτικών του αναγκών όσο και στην αβεβαιότητα που συνδέεται με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα.

Τα γεγονότα αυτά, για την περίοδο 2013 έως 2015 υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας που μπορεί να εγείρουν σημαντική αμφιβολία αναφορικά με την ικανότητά του Ομίλου να συνεχίσει τη δραστηριότητά του και στη γνώμη των ορκωτών δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.
ΧΡΗΣΕΙΣ 2011 ΈΩΣ 2015

Έτος	2011 ⁷⁶
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.» κατά την 31η Δεκεμβρίου 2011, τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές της ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έτος	2012 ⁷⁷
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.» και των θυγατρικών της κατά την 31η Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στα εξής: <ul style="list-style-type: none"> • Στη σημείωση 1 «Γενική πληροφόρηση –Συνέχιση δραστηριότητας»

⁷⁶ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

⁷⁷ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>όπου γίνεται αναφορά για ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης και για τα μέτρα που λαμβάνει η Διοίκηση για αντιμετώπιση της. Το γεγονός αυτό είναι ένδειξη ουσιώδους αβεβαιότητας και μπορεί να συνιστά αμφιβολία για την ικανότητα της Εταιρείας και του Ομίλου να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Στις σημειώσεις 1 και 50 όπου γνωστοποιείται επανεκτίμηση, με αναφορά στην 31/12/2011, της υπεραξίας και κόστους συμμετοχών σε θυγατρικές και συνδεδεμένες επιχειρήσεις με συνέπεια η καθαρά θέση και τα αποτελέσματα στις ενοποιημένες και στις εταιρικές οικονομικές καταστάσεις να έχουν μειωθεί σε σχέση με ό, τι δημοσιεύτηκε την 31/12/2011, κατά χιλ. ευρώ 26.653 και χιλ. ευρώ 41.912 αντίστοιχα. Η διοίκηση της εταιρείας έκρινε την αναθεώρηση ως «διόρθωση λάθους» με αναδρομική επαναδιατύπωση και επαναπροσδιόρισε τα επηρεαζόμενα μεγέθη που δημοσιεύτηκαν στις οικονομικές καταστάσεις της 31/12/2011 ως προβλέπεται από το ΔΛΠ8.
--	---

Έτος	2013 ⁷⁸
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.» και των θυγατρικών της κατά την 31η Δεκεμβρίου 2013 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 1 «Γενική πληροφόρηση – Συνέχιση δραστηριότητας» όπου γίνεται αναφορά για ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης και για τα μέτρα που λαμβάνει η Διοίκηση για αντιμετώπιση της. Το γεγονός αυτό είναι ένδειξη ουσιώδους αβεβαιότητας και μπορεί να συνιστά αμφιβολία για την ικανότητα της Εταιρείας και του Ομίλου να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους.

⁷⁸ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Έτος	2014 ⁷⁹
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.» και των θυγατρικών της κατά την 31η Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 1 «Γενική πληροφόρηση – Συνέχιση δραστηριότητας» όπου γίνεται αναφορά για ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης και για τα μέτρα που λαμβάνει η Διοίκηση για αντιμετώπιση της. Το γεγονός αυτό είναι ένδειξη ουσιώδους αβεβαιότητας και μπορεί να συνιστά αμφιβολία για την ικανότητα της Εταιρείας και του Ομίλου να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους.

Αρχική Έκθεση:

Έτος	2015 ⁸⁰
Βάση για Γνώμη με Επιφύλαξη	Ο έλεγχος απομείωσης της αξίας (29,4 εκ.) της συμμετοχής της μητρικής εταιρείας στην ΤΗΛΕΤΥΠΟΣ Α.Ε. και της αντίστοιχης του Ομίλου (8,3 εκ.) δεν έχει συνεκτιμήσει τις συνέπειες των τρεχουσών αβεβαιοτήτων που συνδέονται με τη συμμετοχή αυτή. Οι συνέπειες αυτές δεν μπορούν στο παρόν στάδιο να ποσοτικοποιηθούν (σημ.1).
Έκφραση γνώμης	Γνώμη με Επιφύλαξη Κατά τη γνώμη μας, αφού ληφθεί υπόψη η ανωτέρω παρατήρηση, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΕ» και των θυγατρικών της κατά την 31 Δεκεμβρίου 2015 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα

⁷⁹ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

⁸⁰ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 1 «Γενική πληροφόρηση-Συνέχιση δραστηριότητας» όπου γίνεται αναφορά για ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης και για τα μέτρα που λαμβάνει η Διοίκηση για αντιμετώπιση της. Το γεγονός αυτό είναι ένδειξη ουσιώδους αβεβαιότητας και μπορεί να συνιστά αμφιβολία για την ικανότητα της Εταιρείας και του Ομίλου να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους.

Αναμορφωμένη Έκθεση

Έτος	2015 ⁸¹
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες επανακαταρτισμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας «ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.» και των θυγατρικών της κατά την 31η Δεκεμβρίου 2015 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στα εξής: <ul style="list-style-type: none"> • Στη σημείωση 1 «Γενική πληροφόρηση – Συνέχιση δραστηριότητας» όπου γίνεται αναφορά για ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης και για τα μέτρα που λαμβάνει η Διοίκηση για αντιμετώπιση της. Το γεγονός αυτό είναι ένδειξη ουσιώδους αβεβαιότητας και μπορεί να συνιστά αμφιβολία για την ικανότητα της Εταιρείας και του Ομίλου να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους. • Στη σημ.1 «Γενική πληροφόρηση-επανακατάρτιση οικονομικών καταστάσεων» όπου αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους η εταιρεία επανακατάρτισε τις οικονομικές καταστάσεις της 31.12.2015. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνουμε επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.

⁸¹ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

Στην εταιρεία «ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.» παρατηρούμε ότι την περίοδο 2011 έως 2015 ότι έχουμε τέσσερις εκθέσεις με «Έμφαση Θέματος» και μία έκθεση «χωρίς έμφαση θέματος». Το 2012 γίνεται αναφορά για ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης και για τα μέτρα που λαμβάνει η Διοίκηση για αντιμετώπιση της. Το γεγονός αυτό είναι ένδειξη ουσιώδους αβεβαιότητας και μπορεί να συνιστά αμφιβολία για την ικανότητα της Εταιρείας και του Ομίλου να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους.

Στις σημειώσεις 1 και 50 όπου γνωστοποιείται επανεκτίμηση, με αναφορά στην 31/12/2011, της υπεραξίας και κόστους συμμετοχών σε θυγατρικές και συνδεδεμένες επιχειρήσεις με συνέπεια η καθαρά θέση και τα αποτελέσματα στις ενοποιημένες και στις εταιρικές οικονομικές καταστάσεις να έχουν μειωθεί σε σχέση με ό, τι δημοσιεύτηκε την 31/12/2011, κατά 26.653 χιλ. ευρώ και 41.912 χιλ. ευρώ αντίστοιχα. Η Διοίκηση της εταιρείας έκρινε την αναθεώρηση ως «διόρθωση λάθους» με αναδρομική επαναδιατύπωση και επαναπροσδιόρισε τα επηρεαζόμενα μεγέθη που δημοσιεύτηκαν στις οικονομικές καταστάσεις της 31/12/2011 ως προβλέπεται από το ΔΛΠ8.

Σε συνέχεια επισημάνσεων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, η εταιρεία προχώρησε στην επανεκτίμηση της αξίας των θυγατρικών και συνδεδεμένων εταιρειών εν λειτουργία το Νοέμβριο του 2012 με αναφορά στην 31/12/2011. Τα αποτελέσματα των νέων αποτιμήσεων επέβαλαν απομειώσεις οι οποίες απεικονίστηκαν στις εν λόγω οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τις διατάξεις του Δ.Λ.Π.8 «Διόρθωση Λάθους» με αναδρομική επαναδιατύπωση των συγκριτικών κονδυλίων που επηρεάζονται.

Το Διοικητικό Συμβούλιο με το πρακτικό της 22ας Νοεμβρίου 2012, έλαβε γνώση του ιστορικού και των διαβουλεύσεων της Οικονομικής Διεύθυνσης με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς σχετικά με τα ανωτέρω και έδωσε εντολή για αναδρομική διόρθωση, σε συνέπεια με τις επισημάνσεις της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Ειδικότερα, έγινε επαναδιατύπωση ως προς την υπεραξία και το κόστος συμμετοχής σε θυγατρικές και συνδεδεμένες εταιρείες απομειώθηκε με ισόποση επιβάρυνση των αποτελεσμάτων χρήσεως 2011 σύμφωνα με τα αποτελέσματα των αναθεωρημένων εκτιμήσεων της αξίας των εταιρειών εν λειτουργία. Το Διοικητικό Συμβούλιο με το πρακτικό της 23^{ης} Νοεμβρίου, 2012 ενέκρινε τα μεγέθη που επαναδιατυπώθηκαν ως ανωτέρω και παρατίθενται στην σημ.50.

Η διαφορά σύμφωνα με τις οικονομικές καταστάσεις της 31.12.2012 μεταξύ βραχυπροθέσμων υποχρεώσεων και κυκλοφορούντος ενεργητικού ποσού ευρώ (ομίλου 104 εκατ. και εταιρείας 69 εκατ.) περίπου συνιστά αβεβαιότητα για την επάρκεια του κεφαλαίου κίνησης για τους προσεχείς 12 μήνες. Το γεγονός αυτό δημιουργεί σοβαρή αμφιβολία για την δυνατότητα της εταιρείας και του ομίλου να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους. Η Διοίκηση

πέραν από την πεποιθήσεων της ότι η ανεπάρκεια είναι πρόσκαιρη, ενόψει ανάκαμψης της οικονομίας, έχει τη δυνατότητα διαχείρισης της τυχόν ανεπάρκειας μέσω:

- αναδιάρθρωσης του υφιστάμενου δανεισμού της εταιρείας (σχετικές διαπραγματεύσεις με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι σε εξέλιξη) και πρόσθετης χρηματοδότησης από πιστωτικά ιδρύματα

- συνέχισης της προσπάθειας συμπίεσης του λειτουργικού κόστους. Τούτο θα επιτευχθεί με μεγάλο περιορισμό του κόστους παραγωγής και διάθεσης μέσω σημαντικής μείωσης των προσφορών των εντύπων και της διαφημιστικής προβολής τους, του ύψους των αμοιβαίων τρίτων και της μισθοδοσίας, προκειμένου τα επίπεδα κόστους λειτουργίας να προσαρμοστούν στις διαμορφούμενες συνθήκες ζήτησης και πωλήσεων και

- ταυτόχρονα θα επιδιώξει αναθεώρηση της πιστοδοτικής και πιστοληπτικής πολιτικής με την βελτίωση των όρων συνεργασίας με προμηθευτές και πελάτες ώστε να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη λειτουργία της εταιρείας και του ομίλου γενικότερα. Συνεκτιμώντας τα ανωτέρω η διοίκηση έχει συντάξει τις οικονομικές καταστάσεις με βάση την αρχή της συνέχισης της δραστηριότητας της εταιρείας και του ομίλου.

Το 2013 γίνεται αναφορά για ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης και για τα μέτρα που λαμβάνει η Διοίκηση για αντιμετώπιση της. Το γεγονός αυτό είναι ένδειξη ουσιώδους αβεβαιότητας και μπορεί να συνιστά αμφιβολία για την ικανότητα της Εταιρείας και του Ομίλου να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους. Η διαφορά σύμφωνα με τις οικονομικές καταστάσεις της 31.12.2013 μεταξύ βραχυπροθέσμων υποχρεώσεων και κυκλοφορούντος ενεργητικού ποσού ευρώ (ομίλου 123 εκατ. και εταιρείας 74 εκατ.) περίπου συνιστά αβεβαιότητα για την επάρκεια του κεφαλαίου κίνησης για τους προσεχείς δώδεκα (12) μήνες. Το γεγονός αυτό δημιουργεί σοβαρή αμφιβολία για τη δυνατότητα της εταιρείας και του ομίλου να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους.

Οι διαδοχικές ζημιές της εταιρείας και του Ομίλου έχουν εν μέρει αντιμετωπιστεί με αυξήσεις κεφαλαίου τόσο στη μητρική όσο και στις θυγατρικές εταιρείες. Επιπλέον η διοίκηση, έχει τη δυνατότητα διαχείρισης της τυχόν ανεπάρκειας κεφαλαίου κίνησης μέσω:

- αναδιάρθρωσης του υφιστάμενου δανεισμού της εταιρείας (σχετικές διαπραγματεύσεις με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι σε εξέλιξη) και πρόσθετης χρηματοδότησης από πιστωτικά ιδρύματα

- συνέχισης της προσπάθειας συμπίεσης του λειτουργικού κόστους. Η προσπάθεια επικεντρώνεται στο περιορισμό του κόστους παραγωγής και διάθεσης μέσω σημαντικής μείωσης των προσφορών των εντύπων και της διαφημιστικής προβολής τους, του

ύπους των αμοιβών τρίτων και της μισθοδοσίας, προκειμένου τα επίπεδα κόστους λειτουργίας να προσαρμοστούν στις διαμορφούμενες συνθήκες ζήτησης και πωλήσεων και

➤ ταυτόχρονα θα επιδιώξει αναθεώρηση της πιστοδοτικής και πιστοληπτικής πολιτικής με τη βελτίωση των όρων συνεργασίας με προμηθευτές και πελάτες ώστε να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη λειτουργία της εταιρείας και του ομίλου γενικότερα. Συνεκτιμώντας τα ανωτέρω η διοίκηση έχει συντάξει τις οικονομικές καταστάσεις με βάση την αρχή της συνέχισης της δραστηριότητας της εταιρείας και του ομίλου.

Το 2014 γίνεται αναφορά για ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης και για τα μέτρα που λαμβάνει η Διοίκηση για αντιμετώπιση της. Το γεγονός αυτό είναι ένδειξη ουσιώδους αβεβαιότητας και μπορεί να συνιστά αμφιβολία για την ικανότητα της Εταιρείας και του Ομίλου να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους. Η Διοίκηση αξιολογεί τις επιπτώσεις των συσσωρευμένων ζημιών επί της ταμιακής ρευστότητας της εταιρείας και του ομίλου σε συνδυασμό με ληξιπρόθεσμες δόσεις των Δανείων , γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας που μπορεί να εγείρει σημαντική αμφιβολία για την ικανότητα της εταιρείας και του ομίλου να συνεχίσουν τη δραστηριότητά τους και λαμβάνει τα ανάλογα μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχιση της δραστηριότητας. Παρόλα αυτά στα πλαίσια διαπραγματεύσεων αναδιάρθρωσης των δανείων έχει εξασφαλίσει την άποψη ανεξάρτητου οικονομικού συμβούλου επί του στρατηγικού σχεδιασμού (independent business review) που έχει εκπονήσει για την μητρική και τις θυγατρικές της και με βάση αυτό βρίσκεται σε σχετικές διαπραγματεύσεις με τις τράπεζες.

Η μέχρι τώρα πρόοδος των διαπραγματεύσεων της επιτρέπει την πεποίθηση αίσιας έκβασης και με αυτή δεδομένη, καθώς και την προσμονή της σταθερότητας των οικονομικών συγκυριών της χώρας, έχει συντάξει τις οικονομικές καταστάσεις με βάση την αρχή της συνέχισης της δραστηριότητας το 2015 γίνεται αναφορά για ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης και για τα μέτρα που λαμβάνει η Διοίκηση για αντιμετώπιση της. Το γεγονός αυτό είναι ένδειξη ουσιώδους αβεβαιότητας και μπορεί να συνιστά αμφιβολία για την ικανότητα της Εταιρείας και του Ομίλου να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους και αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους η εταιρεία επανακατάρτισε τις οικονομικές καταστάσεις της 31.12.2015.

Η Διοίκηση αξιολογεί τις επιπτώσεις των συσσωρευμένων ζημιών επί της ταμιακής ρευστότητας της εταιρείας και του ομίλου σε συνδυασμό με ληξιπρόθεσμες δόσεις των δανείων και τρέχουσες οικονομικές συγκυρίες. Δηλαδή, η Τραπεζική αργία του Ιουλίου του 2015 και η συνεχιζόμενη επιβολή περιορισμών στην διακίνηση κεφαλαίων ενέτειναν την αβεβαιότητα και επικρατούσα ύφεση στην Ελληνική Οικονομία. Έχει επηρεαστεί το

χρηματοοικονομικό περιβάλλον και η ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των επιχειρήσεων, η εισπραξιμότητα των απαιτήσεων, η αξία των περιουσιακών στοιχείων, η εξυπηρέτηση των δανείων και η ικανοποίηση χρηματοοικονομικών δεικτών.

Τα γεγονότα αυτά υποδηλώνουν την ύπαρξη ουσιώδους αβεβαιότητας που μπορεί να εγείρει σημαντική αμφιβολία για την ικανότητα της εταιρείας και του ομίλου να συνεχίσουν την δραστηριότητα τους και λαμβάνει τα ανάλογα μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχιση της δραστηριότητας. Για αυτό το λόγο στα πλαίσια διαπραγματεύσεων αναδιάρθρωσης των δανείων έχει εξασφαλίσει την άποψη ανεξάρτητου οικονομικού συμβούλου επί του στρατηγικού σχεδιασμού (independent business review) που έχει εκπονήσει για την μητρική και τις θυγατρικές της και με βάση αυτό βρίσκεται σε σχετικές διαπραγματεύσεις με τις τράπεζες. Η μέχρι τώρα πρόοδος των διαπραγματεύσεων της επιτρέπει την πεποίθηση αίσιας έκβασης και με αυτή δεδομένη, καθώς και την προσμονή της σταθερότητας των οικονομικών συγκυριών της χώρας, έχει συντάξει τις οικονομικές καταστάσεις με βάση την αρχή της συνέχισης της δραστηριότητας. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας διασφάλισης της συνέχισης της δραστηριότητας της εταιρείας ο κύριος μέτοχος έχει καταθέσει εντός του 2015 έναντι αύξησης του κεφαλαίου ευρώ 3,4 εκατ.

Οι οικονομικές καταστάσεις της 31.12.2015 δημοσιεύθηκαν την 31.12.2016 με την έκθεση ελέγχου του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή να διατυπώνει επιφύλαξη ως προς την αναγνώριση της αξίας της συμμετοχής (Ευρώ 29,4 εκ η μητρική και Ευρώ 8,3 εκ ο όμιλος) στην ΤΗΛΕΤΥΠΟΣ Α.Ε.

Το Διοικητικό Συμβούλιο αποφάσισε την επανακατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, κατόπιν επισήμανσης της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς επαναξιολογώντας την συμμετοχή της στην «ΤΗΛΕΤΥΠΟΣ Α.Ε.» τόσο στη μητρική όσο και στον Όμιλο, ως μηδενική.

Διόρθωση Λαθών – Επαναδιατύπωση μεγεθών Οικονομικών Καταστάσεων 31/12/2011

Η εταιρεία, σε συνέχεια επισημάνσεων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς επί των ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων της 30.06.2012, προχώρησε σε διορθώσεις λαθών σύμφωνα με τις διατάξεις του Δ.Λ.Π.8. Ειδικότερα, από τον επαναληπτικό έλεγχο απομείωσης υπεραξίας και επενδύσεων σε θυγατρικές και συγγενείς εταιρείες με ημερομηνία αναφοράς την 31/12/2011 προέκυψαν μειωμένες αξίες σε σχέση με τις αντίστοιχες δημοσιευθείσες στις οικονομικές καταστάσεις της 31/12/2011. Η προκύπτουσα απομείωση αντιμετωπίζεται ως «Διόρθωση Λάθους» με αναδρομική επαναδιατύπωση των συγκριτικών

ποσών σύμφωνα με τις διατάξεις του Δ.Λ.Π.8.

Πίνακας 6.1: «Οικονομικά στοιχεία του κλάδου εκδόσεων του Αρχικού και Αναμορφωμένου Ισολογισμού»

	<u>Αρχικός Ισολογισμός⁸²</u>	<u>Αναμορφωμένος Ισολογισμός⁸³</u>
Ενεργητικό	70.028,05 ευρώ	61.711,66 ευρώ
Επενδύσεις σε συγγενείς επιχειρήσεις	8.661,18 ευρώ	344,79 ευρώ
Υπεραξία (Goodwill)	180,87 ευρώ	180,87 ευρώ
Απομείωση αξίας θυγατρικών και συγγενών	(2.731,94) ευρώ	(11.048,33) ευρώ
Υποσημείωση	Ποσά σε χιλ.	Ποσά σε χιλ.

Ύστερα από συστάσεις της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς η εταιρεία προχώρησε σε διαγραφή ολόκληρης της συμμετοχής. Η εταιρεία πριν την αναμόρφωση είχε ζημιές μετά την αφαίρεση του φόρου ποσού 55.167,80 ευρώ το έτος 2015 και μετά την αναμόρφωση 63.484,19 ευρώ. Δηλαδή, επιβαρύνθηκε κατά 8.316,49 ευρώ και ο ορκωτός ελεγκτής της θυγατρική εταιρείας «ΤΗΛΕΤΥΠΟΣ Α.Ε.» χρειάστηκε να εκδώσει νέα έκθεση, γιατί δεν τηρήθηκαν τα κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια, ώστε να επιβεβαιωθούν τα κονδύλια στις αρχικές οικονομικές καταστάσεις.

⁸² Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr, σελ 29-30

⁸³ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr, σελ 29-30

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.**ΧΡΗΣΕΙΣ 2011 ΈΩΣ 2015**

Έτος	2011 ⁸⁴
Έκφραση γνώμης	Γνώμη Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας και των θυγατρικών αυτής κατά την 31 Δεκεμβρίου 2011 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έτος	2012 ⁸⁵
Βάση για Γνώμη με Επιφύλαξη	Από τον έλεγχό μας προέκυψε ότι δεν έχουν υπολογισθεί προβλέψεις για προσαυξήσεις ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς το Δημόσιο και ασφαλιστικούς οργανισμούς, το ύψος των οποίων δεν μπορεί να υπολογισθεί.
Έκφραση γνώμης	Γνώμη με Επιφύλαξη Κατά τη γνώμη μας, εκτός από τις επιπτώσεις του θέματος που μνημονεύεται στην παράγραφο 'Βάση για Γνώμη με Επιφύλαξη', οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας και των θυγατρικών αυτής κατά την 31 Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έμφαση Θέματος	Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 32 των οικονομικών καταστάσεων, όπου περιγράφεται το θέμα ότι επειδή τα Ίδια Κεφάλαια έχουν καταστεί αρνητικά συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 47 και 48 του ΚΝ. 2190/20. Το θέμα αυτό σε συνδυασμό με τις λειτουργικές ζημίες, την αδυναμία λήψης χρηματοδότησης από τρίτους

⁸⁴ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

⁸⁵ Πηγή: δημοσιευμένη οικονομική κατάσταση από το helex.gr

	<p>καθώς και την αδυναμία αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου στην παρούσα χρονική συγκυρία, αποτελεί σημαντική ένδειξη για ενδεχόμενη αδυναμία συνέχισης της δραστηριότητας της εταιρείας. Η διοίκηση έχει εκπονήσει πρόγραμμα βιωσιμότητας, για την άρση εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων αυτών και την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητας της. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>
--	--

Στην εταιρεία «ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.» παρατηρούμε ότι τη χρήση 2011 η έκθεση ήταν «χωρίς έμφαση θέματος» και τη χρήση 2012 η έκθεση ήταν με «Γνώμη με Επιφύλαξη» χωρίς να μπορούν να υπολογιστούν οι υποχρεώσεις της εταιρίας (π.χ. ένα ποσό στον ισολογισμό, στους φόρους). Το 2012 τα ίδια κεφάλαια είχαν καταστεί αρνητικά και συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 47 και 48 του ΚΝ. 2190/20. Το θέμα αυτό σε συνδυασμό με τις λειτουργικές ζημιές, την αδυναμία λήψης χρηματοδότησης από τρίτους καθώς και την αδυναμία αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου στην παρούσα χρονική συγκυρία, αποτελεί σημαντική ένδειξη για ενδεχόμενη αδυναμία συνέχισης της δραστηριότητας της εταιρείας. Η Διοίκηση έχει εκπονήσει πρόγραμμα βιωσιμότητας, για την άρση εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων αυτών και την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητας της. Στη γνώμη των ορκωτών ελεγκτών δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

Από το 2013 δεν έχουν δημοσιευθεί οικονομικές καταστάσεις. Η εταιρεία έκλεισε επειδή αντιμετώπιζε οικονομικό πρόβλημα και διαχρονικά οι μετοχές της αναστάλθηκαν από το Χρηματιστήριο Αθηνών καθώς η εταιρεία δεν ξανά δημοσίευσε οικονομικές καταστάσεις.

Συνοπτικό συμπέρασμα κλάδου εκδόσεων:

Το συμπέρασμα που προκύπτει για τον κλάδο των εκδόσεων είναι ότι στην πλειοψηφία των είκοσι δύο παραπάνω τελικών εκθέσεων των ορκωτών ελεγκτών, οι έξι ήταν «χωρίς έμφαση θέματος» χωρίς να αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα, οι δεκαπέντε εκθέσεις ήταν με «Έμφαση Θέματος», όπου αντιμετώπιζαν πρόβλημα χρηματοδότησης, και η μία εταιρεία («Τεχνικές Εκδόσεις Α.Ε.») ήταν με «Γνώμη με Επιφύλαξη». Παρατηρούμε επίσης ότι στην εταιρεία «Τεχνικές Εκδόσεις Α.Ε.», όπου η έκθεση ελέγχου ήταν «γνώμη με «επιφύλαξη», τις επόμενες χρονιές δεν εκδόθηκαν οικονομικές καταστάσεις από την εταιρεία

και οι μετοχές της εταιρείας αναστάλθηκαν από την διαπραγμάτευση στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι μία εταιρεία είχε δημοσιεύσει αρχικά οικονομικές καταστάσεις με έκθεση «με επιφύλαξη» από τον ορκωτό ελεγκτή και στη συνέχεια αφού έλαβε συστάσεις από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς αναμόρφωσε σημαντικά κονδύλια στις οικονομικές καταστάσεις, τα οποία τα ξανά δημοσίευσε η εταιρεία και ο ορκωτός ελεγκτής με βάση τις νέες οικονομικές καταστάσεις εξέδωσε έκθεση «με Έμφαση».

Όλος ο κλάδος αντιμετωπίζει χρηματοοικονομικά προβλήματα και θέματα ως προς την επάρκεια κεφαλαίου κίνησης και τη χρηματοδότηση. Οι εταιρείες βρίσκονται σε στενή συνεργασία με τις πιστώτριες τράπεζες με σκοπό την αναδιοργάνωση υφιστάμενων δανειακών υποχρεώσεων και σχεδιάζουν και δρομολογούν διάφορες ενέργειες ώστε να διασφαλίσουν τη συνέχιση της δραστηριότητας τους.

Επίσης, φαίνεται η δυσχέρεια αυτού του κλάδου από το 2011 έως το 2015 και οι εκθέσεις εκδίδονται συνεχόμενες και διαχρονικές. Οι ορκωτοί ελεγκτές επιστούν την προσοχή «με τα θέματα έμφασης» στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων για τη δυσχερή οικονομική κατάσταση του κλάδου εκδόσεων λόγω της οικονομικής κρίσης που διανύει η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Η κρίση που διανύει η Ελλάδα δείχνει ότι οι εταιρείες αυτές δεν μπορούν να τηρήσουν τους όρους των δανείων τους και να πληρώσουν τους απαραίτητους τόκους με αποτέλεσμα το μακροπρόθεσμο δάνειο να γίνεται άμεσα απαιτητό.

Η δυσχερής οικονομική κατάσταση του κλάδου των εκδόσεων αποδεικνύεται μέσα από το πλαίσιο της εμπειρικής μελέτης και από συγκεκριμένα μεγέθη του κλάδου ως εξής :

Ο κύκλος εργασιών των εταιρειών του κλάδου εκδόσεων το 2011 ανήλθε σε 199.119 χιλ. ευρώ, ενώ το 2015 ανήλθε σε 97.187 χιλ. ευρώ, δηλαδή μειώθηκε σε απόλυτους αριθμούς κατά 101.931 χιλ. ευρώ ή κατά 51,19%. Η μείωση αυτή αναδεικνύει το πρόβλημα χρηματοδότησης (π.χ. οι μέτοχοι ή η τράπεζα) που αντιμετωπίζει ο συγκεκριμένος κλάδος.

Οι ζημιές μετά από φόρους το 2011 ανήλθαν σε 46.641 χιλ. ευρώ και το 2015 σε 68.347 χιλ. ευρώ, δηλαδή οι ζημιές αυξήθηκαν σε απόλυτους αριθμούς κατά 21.705 χιλ. ευρώ ή κατά 46,54%.

Τα ίδια κεφάλαια το 2011 ανήλθαν σε 65.967 χιλ. ευρώ και το 2015 ανήλθαν σε (-) 136.126 χιλ. ευρώ, δηλαδή σε απόλυτους αριθμούς μειώθηκαν κατά 202.094 χιλ. ευρώ ή κατά 306,35%. (Ο πίνακας με τα οικονομικά στοιχεία του κλάδου εκδόσεων επισυνάπτεται στο παραρτήματα ΙΧ).

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι ο κλάδος κατά την εξεταζόμενη περίοδο είχε σημαντική πτώση του κύκλου εργασιών με αποτέλεσμα να είναι συνεχιζόμενες οι ζημιές την περίοδο αυτή, όπου τα ίδια κεφάλαια του κλάδου έχουν μηδενιστεί και

συνηγορούν στην άποψη του ορκωτού ελεγκτή.

Οι παρατεταμένες ζημιές και η μεταβολή των ιδίων κεφαλαίων σε αρνητική θέση κατά την υπό εξέταση πενταετία σε συνδυασμό με τις συνεχόμενες παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών στις εκθέσεις με έμφαση, που στο σύνολο τους αφορούν ως επί το πλείστο το κεφάλαιο κίνησης, προϊδεάζει τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων ότι για να επιβιώσει ο κλάδος οι μέτοχοι των εν λόγω εταιρειών θα χρειασθεί να προβούν σε αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου, ώστε να βελτιωθεί το κεφάλαιο κίνησης και να βελτιωθεί ο λόγος ξένα προς ίδια κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Συμπεράσματα και προτάσεις για έρευνα

7.1 Συμπεράσματα

Οι σύγχρονες οικονομικές μονάδες δραστηριοποιούνται σε ένα ευμετάβλητο επιχειρηματικό περιβάλλον. Ο ανταγωνισμός διαρκώς αυξάνεται και ο ρόλος των επαγγελματιών στελεχών μέσα στους οργανισμούς ενισχύεται. Ταυτόχρονα οι χρηματαγορές αναπτύσσονται και παρέχουν στους επενδυτές τη δυνατότητα αγοραπωλησίας ολοένα και πιο σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Είναι επιτακτική η ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια στις συναλλαγές που μπορεί να οδηγήσει στην ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού στην αποτελεσματικότητα των αγορών.

Στόχος της διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο η ελεγκτική στο πλαίσιο εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου επιδρά στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων.

Εσωτερικό έλεγχο εννοούμε την ανεξάρτητη και αντικειμενική αξιολόγηση της επάρκειας λειτουργίας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και τη συμβουλευτική παροχή προς τη διοίκηση, προκειμένου να επιτευχθούν οι αντικειμενικοί στόχοι της επιχείρησης με το μικρότερο κόστος. Επίσης, τη βελτίωση των λειτουργιών της επιχείρησης με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων. Για τον εσωτερικό έλεγχο καμία λειτουργία δεν μπορεί να αποτελέσει εξαίρεση ελέγχου, εκτός, και αν δεν παρουσιάζει ελεγκτικό ενδιαφέρον.

Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος δίνει έμφαση στον επιχειρησιακό έλεγχο και ενδέχεται να περιλαμβάνει μη χρηματοοικονομικά στοιχεία και αποσκοπεί στην εφαρμογή⁸⁶ των αρχών της Εταιρικής Διακυβέρνησης για τη θωράκιση των συμφερόντων της επιχείρησης, των μετόχων και τη διαφύλαξη των εργαζομένων. Ο καθοριστικός παράγοντας προκειμένου μία εταιρεία να έχει ένα σωστό σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι η λογιστική οργάνωση της επιχείρησης. Με τον όρο «λογιστική οργάνωση» εννοούμε την παρακολούθηση και τακτοποίηση των λογαριασμών που απεικονίζουν τις συναλλαγές μιας εταιρείας με τρίτους, αλλά και ανά τακτά χρονικά διαστήματα συμφωνίες μεταξύ λογιστικών υπολοίπων με δεδομένα που προκύπτουν από φυσικές καταμετρήσεις. Ένας δεύτερος επίσης καθοριστικός παράγοντας είναι η ικανότητα και η εντιμότητα, αναγκαία προσόντα

---

⁸⁶ Atanasiu Pop, Cristina Bota-Arram, Florin Bota-Arram, “The relationship between internal and external audit, 2008

προκειμένου να λειτουργήσει σωστά ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Αντίθετα, ο κύριος στόχος του εξωτερικού ελέγχου είναι ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων. Στις οικονομικές καταστάσεις, ως γνωστόν, περιλαμβάνονται ο ισολογισμός, η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, ο πίνακας διάθεσης των αποτελεσμάτων και το προσάρτημα. Ο παραπάνω έλεγχος διενεργείται από τους ορκωτούς ελεγκτές. Αφού τελειώσει ο έλεγχος, ο ορκωτός ελεγκτής θα συντάξει την έκθεση του, η οποία θα επισυναφθεί κάτω από τον ισολογισμό και θα δημοσιοποιηθεί μαζί με τις προβλεπόμενες χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Ο ορκωτός ελεγκτής ενδιαφέρεται για τα αποτελέσματα όλης της χρονιάς, ενώ ο εσωτερικός εξετάζει τα ενδιάμεσα αποτελέσματα που αναφέρονται στη τρέχουσα διαχείριση. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο είναι κοινά και για τους δύο, αλλά τα αποτελέσματα έχουν διαφορετική ερμηνεία. Ο εξωτερικός ελεγκτής έχει προσληφθεί από τους μετόχους της εταιρείας για να ελέγξει την κανονικότητα των αποτελεσμάτων της επιχείρησης, ενώ οι εσωτερικοί ελεγκτές συμμετέχουν στις λύσεις που δίδονται μέσα στην επιχείρηση για τη μεγιστοποίηση του κέρδους της.

Επίσης, ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να έχει επαρκή κατανόηση των δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου για τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των κινδύνων ουσιώδους ανακρίβειας των οικονομικών καταστάσεων και για τον σχεδιασμό και την εκτέλεση περαιτέρω διαδικασιών ελέγχου, θα πρέπει να διενεργήσει την αξιολόγηση της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, όταν ο εσωτερικός έλεγχος είναι συναφής με τις αξιολογήσεις κινδύνου του εξωτερικού ελεγκτή. Η σύνδεση με τον εσωτερικό έλεγχο είναι πιο αποτελεσματική όταν οι συναντήσεις πραγματοποιούνται σε κατάλληλα χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια της περιόδου. Ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να ενημερώνεται και να έχει πρόσβαση σε σχετικές εκθέσεις του εσωτερικού ελέγχου και να ενημερώνεται για κάθε σημαντικό θέμα που έρχεται στην προσοχή του εσωτερικού ελεγκτή και μπορεί να επηρεάσει το έργο του εξωτερικού ελεγκτή, όπως και να ενημερώνει κανονικά τον εσωτερικό ελεγκτή για κάθε σημαντικό θέμα που μπορεί να επηρεάσει τον εσωτερικό έλεγχο.⁸⁷

---

⁸⁷ Colbert, J. L. (1995). "Risk: internal and external auditors operate from two different, official definitions of risk", Internal Auditor

Ειδικότερα, έγινε προσπάθεια να διαπιστωθεί κατά πόσο η γνώμη του ελεγκτή, όπως αυτή διατυπώνεται στα πιστοποιητικά ελέγχου που συνοδεύουν τις οικονομικές καταστάσεις, μπορεί να επηρεάσει την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και της χρηματοοικονομικής θέσης των επιχειρήσεων.

Στην παρούσα εργασία εξετάστηκαν εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών από τον κλάδο υγείας και από τον κλάδο των εκδόσεων με βάση τις οικονομικές καταστάσεις για τις χρήσεις 2011 έως 2015. Σκοπός ήταν να διαπιστωθεί κατά πόσο τα σχόλια των ορκωτών ελεγκτών επιδρούν στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων.

Στο πλαίσιο της εμπειρικής μελέτης διαπιστώθηκε ότι οι ορκωτοί ελεγκτές έχουν διατυπώσει παρατηρήσεις για την πλειονότητα των εταιρειών και οι εκθέσεις τους ήταν με έμφαση γνώμης. Πιο συγκεκριμένα για τις 10 εταιρείες του δείγματος και τις 5 χρήσεις της εμπειρικής μελέτης, δηλαδή στο σύνολο των 50 χρήσεων, οι ορκωτοί ελεγκτές διατύπωσαν εκθέσεις με σύμφωνη γνώμη μόνο για 10 χρήσεις, 31 εκθέσεις στη διάρκεια της πενταετίας ήταν με έμφαση, όπου είχαν διατυπωθεί διάφορες παρατηρήσεις. Για μία εταιρεία η έκθεση των ορκωτών ελεγκτών ήταν με επιφύλαξη και σε δύο χρειάστηκε αναδιτύπωση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της. Επιπλέον, στον κλάδο των εκδόσεων και συγκεκριμένα στις τεχνικές εκδόσεις η εταιρεία έκανε αναστολή των μετοχών της το 2013 και δεν δημοσίευσε ισολογισμό.

Οι κατηγορίες έμφασης θεμάτων είναι:

- Αβέβαιη έκβαση ενδεχόμενων φορολογικών ελέγχων
- Επισφάλειες απαιτήσεων
- Θέματα καταλογισμού χορηγήσεων
- Ανεπάρκεια Ιδίων Κεφαλαίων
- Ενδείξεις αβεβαιότητας συνέχισης δραστηριότητας
- Αβέβαιη έκβαση αγωγής σε εξέλιξη

Οι παραπάνω παρατηρήσεις έχουν αντίκτυπο στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων αυτών των εταιρειών αφού οι δυσμενείς επιδράσεις τους μεταβάλλουν το ύψος των αποτελεσμάτων και των στοιχείων του ισολογισμού.

Οι διοικήσεις αυτών των εταιρειών οφείλουν να λάβουν μέτρα για τη διευθέτηση των συγκεκριμένων προβλημάτων, που με τη σειρά τους θα επιφέρουν μεταβολές στις οικονομικές καταστάσεις. Στην περίπτωση επομένως των εκθέσεων ελέγχου με θέματα έμφασης τα σχόλια των ορκωτών ελεγκτών δρουν συμπληρωματικά και θα χρειασθεί να

αξιολογηθούν για τον υπολογισμό των δεικτών και την εξαγωγή των συμπερασμάτων για τη χρηματοοικονομική πορεία των συγκεκριμένων εταιρειών.

Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι ο έλεγχος μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και μπορεί να λειτουργήσει ως έλεγχος για τα λάθη της οικονομικής πληροφόρησης, καθώς και στην ενθάρρυνση για τη προσεκτική προετοιμασία και την καταγραφή των οικονομικών στοιχείων από τους υπαλλήλους.

Ως εκ τούτου, οι έλεγχοι παρέχουν αξιοπιστία των οικονομικών πληροφοριών στους εν λόγω κλάδους και εξυπηρετούν θεμελιώδεις αρχές, όπως η προώθηση της εμπιστοσύνης και η εμπιστοσύνη σε ορισμένες οικονομικές πληροφορίες στις οικονομικές καταστάσεις.

7.2 Περιορισμοί της έρευνας και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Στην παρούσα εργασία εξετάστηκε ο ρόλος που οι εκθέσεις ελέγχου απεικονίζουν την ανάλυση λογιστικών καταστάσεων. Για την εξαγωγή συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκαν οι οικονομικές καταστάσεις εταιρειών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Μία πρόταση για περαιτέρω έρευνα είναι η αναμόρφωση των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών με βάση τις παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών καθώς και η αξιολόγηση των διαφορών που προκύπτουν από την ανάλυση των αρχικών και των αναμορφωμένων οικονομικών καταστάσεων, εφόσον είναι εφικτή η ποσοτικοποίηση των παρατηρήσεων των ορκωτών ελεγκτών.

Σε περίπτωση που δεν είναι εφικτή η ποσοτικοποίηση των παρατηρήσεων των ορκωτών ελεγκτών, αυτό θα αποτελούσε περιορισμό για περαιτέρω έρευνα, όπως στις παρακάτω περιπτώσεις που συναντάμε στην παρούσα εμπειρική μελέτη:

- Μη αναφορά πιθανών αναμορφώσεων, που θα απαιτούντο σε περίπτωση αδυναμίας συνέχισης των δραστηριοτήτων της εταιρείας.
- Μη σχηματισμό πρόβλεψης για φορολογικά ανέλεγκτες χρήσεις
- Μη αναφορά από την εταιρεία μελλοντικών μέτρων αντιμετώπισης ανεπάρκειας κεφαλαίου κίνησης.

Στην εμπειρική μας μελέτη αναφέρουμε ότι στις περιπτώσεις του ΙΑΣΩ από τον κλάδο υγείας και της εκδοτικής ΠΗΓΑΣΟΣ μετά από έλεγχο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και μετά από περαιτέρω επισημάνσεις της, χρειάστηκε επαναδιατύπωση των οικονομικών καταστάσεων τους.

Επιπλέον, ως πρόταση για περαιτέρω έρευνα προτείνουμε να ενταχθούν όλες οι εταιρείες της εμπειρικής μελέτης ως εταιρείες δημοσίου συμφέροντος στο δείγμα προς έλεγχο

από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, ώστε να εξετάζαμε την αναγκαιότητα αναθεωρημένων εκτιμήσεων από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και κατά πόσο έχουν τηρηθεί τα λογιστικά πρότυπα καθώς και από την ΕΛΤΕ και ειδικότερα από το Συμβούλιο ποιοτικού Ελέγχου (ΣΠΕ), ώστε να εποπτευθεί αν έχουν τηρηθεί τα ελεγκτικά πρότυπα.

Επίσης, η έρευνα θα μπορούσε να επεκταθεί στην εξέταση των εκθέσεων ελέγχων μη εισηγμένων εταιρειών διότι στις μη εισηγμένες εταιρείες οι ρυθμιστικές αρχές επιβάλλουν λιγότερους περιορισμούς σχετικά με τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων τους. Με την επέκταση της έρευνας σε μη εισηγμένες επιχειρήσεις, μπορεί να ανακύψουν και άλλα είδη ζητημάτων στα οποία δίνει έμφαση ο ελεγκτής και τα οποία επιβάλλουν την αναμόρφωση οικονομικών καταστάσεων.

Πηγές

- Απόφαση: Ελληνική νομοθεσία (Φ.Ε.Κ.1589, Αριθ. ΕΛΤΕ 483/04: Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, 2004)
- Απόφαση 5/204/14.11.2000 του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (ΦΕΚ Β 1487)
- «Για την εταιρική διακυβέρνηση, θέματα μισθολογίου και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 110/17.05.2002), Νόμος Υπ' αριθμ. 3016/2002
- Εγχειρίδιο διεθνών προτύπων ελέγχου και διεθνών προτύπων δικλίδων ποιότητας
- «Ελληνικός Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης», ΕΣΕΔ (2013)
- Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.), «Ετήσια απολογιστική έκθεση της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων για το έτος 2015»
- «Κωδικοποίηση Νομοθεσίας Εταιρικής Διακυβέρνησης», ΣΕΒ (2011)
- Νόμος 3693/2008 (ΦΕΚ Α 174/25.8.2008)
- «Περί Ανωνύμων Εταιρειών» (ΦΕΚ Α' 37/30.3.1963), Νόμος 2190/1920

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμανατίδου Μαρία (2013), «Εσωτερικός-Εξωτερικός Έλεγχος-Φορολογικό Πιστοποιητικό», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
- Βαρβατσουλάκης Ν. Ιωάννης *Πανεπιστημιακές σημειώσεις Μέρος Ι* (2012), Τμήμα Λογιστικής ΤΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ
- Βελτεβίνου Αθανάσιος (2015), «*Η αξιοπιστία των εκθέσεων ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών*», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
- Γεωργίου Γ. Αθανάσιος, Επίκουρος Ορκωτός Ελεγκτής – Λογιστής, *Σημειώσεις για τον Εσωτερικό και Εξωτερικό έλεγχο*

- Γιαννοπούλου Γ. Ευφροσύνη (2009), *«Το πιστοποιητικό των ορκωτών ελεγκτών και η συμβολή του στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων»*, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς
- Δεληγιάννη Ε. Ευγενία (2014), *«Η συμβολή της ελεγκτικής στην αναμόρφωση των οικονομικών αποτελεσμάτων μη εισηγμένων ελληνικών επιχειρήσεων»*, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
- Ιντζίρη Αικατερίνη (2015), *«Ο εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος των επιχειρήσεων»*, Πτυχιακή εργασία, Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- Καραμάνης Κωνσταντίνος (2008), *Σύγχρονη Ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα*, Εκδόσεις «Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περιουσίας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών ΑΕ»
- Κάντζος Κωνσταντίνος (2006), *Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική*, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε
- Κιοσέογλου Αθηνά (2010), *«Ο εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος των επιχειρήσεων»*, Πτυχιακή εργασία, Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Σερρών
- Λυτινάκη Αικατερίνη (2013), *«Ελεγκτικά Πρότυπα και διαχείριση αποτελεσμάτων»*, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς
- Μανωλίδη Χρυσοβαλάντη (2013), *«Εσωτερικός έλεγχος – ο ρόλος του στην ποιότητα και ωραιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων»*, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
- Νούλης Χρήστος, Πούμπη Όλγα (2010), *«Αρχές και Πρακτικές για την εφαρμογή του αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου στις ελληνικές επιχειρήσεις»*, Πτυχιακή εργασία, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου
- Παπαδάτου Θεοδώρα (2005), *Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη
- Παρασκευά Παναγιώτη (2012), *«Εσωτερικός-Εξωτερικός-Φορολογικός Έλεγχος των επιχειρήσεων σύμφωνα με τα Δ.Ε.Π. και τα Ε.Ε.Π.»*, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
- Σιώτης Θεοχάρης, Ζωιτσάς Άγγελος (2009), *Σύγχρονη Ελεγκτική*, Εκδόσεις «σοφία» Α.Ε. (2009)
- Τισένκο Ζώγια, Τσουκαλά Σοφία (2016), *«Οι παρατηρήσεις ορκωτών λογιστών. Ο ρόλος και επίδραση τους στα προσδιορισθέντα αποτελέσματα»*, Πτυχιακή εργασία,

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Καβάλας, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Λογιστικής

➤ Φουρκάλα Δήμητρα (2016), «*Εσωτερικός έλεγχος και διαφάνεια στη δημόσια διοίκηση*», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

➤ Atanasiu Pop, Cristina Bota-Arram (2008), Florin Bota-Arram, “*The relationship between internal and external audit*”

➤ Audit Quality (2005), «*Agency theory and the role of audit*», The Institute of chartered accountants in England and Wales, Audit and Assurance Faculty

➤ Colbert, J. L. (1995). “*Risk: internal and external auditors operate from two different, official definitions of risk*”, Internal Auditor

➤ Derek Broadley (2006), “*Auditing and its role in Corporate Governance, Bank for International Settlements FSI Seminar on Corporate Governance for Banks 20 June 2006*”, Deloitte Touche Tohmatsu, Hong Kong

➤ Dessalegn Getie Mihret και Mengistu Amare Admassu “*Reliance of External Auditors on Internal Audit Work: A Corporate Governance Perspective*”, International Business Research, Μάρτιος 2011

➤ Ernst & Young (2016), «*New Institutional Framework for Compulsory Audits*»

➤ Ettredge Michael, Margaret Reed και Mary Stone, “*An Examination of Substitution among Monitoring Devices: The Case of Internal and External Audit Expenditures*”, Review of Quantitative Finance and Accounting, Τεύχος 15, 2000, σελ 57-79

➤ European Securities and Markets Authority (ESMA), «*Audit Regulation*» (2016)

➤ Felix Jr William L, Gramling A. Audrey και Maletta J. Mario, “*The Contribution of Internal Audit as a Determinant of External Audit Fees and Factors Influencing this Contribution*”, Journal of Accounting Research, Vol. 39, No. 3, Δεκέμβριος 2001

➤ Goodwin – Stewart, Jenny και Kent Pamela “*Relation between external audit fees, audit committee characteristics and internal audit*”, Accounting and Finance, Vol 46, Δεκέμβριος 2006, σελ 387-404

- Gramling A. Audrey, “*External Auditors Reliance on Internal Auditors Work*”, Journal of Accountancy, Απρίλιος 2001
- *Handbook of the Code of Ethics for Professional Accountants(2015)*, International Ethics Standards Board for Accountants
- *International Federation of Accountants (IFAC)*
- Maletta Mario, “*An Examination of Auditors Decisions to Use Internal Auditors as Assistants: The Effect of Inherent Risk*”, Journal of Contemporary Accounting Research, Vol. 9 No. 2, 1993, σελ 508-525
- *Materiality Approach on Auditors Adjustment Decisions*, The accounting review Vol. 80, No. 3 pp. 897–92080(3), 897–920
- Reinstein A., Lander G.H. και Gavin T.A., “*The External Auditor’s Consideration of the Internal Audit Function*”, Managerial Auditing Journal, Vol. 9 No. 7, 1994, σελ 29-36
- Schneider Arnold “*Modelling external auditors’ evaluations of internal auditing*” Journal of Accounting Research, Vol 22, No 2, 1984

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ) – www.elte.org.gr
- Κώδικας Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (IFAC) (<http://elg-v.blogspot.gr/2010/10/k-ifac.html>)
- Οικονομικές εκθέσεις εισηγμένων εταιρειών για τις χρήσεις 2011 έως 2015 (<http://www.helex.gr/el/web/guest/companies-map>)
- International Federation of Accountants - www.ifac.org
- http://www.lib.teiher.gr/webnotes/sdo/elegtiki/Elektiki_notes.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη⁸⁸

Προς τους μετόχους της XXX

Ελέγξαμε τις συνημμένες οικονομικές καταστάσεις της XXX Α.Ε.(ή Ε.Π.Ε.), της εταιρικής χρήσεως που έληξε την 31^η Δεκεμβρίου 20XX. Η ευθύνη της σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων βαρύνει τη διοίκηση της εταιρείας. Η δική μας ευθύνη περιορίζεται στη διαμόρφωση και τη διατύπωση γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων, εδραιωμένης στο διενεργηθέντα έλεγχο.

Ο έλεγχος μας διενεργήθηκε σύμφωνα με Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, που είναι εναρμονισμένα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Τα πρότυπα αυτά απαιτούν το σχεδιασμό και την εκτέλεση του ελεγκτικού έργου κατά τρόπο που να διασφαλίζει εύλογη βεβαιότητα ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδεις ανακρίβειες και παραλείψεις. Ο έλεγχος περιλαμβάνει την εξέταση σε δειγματοληπτική βάση αποδεικτικών στοιχείων που να στηρίζουν τα ποσά και τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις. Ο έλεγχος επίσης περιλαμβάνει την αξιολόγηση των λογιστικών αρχών που ακολούθησαν, των εκτιμήσεων της διοίκησης της εταιρείας και, γενικότερα, της παρουσίασης των δεδομένων στις οικονομικές καταστάσεις, καθώς και την αξιολόγηση της συνέπειας της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου (ή του/των διαχειριστή/στών) με τις οικονομικές καταστάσεις. Πιστεύουμε ότι ο έλεγχος που διενεργήθηκε παρέχει επαρκή βάση για τη διαμόρφωση της έκθεσης μας.

Κατά τη γνώμη μας, οι προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της εταιρείας κατά την 31 Δεκεμβρίου 20XX και τα αποτελέσματα των εργασιών της, **(καθώς και τις μεταβολές των Ιδίων Κεφαλαίων και τις ταμειακές ροές της εταιρείας)** της χρήσεως που έληξε αυτή την ημερομηνία, σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ή, εφόσον δεν εφαρμόζονται τα ΔΛΠ, με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Ελληνική εταιρική νομοθεσία.) και το περιεχόμενο της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου (ή του/των διαχειριστή/στών) είναι συνεπές με τις προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις.

⁸⁸ Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανώνυμων Εταιρειών, Θεοδώρα Παπαδάτου – Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη (2005), σελ 70

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου αρνητικής γνώμης⁸⁹

Ελέγξαμε τις συνημμένες οικονομικές καταστάσεις... (το υπόλοιπο κείμενο είναι το ίδιο με εκείνο που παρατίθεται παραπάνω στο υπόδειγμα «έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη»).

Ο έλεγχος μας διενεργήθηκε... (το υπόλοιπο κείμενο είναι το ίδιο με εκείνο που παρατίθεται παραπάνω στο υπόδειγμα «έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη»).

(Παράγραφος ή παράγραφοι που να επεξηγούν τη διαφωνία).

Εξαιτίας των θεμάτων που μνημονεύονται στην προηγούμενη παράγραφο (ή παραγράφους), κατά τη γνώμη μας, οι οικονομικές καταστάσεις δεν απεικονίζουν την οικονομική θέση της Εταιρείας κατά την 31 Δεκεμβρίου 20XX και τα αποτελέσματα των εργασιών της (ούτε τις μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων ή τις ταμειακές ροές της Εταιρείας) της χρήσεως που έληξε αυτή την ημερομηνία, (σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση), και, κατά συνέπεια, δεν ικανοποιούν τις διατάξεις της Ελληνικής εταιρικής νομοθεσίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου αδυναμίας συνέχισης της λειτουργίας της επιχείρησης⁹⁰

Ελέγξαμε τις συνημμένες οικονομικές καταστάσεις... (το υπόλοιπο κείμενο είναι το ίδιο με εκείνο που παρατίθεται παραπάνω στο υπόδειγμα «έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη»).

Ο έλεγχος μας διενεργήθηκε... (το υπόλοιπο κείμενο είναι το ίδιο με εκείνο που παρατίθεται παραπάνω στο υπόδειγμα «έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη»).

Οι δανειακές συμβάσεις της Εταιρείας έχουν εκπνεύσει και τα δάνεια, που είχαν συναφθεί στο παρελθόν, έπρεπε να είχαν αποπληρωθεί μέχρι την 31 Δεκεμβρίου 20XX. Η Εταιρεία δεν κατόρθωσε να επαναδιαπραγματευθεί τις συμβάσεις αυτές ή να εξασφαλίσει εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης και εξετάζει το ενδεχόμενο της εκούσιας πτώχευσης. Τα γεγονότα αυτά υποδηλώνουν την ύπαρξη σοβαρής αμφιβολίας ως προς τη δυνατότητα της Εταιρείας να συνεχίσει τη δραστηριότητα της και, κατ' επέκταση, να ρευστοποιήσει τα περιουσιακά της

⁸⁹ Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανώνυμων Εταιρειών, Θεοδώρα Παπαδάτου – Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη (2005), σελ 75-76

⁹⁰ Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανώνυμων Εταιρειών, Θεοδώρα Παπαδάτου – Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη (2005), σελ 76

στοιχεία και να καλύψει τις υποχρεώσεις της μέσα στα πλαίσια των συνήθων εργασιών της. Το γεγονός αυτό δεν αναγνωρίζεται στις οικονομικές καταστάσεις και δεν μνημονεύεται στο προσάρτημα.

Εξαιτίας της παράλειψης οποιασδήποτε αναφοράς στα στοιχεία της προηγούμενης παραγράφου, κατά τη γνώμη μας, οι οικονομικές καταστάσεις δεν απεικονίζουν την οικονομική θέση της Εταιρείας κατά την 31 Δεκεμβρίου 20XX και τα αποτελέσματα των εργασιών της (ούτε τις μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων ή τις ταμειακές ροές της Εταιρείας) της χρήσεως που έληξε αυτή την ημερομηνία, (σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση) και, κατά συνέπεια, δεν ικανοποιούν τις διατάξεις της Ελληνικής εταιρικής νομοθεσίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου άρνησης γνώμης⁹¹

Ορισθήκαμε ελεγκτές των οικονομικών καταστάσεων της XXX ΑΕ (ή ΕΠΕ), της 31 Δεκεμβρίου 20XX. Η ευθύνη της σύνταξης οικονομικών καταστάσεων βαρύνει τη διοίκηση της Εταιρείας. (Παραλείπεται η πρόταση περί της ευθύνης των ελεγκτών).

(Η παράγραφος που πραγματεύεται το εύρος του ελέγχου, είτε παραλείπεται, είτε διαφοροποιείται ανάλογα με τις περιστάσεις).

(Προστίθεται νέα παράγραφος που πραγματεύεται τον περιορισμό του εύρους του ελέγχου ως εξής:)

Δεν κατέστη εφικτό να παρακολουθήσουμε τη φυσική απογραφή των αποθεμάτων και να επαληθεύσουμε τις απαιτήσεις κατά των πελατών, λόγω των περιορισμών που επιβλήθηκαν στο έργο μας από την ελεγχόμενη εταιρεία.

Δεδομένης της σημαντικότητας των θεμάτων που μνημονεύονται στην προηγούμενη παράγραφο, αδυνατούμε να εκφέρουμε και δεν εκφέρουμε γνώμη επί των οικονομικών καταστάσεων.

⁹¹ Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανώνυμων Εταιρειών, Θεοδώρα Παπαδάτου – Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη (2005), σελ 75

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης έκβασης αγωγής σε εξέλιξη⁹²

Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη ως προς τα συμπεράσματα του ελέγχου, εφιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση X που παρατίθεται στο προσάρτημα επί των οικονομικών καταστάσεων. Κατά της Εταιρείας έχει κινηθεί αγωγή, στην οποία οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι υπήρξε καταπάτηση ορισμένων πνευματικών δικαιωμάτων και διεκδικούν αποζημίωση. Η Εταιρεία έχει κινήσει ανταγωγή και προκαταρκτική ακρόαση, συμπεριλαμβανομένης και της προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων, είναι διαδικασία που βρίσκεται σε εξέλιξη. Η τελική έκβαση της υπόθεσης δεν είναι δυνατό να προβλεφθεί στο παρόν στάδιο και, ως εκ τούτου, δεν έχει γίνει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI

Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης δυνατότητας συνέχισης της δραστηριότητας⁹³

Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη ως προς τα συμπεράσματα του ελέγχου, εφιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση X που παρατίθεται στο προσάρτημα των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στη ζημία, ύψους ευρώ XX χιλιάδων, που υπέστη η εταιρεία κατά τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 20XX και στο γεγονός ότι, κατά την ως άνω ημερομηνία, οι τρέχουσες υποχρεώσεις της εταιρείας υπερέβαιναν το ενεργητικό της κατά ευρώ XXX χιλιάδες. Τα δεδομένα αυτά, σε συνδυασμό με τα άλλα θέματα που παρατίθενται στη Σημείωση X, υποδηλώνουν την ύπαρξη αβεβαιότητας ως προς τη δυνατότητα της Εταιρείας να συνεχίσει τη δραστηριότητα της.

⁹² Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανώνυμων Εταιρειών, Θεοδώρα Παπαδάτου – Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη (2005), σελ 71

⁹³ Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανώνυμων Εταιρειών, Θεοδώρα Παπαδάτου – Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη (2005), σελ 71

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII

Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης έκβασης μελλοντικών φορολογικών ελέγχων⁹⁴

Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη ως προς τα συμπεράσματα του ελέγχου, εφιστούμε την προσοχή στη Σημείωση X που παρατίθεται στο προσάρτημα των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι οι φορολογικές δηλώσεις για τις χρήσεις 20XX μέχρι και 20XX δεν έχουν εξεταστεί από φορολογικές αρχές, με συνέπεια να υπάρχει το ενδεχόμενο επιβολής πρόσθετων φόρων και προσαυξήσεων κατά το χρόνο που θα εξεταστούν και θα οριστικοποιηθούν. Η έκβαση του φορολογικού ελέγχου δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί στο παρόν στάδιο και, ως εκ τούτου, δεν έχει γίνει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VIII

Οικονομικά στοιχεία του κλάδου υγείας⁹⁵:

	<u>Κύκλος Εργασιών</u>		<u>Αποτελέσματα μετά από φόρους</u>		<u>Ίδια Κεφάλαια</u>	
	<u>2011</u>	<u>2015</u>	<u>2011</u>	<u>2015</u>	<u>2011</u>	<u>2015</u>
ΙΑΣΩ	124.367	109.274	-2.545	7.805	137.827	99.681
EUROMEDICA	191.956	126.097	-121.950	-54.612	72.951	-172.169
AXON	197.307	127.795	-125.023	-65.749	28.303	-240.959
ΙΑΤΡΙΚΟ	219.004	158.092	-19.094	-15.772	137.900	58.847
ΥΓΕΙΑ	244.099	220.308	-41.852	-26.805	353.351	119.740
<u>Σύνολο σε γιλ. ευρώ</u>	<u>976.733</u>	<u>741.566</u>	<u>-310.464</u>	<u>-155.133</u>	<u>730.332</u>	<u>-134.860</u>
		- 24,08%		-50,03%		-118,47%

⁹⁴ Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανώνυμων Εταιρειών, Θεοδώρα Παπαδάτου – Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη (2005), σελ 71

⁹⁵ Οικονομικά στοιχεία των εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών του κλάδου υγείας από πηγές δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων από το helix.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΧ

Οικονομικά στοιχεία του κλάδου εκδόσεων⁹⁶

	<u>Κύκλος Εργασιών</u>		<u>Αποτελέσματα μετά από φόρους</u>		<u>Ίδια Κεφάλαια</u>	
	<u>2011</u>	<u>2015</u>	<u>2011</u>	<u>2015</u>	<u>2011</u>	<u>2015</u>
ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	60.489	43.209	-1.958	187	2.346	4.018
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΙΒΑΝΗ	10.793	4.213	-2.842	-3.427	16.972	621
ΝΑΥΤΕΜΠ ΟΡΙΚΗ	11.618	5.793	-2.549	-1.623	18.630	5.328
ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ	111.178	43.972	-38.253	-63.484	27.769	-146.093
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	5.041	*	-1.040	*	250	*
<u>Σύνολο σε χιλ.</u>	<u>199.119</u>	<u>97.187</u>	<u>-46.641</u>	<u>-68.347</u>	<u>65.967</u>	<u>-136.126</u>
		- 51,19%		46,54%		-306,35%
* Η εταιρεία Τεχνικές εκδόσεις έκανε αναστολή των μετοχών της το 2013 και δεν δημοσίευσε ισολογισμό τις χρήσεις 2013,2014 και 2015.						

⁹⁶ Οικονομικά στοιχεία των εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών του κλάδου εκδόσεων από πηγές δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων από το helex.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Χ

Το εύρος των εργασιών ποιοτικού ελέγχου κατά την περίοδο από τον Απρίλιο 2015 έως τον Απρίλιο 2016⁹⁷

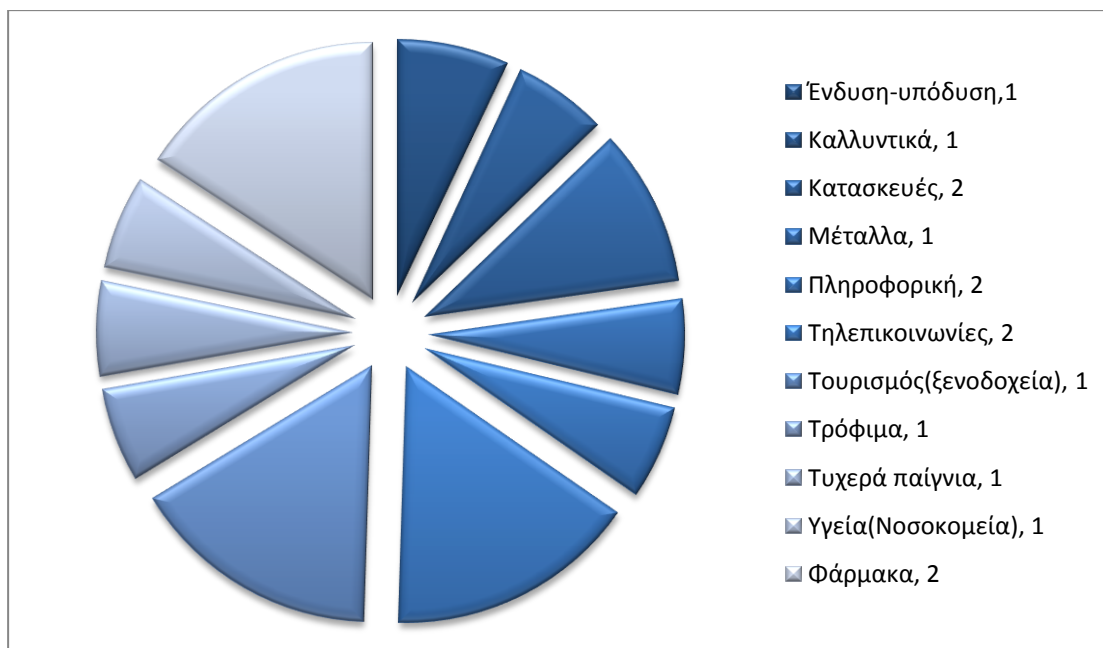
Κατά το έτος 2015 διενεργήθηκαν είκοσι τρεις (23) ποιοτικοί έλεγχοι σε δέκα τρεις (13) ελεγκτικά. Επίσης, το Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (εφεξής, ΣΠΕ) διενήργησε επισκοπήσεις σε εκατόν δέκα επτά (117) εκθέσεις ελέγχων που χορηγήθηκαν από νόμιμους ελεγκτές σε δημόσια νοσοκομεία.

Οι δέκα πέντε (15) ποιοτικοί έλεγχοι αφορούσαν ελέγχους οικονομικών καταστάσεων ισάριθμων οντοτήτων, δηλαδή την πλήρη επισκόπηση του φακέλου ελεγκτικής τεκμηρίωσης και οι οκτώ (8) το Διεθνές Πρότυπο Διασφάλισης Ποιότητας 1 (ΔΠΔΠ-1), ήτοι την επισκόπηση και τον έλεγχο εφαρμογής των σχετικών διαδικασιών και των πολιτικών των ελεγκτικών γραφείων, καθώς και την παρακολούθηση συμμόρφωσης στις υποδείξεις που ορίζονται στις εκθέσεις ευρημάτων του προηγούμενου ποιοτικού ελέγχου της Ε.Λ.Τ.Ε. Οι ποιοτικοί έλεγχοι πραγματοποιήθηκαν με επιτόπιες επισκέψεις από εντεταλμένα κλιμάκια της Ε.Λ.Τ.Ε.

Εύρος Εργασιών Ποιοτικού Ελέγχου Ε.Λ.Τ.Ε.	
Έλεγχοι οικονομικών καταστάσεων (Επισκοπήσεις φακέλων ελεγκτικής τεκμηρίωσης)	15
ΔΠΔΠ-1 (Παρακολούθηση συμμόρφωσης ευρημάτων προηγούμενου ελέγχου)	8
Επισκοπήσεις εκθέσεων ελέγχων δημοσίων νοσοκομείων	117
Σύνολο	140

Οι 15 φάκελοι στους οποίους διενεργήθηκαν επισκοπήσεις προέρχονταν από ελεγχόμενες οντότητες 11 διαφορετικών κλάδων.

⁹⁷ Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.), «Ετήσια απολογιστική έκθεση της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων για το έτος 2015»

Ευρήματα Ποιοτικών ελέγχων – Αναλυτική παρουσίαση⁹⁸

Τακτικοί έλεγχοι οικονομικών καταστάσεων (15 φακέλοι ελεγκτικής τεκμηρίωσης):

Αποδοχή /συνέχιση ανάθεσης ελεγκτικού έργου | ΔΠΕ 210

Σε σημαντικό αριθμό των ελεγκτικών εργασιών που επισκοπήθηκαν, περίπου στις μισές, υπήρχαν λάθη ή/και ελλείψεις στην επιστολή ανάθεσης, σε σχέση με τις απαιτήσεις του ΔΠΕ 210.

Σχεδιασμός ελέγχου, εκτίμηση κινδύνων ουσιώδους σφάλματος | ΔΠΕ 300 & 315

Υπήρξαν περιπτώσεις όπου η στρατηγική του ελέγχου δεν είχε καταγραφεί επαρκώς από τον νόμιμο ελεγκτή (δεν περιγραφόταν η φύση της, εάν δηλαδή ήταν μικτή, εάν βασιζόταν σε δοκιμασίες δικλίδων και κατά πόσο ή εάν βασιζόταν εξ ολοκλήρου σε ουσιαστικές διαδικασίες). Επίσης, σε κάποιους εκ των φακέλων ελέγχου δεν τεκμηριωνόταν επαρκώς η εργασία για τον εντοπισμό και την εκτίμηση των κινδύνων ουσιώδους σφάλματος,

⁹⁸ Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.), «Ετήσια απολογιστική έκθεση της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων για το έτος 2015»

μέσω της κατανόησης της ελεγχόμενης οντότητας και του περιβάλλοντός της. Συγκεκριμένα, έλειπε η εξειδίκευση των εκτιμώμενων κινδύνων σε επίπεδο ισχυρισμών και κονδυλίων των οικονομικών καταστάσεων (ΔΠΕ 315.5).

Στη συνέχεια παρατίθενται οι κυριότερες ελλείψεις που εντοπίστηκαν στον σχεδιασμό του ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων της ελεγχόμενης οντότητας:

- Εντοπισμός και γενική περιγραφή τους (ποια συστήματα έχει το λογιστήριο/ η οικονομική διεύθυνση κ.λπ.)
- Το κατά πόσο ο ελεγκτής σχεδίαζε να βασιστεί σε τεκμήρια που προέρχονταν από τα πληροφοριακά συστήματα της ελεγχόμενης οντότητας (όπως π.χ. μια ανάλυση ενηλικίωσης υπολοίπων)
- Ελλιπής τεκμηρίωση της επισκόπησης των σημαντικών δικλίδων που σχετίζονταν με τα πληροφοριακά συστήματα, στο πλαίσιο της κατανόησης της οντότητας και του περιβάλλοντός της (δεν γίνεται αναφορά στη δοκιμασία τους, αλλά μόνον στην περιγραφή και τις λεγόμενες δοκιμασίες ροής συναλλαγών walk-through test).

Απάτη σε έλεγχο οικονομικών καταστάσεων και συμμόρφωση με νόμους & κανονισμούς **| ΔΠΕ 240 & 250**

Εντοπίστηκαν περιπτώσεις όπου, η αξιολόγηση των κινδύνων ουσιώδους σφάλματος δεν βασίστηκε στην υπόθεση ότι υπήρχαν κίνδυνοι απάτης κατά την αναγνώριση εσόδων, προκειμένου ο ελεγκτής να αξιολογήσει ποιοι τύποι εσόδων ή ισχυρισμοί οδηγούν σε τέτοιους κινδύνους. Επιπροσθέτως, ενώ η αναγνώριση εσόδου δεν είχε χαρακτηριστεί ως σημαντικός κίνδυνος ο ελεγκτής δεν είχε περιλάβει στην τεκμηρίωση του ελέγχου τους λόγους που τον οδήγησαν σε αυτό το συμπέρασμα (ΔΠΕ 240 παρ. 26 & 47). Σε σημαντικό αριθμό φακέλων ελέγχου οι διαδικασίες για την αναγνώριση κινδύνων απάτης κρίθηκαν ανεπαρκείς.

Ειδικότερα, στις περισσότερες των περιπτώσεων οι συγκεκριμένες διαδικασίες πραγματοποιούνταν μέσω ερωτηματολογίων τα οποία ήταν γενικής φύσεως και συμπληρώνονταν μάλλον μηχανιστικά με μονολεκτικές απαντήσεις, ναι/όχι, χωρίς ουσιαστική ανάλυση.

Διαπιστώθηκαν επίσης - σε μικρότερο αριθμό ελεγκτικών αναθέσεων - αδυναμίες σχετικά με τον έλεγχο του κινδύνου παραβίασης των εσωτερικών δικλίδων της ελεγχόμενης οντότητας, συμπεριλαμβανομένων των αδυναμιών στον έλεγχο ημερολογιακών εγγραφών. Σε αρκετές περιπτώσεις δεν εντοπίστηκαν ή ήταν ελλιπείς οι διαδικασίες ελέγχου σχετικά με τη συμμόρφωση της οντότητας με Νόμους και Κανονισμούς.

Ουσιώδες μέγεθος | ΔΠΕ 320 και 600

Σχετικά με το ουσιώδες μέγεθος επισημαίνονται τα εξής: Σε ποσοστό άνω του 50% των φακέλων ελέγχου δεν τεκμηριωνόταν επαρκώς γιατί η επιλεχθείσα βάση υπολογισμού του ουσιώδους μεγέθους ήταν κατάλληλη. Ειδικότερα, σε κάποιες περιπτώσεις επαναλαμβανόμενων αναθέσεων ελέγχων στον ίδιο ελεγκτή υπήρξε μεταβολή της βάσης υπολογισμού, σε σχέση με την προηγούμενη χρήση, χωρίς κατάλληλη τεκμηρίωση. Τέλος, υπήρξαν περιπτώσεις ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων όπου ο ελεγκτής δεν είχε υπολογίσει το ουσιώδες μέγεθος για τις οικονομικές καταστάσεις του ομίλου. (ΔΠΕ 600 παρ.21).

Χρησιμοποίηση εργασίας τρίτων | ΔΠΕ 610 & 620 (ΔΠΕ 402 & 500 παρ. 8)

Οι κυριότερες ελλείψεις όσον αφορά τη χρησιμοποίηση της εργασίας τρίτων (εσωτερικών ελεγκτών της ελεγχόμενης οντότητας ή/ και του ειδήμονα του ελεγκτή) συνοψίζονται στα εξής σημεία:

α) Ανεπαρκής επισκόπηση της εργασίας του ειδήμονα του ελεγκτή και επομένως μη αξιολόγηση της λογικότητας των παραδοχών του και των δεδομένων στα οποία αυτή στηρίχθηκε (ΔΠΕ 620). Αντίστοιχες ελλείψεις εντοπίστηκαν όσον αφορά την αξιολόγηση της εργασίας του ειδήμονα της διοίκησης, όταν πληροφορίες από τέτοιου είδους εργασία χρησιμοποιήθηκαν από τον ελεγκτή ως ελεγκτικά τεκμήρια (ΔΠΕ 500 παρ. 8).

β) Διαπιστώθηκαν σημαντικές ελλείψεις ως προς την αξιολόγηση της εργασίας του εσωτερικού ελεγκτή, όταν αυτή χρησιμοποιήθηκε από τον νόμιμο ελεγκτή (ΔΠΕ 610), αλλά και ως προς τις ελεγκτικές διαδικασίες (μη διενέργεια) για υπηρεσίες, σχετικές με τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων, που παρασχέθηκαν από οργανισμό υπηρεσιών στην ελεγχόμενη οντότητα (ΔΠΕ 402).

Τεκμηρίωση του ελέγχου, διενέργεια ουσιαστικών ελεγκτικών διαδικασιών, απόκτηση ελεγκτικών τεκμηρίων | ΔΠΕ 230, 500, 501, 505, 510, 530,540

Σκοπός του ελεγκτή είναι να καταρτίζει, εγκαίρως, τεκμηρίωση που να παρέχει, αφενός μια επαρκή και κατάλληλη καταγραφή της βάσης για την έκθεσή του, και αφετέρου να προβάλλει τεκμήρια ότι ο έλεγχος σχεδιάστηκε και εκτελέστηκε σύμφωνα με τα ΔΠΕ και τις εφαρμοστέες νομικές και κανονιστικές απαιτήσεις. Από τις επιθεωρήσεις που

πραγματοποιήθηκαν στους επιλεγθέντες φακέλους ελέγχου, εντοπίστηκαν αδυναμίες στις ουσιαστικές ελεγκτικές διαδικασίες που διενήργησαν οι νόμιμοι ελεγκτές, στην καταλληλότητα των ελεγκτικών τεκμηρίων που συγκέντρωσαν, καθώς και στην τεκμηρίωση του ελέγχου. Οι αδυναμίες εντοπίζονται σε κονδύλια τόσο του ενεργητικού και παθητικού όσο και στα έσοδα και έξοδα και τα οποία αναλύονται συνοπτικά παρακάτω:

➤ *Συμφωνία οικονομικών καταστάσεων.*

Υπήρξαν περιπτώσεις που οι ελεγκτές δεν συμπεριέλαβαν στον φάκελο τεκμηρίωσης φύλλο εργασίας (ή υπήρχαν λάθη στο φύλλο εργασίας) για τη συμφωνία των οικονομικών καταστάσεων με τα λογιστικά αρχεία. Τα ευρήματα που παρατηρήθηκαν συχνότερα αφορούσαν στην έλλειψη τεκμηρίωσης των εγγραφών ΔΠΧΑ. Περισσότεροι από τους μισούς φακέλους που επισκοπήθηκαν παρουσίαζαν ελλείψεις στην τεκμηρίωση της συμφωνίας των σημειώσεων επί των οικονομικών καταστάσεων ή του προσαρτήματος με υποστηρικτικά αρχεία. Οι περιοχές που εντοπίζονταν συχνότερα οι αδυναμίες αφορούσαν τις γνωστοποιήσεις συνδεδεμένων μερών και τις γνωστοποιήσεις του ΔΛΠ 11. Σε μία περίπτωση δεν εντοπίστηκε τεκμηρίωση ότι η έκθεση του Δ.Σ. είχε επισκοπηθεί, ώστε το περιεχόμενο της να συνάδει με τις οικονομικές καταστάσεις.

➤ *Ελεγκτικές διαδικασίες στα έσοδα/έξοδα – δειγματοληψία | ΔΠΕ 530.*

Δέκα από τους δεκαπέντε φακέλους παρουσίαζαν σημαντικές ελλείψεις ως προς την μεθοδολογία επιλογής ή/και την επάρκεια των δειγμάτων που χρησιμοποιήθηκαν από τους νόμιμους ελεγκτές. Υπήρξαν περιπτώσεις όπου οι ελεγκτές δεν εφάρμοσαν τις μεθοδολογίες δειγματοληψίας που ήταν καταγεγραμμένες στα εγχειρίδια ελέγχου των ελεγκτικών τους γραφείων και οι οποίες ασφαλώς συμμορφώνονταν με τις απαιτήσεις των ΔΠΕ. Σε αρκετές περιπτώσεις διαπιστώθηκαν προβλήματα στην τεκμηρίωση της αναγνώρισης του εσόδου στην ορθή λογιστική περίοδο (ισχυρισμός του διαχωρισμού ΔΠΕ 315 παρ. Α111).

➤ *Εξωτερικές επιβεβαιώσεις (επιστολές τραπεζών, πελατών, προμηθευτών | ΔΠΕ 505*

Όσον αφορά στις επιστολές επιβεβαίωσης υπολοίπων (πελατών, προμηθευτών, τραπεζών) παρατηρήθηκαν τα ακόλουθα: Περίπου στο ένα τρίτο των φακέλων υπήρχαν αδυναμίες στις εναλλακτικές διαδικασίες. Τα σφάλματα ήταν: (α) μη διενέργεια εναλλακτικών διαδικασιών, (β) ανεπάρκεια των διενεργηθέντων εναλλακτικών διαδικασιών και (γ) έλλειψη τεκμηρίωσης των εναλλακτικών διαδικασιών. Σε ορισμένους φακέλους δεν είχαν γίνει διαδικασίες επιθεώρησης μεταγενέστερων (roll forward) ή προγενέστερων (roll back) παραστατικών, ώστε να συμφωνηθούν οι κινήσεις μεταξύ της ημερομηνίας αναφοράς της ελεγκτικής δοκιμασίας και της ημερομηνίας των οικονομικών

καταστάσεων. Σε ποσοστό 20% των φακέλων οι ελεγκτές δεν είχαν τεκμηριώσει τη μέθοδο της δειγματοληψίας για την επιστολοδοσία πελατών/προμηθευτών. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων η επιστολοδοσία των τραπεζών παρουσίαζε προβλήματα. Τα συχνότερα ήταν:

- ✓ Οι ελεγκτές δε έλαβαν απαντητικές επιστολές από τις τράπεζες μέχρι την ημερομηνία της έκθεσης ελέγχου και δεν εκτέλεσαν άλλες σχετικές ελεγκτικές εργασίες.
- ✓ Οι ελεγκτές είχαν λάβει απαντητικές επιστολές με διαφορές τις οποίες δεν διερεύνησαν περαιτέρω.
- ✓ Κάποιες επιστολές λήφθηκαν μέσω της ελεγχόμενης οντότητας είτε με fax είτε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και δεν τεκμηριώθηκε κάποια περαιτέρω σκέψη του ελεγκτή σχετικά με τη διασφάλιση ότι διατηρούσε τον έλεγχο της διαδικασίας.

➤ *Δανειακές υποχρεώσεις.*

Σχετικά με τα κονδύλια δανεισμού στις οικονομικές καταστάσεις οι κυριότερες αδυναμίες που εντοπίστηκαν ήταν: α) Περιπτώσεις όπου δεν τεκμηριωνόταν η ταξινόμηση μεταξύ του μακροχρόνιου και του βραχυχρόνιου μέρους του δανεισμού. β) Η ελλιπής τεκμηρίωση για το ενδεχόμενο κατάπτωσης ρητρών δανεισμού, με την όποια επίδραση θα μπορούσε να έχει αυτή στην ταξινόμηση των υποχρεώσεων από μακροχρόνιες σε βραχυχρόνιες, αλλά και στην αξιολόγηση της καταλληλότητας της αρχής συνέχισης δραστηριότητας (going concern).

➤ *Απαιτήσεις – Επισφάλειες.*

Παρατηρήθηκαν σημαντικές ενδείξεις για ανεπάρκεια της σχηματισμένης πρόβλεψης (π.χ. παλιά ακίνητα υπόλοιπα τα οποία δεν είχαν επαρκώς στοιχειοθετηθεί ως προς την ανακτησιμότητα τους, όπως λ.χ. εταιρειών σε εκκαθάριση) οι οποίες δεν είχαν αξιολογηθεί. Σε άλλες περιπτώσεις οι φάκελοι ελέγχου είχαν ελλείψεις στην τεκμηρίωση της αξιολόγησης της μεθοδολογίας της σχηματισμένης πρόβλεψης. Το μοντέλο της διοίκησης δεν είχε επαρκώς και κριτικά αξιολογηθεί ως προς τις παραδοχές του και το αποτέλεσμά του, ενώ μεγάλη βαρύτητα είχε δοθεί στην επιστολή παραστάσεων της διοίκησης.

➤ *Αποθέματα.*

Σημαντικά ήταν τα ευρήματα στο πεδίο της αποτίμησης των αποθεμάτων, όπως:

- ✓ Ανεπαρκής αξιολόγηση των εκτιμήσεων της διοίκησης αναφορικά με την αξία των απαξιωμένων αποθεμάτων.

✓ Υπολογισμός της πιθανής απαξίωσης των αποθεμάτων από τον ελεγκτή με αυθαίρετες παραδοχές.

➤ *Αναβαλλόμενη φορολογία.*

Οι σημαντικότερες αστοχίες στον έλεγχο της αναβαλλόμενης φορολογίας διαπιστώθηκαν στην αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων. Συγκεκριμένα σε δύο περιπτώσεις δεν εντοπίστηκε κατάλληλη τεκμηρίωση για το κατά πόσο οι φορολογικές ζημιές, που σχετίζονταν με την αναγνώριση αναβαλλόμενου φορολογικού περιουσιακού στοιχείου, δύνανται να συμψηφιστούν με μελλοντικά φορολογητέα κέρδη.

➤ *Ενοποίηση & γνωστοποίηση συναλλαγών με συνδεδεμένα μέρη.*

Εντοπίστηκαν περιπτώσεις ενοποίησης οικονομικών καταστάσεων εταιρειών (με εξαιρετικά σημαντικά οικονομικά μεγέθη), οι οποίες, δεν θα έπρεπε να είχαν ενοποιηθεί, με αποτέλεσμα οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις να είναι ουσιωδώς εσφαλμένες.

Επίσης εντοπίστηκαν περιπτώσεις μη γνωστοποίησης ή ανεπαρκούς γνωστοποίησης σημαντικών - ουσιωδών (σε κάποιες περιπτώσεις ιδιαίτερας σημαντικών) συναλλαγών με συνδεδεμένα μέρη.

Συνέχιση δραστηριότητας (going concern) | ΔΠΕ 570

Η οικονομική αβεβαιότητα, απόρροια των δυσχερών οικονομικών συνθηκών, αναδεικνύει τη σπουδαιότητα της παραδοχής της συνέχισης δραστηριότητας. Στόχος του ελεγκτή είναι να αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια αναφορικά με το ενδεδειγμένο της χρήσης της παραδοχής της συνέχισης δραστηριότητας, από τη διοίκηση της ελεγχόμενης οντότητας, στην κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων. Από τους ποιοτικούς ελέγχους της Ε.Λ.Τ.Ε. προέκυψε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η εκτίμηση του ελεγκτή για ζήτημα της συνεχιζόμενης δραστηριότητας είχε στηριχθεί σε παραδοχές της διοίκησης, το εύλογο και τη λογικότητα των οποίων ο ελεγκτής δεν είχε αξιολογήσει.

Επικοινωνία με τις επιτροπές ελέγχου

Σε κάποιες περιπτώσεις φακέλων ελέγχων εταιρειών εισηγμένων στο Χ.Α. διαπιστώθηκε ότι ο νόμιμος ελεγκτής δεν είχε εκπληρώσει την υποχρέωση επικοινωνίας με την επιτροπή ελέγχου, σύμφωνα με το άρθρο 37 του ν. 3693/2008.

Έγγραφα διαβεβαιώσεις | ΔΠΕ 580 & επιστολές νομικών συμβούλων

Αν και οι έγγραφες διαβεβαιώσεις από τη διοίκηση της ελεγχόμενης οντότητας

παρέχουν απαραίτητα ελεγκτικά τεκμήρια, εντούτοις δεν παρέχουν επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια από μόνες τους για οποιοδήποτε από τα θέματα στα οποία αφορούν.

Από τους διενεργηθέντες ποιοτικούς ελέγχους διαπιστώθηκε ότι σε αρκετές περιπτώσεις οι επιστολές έγγραφων διαβεβαιώσεων της διοίκησης παρουσίαζαν ελλείψεις - π.χ. δεν υπήρχε περίληψη των μη διορθωμένων σφαλμάτων. Επίσης υπήρξαν περιπτώσεις όπου εντοπίστηκαν σημαντικές ελλείψεις και ανεπάρκειες στη διενέργεια ουσιαστικών ελεγκτικών διαδικασιών ενώ παράλληλα είχε δοθεί μεγάλη βαρύτητα στην επιστολή διαβεβαιώσεων της διοίκησης για το σχετικό ζήτημα.

Αρκετές αδυναμίες παρουσίαζαν οι επιστολές από νομικούς συμβούλους των ελεγχόμενων οντοτήτων. Πρόκειται κυρίως για περιπτώσεις που ο δικηγόρος δεν έκανε καμία εκτίμηση για την έκβαση των υποθέσεων που χειριζόταν, καθώς και άλλες όπου ο ελεγκτής δεν τεκμηριώνει τη σύνδεση του περιεχομένου των επιστολών με την ελεγκτική εργασία για την εκτίμηση των διαφόρων επισφαλειών.

Έκθεση ελέγχου ΔΠΕ | 700, 705

Ο ελεγκτής πρέπει να διαμορφώσει γνώμη για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης οντότητας είναι καταρτισμένες, από κάθε ουσιώδη άποψη, σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς. Προκειμένου να διαμορφώσει γνώμη, ο ελεγκτής πρέπει να έχει αποκτήσει εύλογη διασφάλιση για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις ως σύνολο είναι απαλλαγμένες από ουσιώδες σφάλμα.

Περίπου στο ένα τρίτο των υποθέσεων, η σοβαρότητα των ευρημάτων του ποιοτικού ελέγχου οδήγησε, κατά την εκτίμηση των ελεγκτών της Ε.Λ.Τ.Ε., σε τεχνικά ακατάλληλο τύπο διατύπωσης γνώμης από τον νόμιμο ελεγκτή. Επίσης δεν έλειψαν και περιπτώσεις όπου η ελεγκτική τεκμηρίωση την οποία είχε συγκεντρώσει ο ελεγκτής ήταν ανεπαρκής για τη στήριξη της γνώμης που είχε διατυπώσει στην έκθεση ελέγχου.

Επισκοπήσεις εκθέσεων ελέγχου Δημοσίων Νοσοκομείων (117 εκθέσεις)

Εκτός από τους προγραμματισμένους ποιοτικούς ελέγχους, το ΣΠΕ λαμβάνοντας υπόψη, κυρίως αλλά όχι μόνο, περιπτώσεις ασυνήθιστα χαμηλών αμοιβών στα Δημόσια Νοσοκομεία που παρατηρήθηκαν από τα υποβληθέντα πληροφορικά στοιχεία, προέβη σε επισκοπήσεις 117 εκθέσεων ελέγχων. Από τις επισκοπήσεις των εκθέσεων ελέγχου, οι οποίες συντάχθηκαν από τους νόμιμους ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία για τις χρήσεις 2012 & 2013, παρατηρήθηκαν σημαντικές αδυναμίες σχετικά με τη διατύπωση γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων.

Ειδικότερα το ΣΠΕ επισήμανε αρκετές περιπτώσεις όπου τα ποσοτικοποιημένα σφάλματα - όπως αυτά καταγράφονταν στη γνώμη των νομίμων ελεγκτών ήταν διάχυτα στις οικονομικές καταστάσεις και αντιπροσώπευαν ή θα μπορούσαν να αντιπροσωπεύουν ουσιώδες μέγεθος αυτών. Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις των εκθέσεων ελέγχου η διατύπωση γνώμης, σύμφωνα με το ΔΕΠ 705, θα έπρεπε να είναι διαφορετική από αυτή που χορηγήθηκε. Το ΣΠΕ κάλεσε σε ακρόαση 25 νόμιμους ελεγκτές για περαιτέρω επεξηγήσεις και στις περισσότερες περιπτώσεις προχώρησε σε συστάσεις για συμμόρφωση με τις υποδείξεις του.

Επίσης, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, το ΣΠΕ διερεύνησε καταγγελίες και αναφορές που υποβλήθηκαν στην Ε.Λ.Τ.Ε. και όπου κρίθηκε αναγκαίο, είτε κάλεσε άμεσα τους νόμιμους ελεγκτές σε ακρόαση για περαιτέρω επεξηγήσεις, είτε ενέταξε τις υποθέσεις στο τρέχον πρόγραμμα ποιοτικού ελέγχου.